

SAAKO NÄITÄ EDES KATSOA?

Osallisuuden kulttuuri mielenterveysvlogeissa

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Pro gradu-tutkielma

Sosiaalityö

Ronja Mäkinen

Syky 2018

TIIVISTELMÄ

SAAKO NÄITÄ EDES KATSOA?

Osallisuuden kulttuuri mielenterveysvlogeissa

Ronja Mäkinen

Sosiaalityö

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaajat: Kati Närhi & Heidi Ruohio

Syksy 2018

Sivumäärä: 80

Tutkimuskysymykseni tässä tutkielmassa ovat: Millaista puhetta tuotetaan mielenterveydestä suomalaisissa videoblogeissa? Toiseksi, millaista osallisuuden kulttuuria on tunnistettavissa vlogikulttuurin mielenterveysaiheisissa sisällöissä? Tarkoituksena on kuvailla tämänhetkistä suomalaista YouTube-videoiden ympärille syntynyttä yhteisöllisyyttä ja kulttuuria, josta käytän nimitystä vlogikulttuuri. Teoreettinen viitekehysni pohjautuu osallisuuteen ja Henry Jenkinsin osallisuuden kulttuurin käsitteeseen. Aineisto koostuu digitaalisen etnografian avulla havainnoimistani vlogeista sekä niiden kommenttikeskusteluista kokoamastani tekstiaineistosta. Analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Työssäni pohdin tutkimuseettisiä seikkoja, jotka liittyvät julkisen, mutta henkilökohtaisia tietoja sisältävän kulttuurin tarkastelemiseen.

Tutkimustuloksena olen muodostanut neljä puhekategoriata, jotka ovat mielenterveyden määrittelypuhe, psykiatrisen osastohoidon puhe, viiltely- ja itsetuhoisuuspuhe sekä instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhe. Tutkielmani tuloksista voidaan päätellä, että suomalaisessa vlogikulttuurissa kietoutuvat yhteen nuorten vapaa-ajalla viihtyminen sekä tiedonhaku. Vlogit voivat tarjota vertaistuellista sisältöä mielenterveyteen liittyvistä asioista ja yksittäiset kanavat tai videojulkaisut toimia osallisuuden kokemuksen mahdollistavana tilana. Parhaimmillaan puhe mielenterveydestä on yhteisyyttä ja yksilön omaa ääntä vahvistavaa, mutta varsinaisesti vlogikulttuuri ei pysty tarjoamaan kaikille osallistujilleen tuota kokemusta.

Avainsanat: nuoret, mielenterveys, YouTube, osallisuuden kulttuuri, digitaalinen etnografia

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 KONTEKSTI.....	4
2.1 Nuoret ja sosiaalinen media	4
2.2 Videoblogi eli vlogi	11
2.3 Nuorten mielenterveys	13
3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	17
3.1 Osallisuus.....	18
3.2 Vlogikulttuuri osallisuuden kulttuurina	20
4 AINEISTO JA MENETELMÄT	27
4.1 Tutkimusetiikka	27
4.2 Aineiston kuvaus	32
4.3 Digitaalinen etnografia	35
4.4 Aineiston analyysiprosessi.....	41
5 ANALYYSI	45
5.1 Yleistä mielenterveysvlogeista	45
5.2 Mielenterveyden määrittelypuhe	46
5.3 Psykiatrisen osastohoidon puhe	53
5.4 Viiltely- ja itsetuhoisuuspuhe	55
5.5 Instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhe.....	59
5.6 Analyysin yhteenveto	65
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	67
7 LÄHTEET	73

1 JOHDANTO

Työskennellessäni ohjaajana nuorisotilassa ennen sosiaalityön opintojen alkua, kävin useampaan otteeseen keskustelua YouTube-videoista nuorten kanssa. Keskustelunaiheena olivat sekä ihaileva ihmettely siitä, miten peliaiheisten videoiden kuvaamisesta saattoikin tehdä itselleen kokopäivätyön, että vahvoja retorisia keinoja käyttävän vloggaajan mielipidevideoiden peilaaminen omiin maailmankuvallisiin pohdintoihin. Unohdin YouTuben vuosiksi, kunnes lähes pakotin itseni vilkaisemaan muutaman videoblogin ajatellen, miksi tuhannet ihmiset haluavat katsella videoita tavallisesta elämästä. Sen jälkeen paluuta ei ole ollut. Erityisesti vuorovaikutus ja värikkäät ilmaisutavat kommenttilaatoissa herättivät kiinnostukseni ja lopulta päädyin peilaamaan koko YouTube-ilmiötä sosiaalityöhön, jossa ollaan tekemisissä sosiaalisten suhteiden ja syrjäytymisen ehkäisemisen kanssa.

Ilmiö kiinnostaa minua henkilökohtaisesti, koska olen kiinnostunut tarinoista, identiteeteistä ja ihmisten monista tavoista ilmaista niitä. Digitaaliset tilat ovat täynnä noita kaikkia. Aiheeni on ajankohtainen, sillä väittäisin vuoden 2018 olevan tubettajien vuosi. Toiminta on näkynyt yhä useammin myös videoalustan ulkopuolella, tubettajat ovat osallistuneet itsenäisyyspäivänjuhliin, heitä on haastateltu näkyvästi eri lehtiin, he ovat osallistuneet televisiotuotantoihin juontajina ja tosi-tv-kilpailijoina. Myös mielenterveys ja nuorten hyvinvoinnin tukeminen on näkynyt suomalaisissa YouTube-videoissa monin tavoin.

Tarkat tutkimuskysymykseni ovat: Millaista puhetta tuotetaan mielenterveydestä suomalaisissa videoblogeissa? Millaista osallisuuden kulttuuria on tunnistettavissa vlogikulttuurin mielenterveysaiheisissa sisällöissä? Tarkoitukseni on kertoa vlogikulttuurista yhteisönä ja lisätä ymmärrystä nuorten digitaalisissa tiloissa keskenään käymistä keskusteluista. Mielestäni on hyödyllistä tietää, millaisissa sosiaalisen median tiloissa nuoret toimivat vapaa-ajallaan ja mistä he siellä puhuvat. Mahdollisesti se voisi lisätä sosiaalityöntekijöiden keinoja tukea nuorten arkea ja tarjota tietoa siitä, mitä muuta kuin hassuja kissavideoita asiakkaana oleva nuori voi vapaa-ajallaan kuluttaa.

Otsikko ”Saako näitä edes katsoa” on sekä viittaus tutkimuseettiseen kipuiluun, joka oli jatkuvasti läsnä tätä pro gradua kirjoittaessani, mutta lisäksi intertekstuaalinen viittaus sarjakuvapiirtäjä Hugleikur Dagssonin ”Saako tälle edes nauraa?” teokseen, joka pyrkii rikkomaan tabuja. Teoksen mukaileminen ei tarkoita, että vähättelisin, naureskelisin tai tekisin pilaa vlogikulttuurista, päinvastoin. Ihailen kulttuurin potentiaalia vahvistaa nuorten ääntä. Samanaikaisesti on havahduttavaa toistuvasti tuntea itsensä ulkopuoliseksi kulttuurista, jonka pelisäännöt ja huumorinvivahteet vain 2000-luvulla syntyneet tuntuvat tajuavan. Ulkopuolisuudesta johtuu myös ajoittainen henkilökohtaisten videoiden katselemisen tuntuminen luvattomalta, aikuisilta kielletyiltä.

Tutkimusaineistoni on tuotettu digitaalista etnografiaa hyödyntäen, YouTuben ollessa siis kenttä, jota havainnoin. Tutkimusmenetelmäni ovat digitaalinen etnografia sekä sisällönanalyysi. Tutkielmani tuottaa uutta tietoa YouTuben kulttuurista ja nuorten välisestä mielenterveyttä käsittelevästä puheesta. Sosiaalisen median ilmiön tarkastelu on paljolti yhteiskunnallisen muutoksen tarkastelua, kuten on sosiaalityökin. Aihetta ei ole aiemmin tarkasteltu juuri-kaan. Digitaalisten tilojen kulttuurien ymmärtämisen tueksi tarvitaan käytäntöjä, ohjeita sekä teoreettista tutkimusta, mistä voivat hyötyä sekä sosiaalisen median kulttuureissa päivittäin toimivat nuoret, että heidän vanhempansa ja heidän kanssaan työskentelevät aikuiset.

2 KONTEKSTI

Seuraavaksi esittelen pro graduni kontekstin ja aiempaa aiheeseeni liittyvää tutkimusta. Otsikon käsitettä ”osallisuuden kulttuuri” tarkastelen myöhemmin luvussa 3, mutta avaan toista termiä tässä. Tutkielmassani puhun YouTuben yhtenä löyhänä videokategoriana mielenterveyttä käsittelevistä videoblogeista. Käytän tästä lähtien työssäni tuon pidemmän muodon kanssa muotoja mielenterveysaiheinen videoblogi tai lyhyimmillään mielenterveysvlogi. Haluan painottaa, että suomalaisen YouTube- ja videoblogikulttuurin joustavan ja alati muutoksessa olevan, aikaan, paikkaan, kontekstiin ja tekijään sidoksissa olevan luonteen vuoksi mielenterveysvlogi on lähtökohtaisesti epäluonteva termi. Käytän käsitettä, jotta voisin kirjoittaessani olla johdonmukainen ja mahdollisimman lyhytsanainen.

Termin ei ole tarkoitus olla tekijöitä tai yleisöä arvottava. Mielenterveyttä käsitteleviä videoita on YouTubessa runsaasti ja toisinaan ainoa yksittäisiä videoita ja niiden tekijöitä yhdistävä asia on videoformaatti. Niin kutsuttuja mielenterveysvlogeja julkaissut tai julkaiseva vloggaaja, on aina ennen kaikkea muista toimijoista erillinen sisällöntuottaja, joka voi ahtaiden kategorioiden sijaan edustaa ja olla osallisena monenlaisissa toisistaan erillisissä kulttuureissa ja rooleissa. Käsitteellinen yksinkertaistaminen on kuitenkin välttämätöntä sujuvamman kirjoittamisen takaamiseksi.

2.1 Nuoret ja sosiaalinen media

Luontevaa on aloittaa aivan alusta ja itsestäänselvyyksistä. Ilman internetiä ei olisi tätä pro gradua. Nykyään lähdetään useimmiten siitä, ettei ole tiettyä, nimettyä internetiä, joka toistuisi globaalisti ja jokaiselle samalla tavalla. On pikemminkin useita, päällekkäisiä, saman- ja eriaikaisia käsityksiä internetistä. (Hinton & Hjorth 2017; Suominen 2013.) Myöskään ilman sosiaalista informaatio- ja vuorovaikutusteknologiaa ei olisi YouTubea, tai palveluun syntyneitä yhteisöjä. Sosiaalinen media on sekä vuorovaikutuksen väline, että tila. Kyse on liikkeessä olevasta, ajassa muuntuvasta todellisuudesta, joka edustaa tietyn ajan teknologiavälitteisen

viestinnän tapoja ja niiden moniaistisuutta. (Suominen 2013, 13-16.) Teknologisesti sosiaalisen median eli ”somen” voi sanoa syntyneen vuosien 2004–2006 välisenä aikana, jolloin luotiin ohjelmointiympäristö Web 2.0, joka mahdollisti sosiaalisemman verkon. (Suominen 2013, 13–16.) Web 2.0 ja siihen perustuvat palvelut ovat muuttaneet olennaisella tavalla ihmisten käyttäytymistä ja nostaneet tekstit sekä kirjoittamisen tärkeään asemaan. (Kallionpää 2017, 15.)

Sosiaalinen media on kehittynyt osana internetin historiaa ja digitalisaatiota. Jokapäiväisessä elämässä digitalisaatio näkyy päivittäisten toimintojen muutoksissa, Niitä ovat esimerkiksi maksutapojen laajentuminen, verkkokauppojen yleistyminen, älypuhelimien käyttö. (Koiranen ym. 2016, 26.) Näistä YouTube paikantuu viestinnässä ja älypuhelimien käytössä tapahtuneisiin muutoksiin. Palvelu oli yksi niistä merkittävimmistä, jotka loivat tarpeen määrittellä sosiaalisen median vuorovaikutuksellisenä ja yhteisöllisenä internetin muotona. (Östman, 2013, 87.) Videoalusta tuli perinteisen median välityksellä suomalaisten tietoisuuteen vuonna 2006, jolloin sen omistus siirtyi Googlelle. Pitkään sitä pidettiin viihteellisenä hassuttelumedianä, jonne tavalliset televisiokatselijat lasivat luvattomasti televisiosarjoja, kotivideoita tai artistien kappaleita. (Suominen 2013, 88-96.)

Ihmisten vuorovaikutuksen aitous teknologian avustamissa ympäristöissä on teoreettisesti kiinnostava ja puhututtava aihe, johon en paneudu sen tarkemmin tässä tutkielmassa. Siksi käytän neutraalia määritelmää sosiaalisen median yhteisö. Tulkitsen suomalaisen YouTube-eli tubekulttuurin, termi, jota jatkossa käytän, olevan vuorovaikutuksellinen, mutta sidoksiltaan joustava ja löyhä yhteisö. Tubekulttuurissa sisältöä tuottavat tavalliset ihmiset ja sisältöjä kuluttava nuori yleisö tuottavat yhdessä sekä erikseen normeja riippumatta siitä, tuntevatko he toisiaan. Hintikan (2011, 114–139) mukaan yhteisöä myös internetin ympäristöissä määrittää jäsenten keskinäisen kanssakäymisen ja pidempiaikaisen vuorovaikutuksen kriteerit, jotka tubekulttuurin ytimessä toteutuvat. Kanssakäyminen on YouTuben vuorovaikutuksellisten toimintojen varassa, yleisimpänä kommentointi- ja jakoominaisuudet. Yhteisyys voi muodostua kanavakohtaisesti tietyn henkilön sisältöjen ympärille, mutta mahdollisesti myös eri sisällöntuottajien tietynaiheisten videoiden ympärille. (Gibson 2016). Yleisön innokkaimmat fanit

voivat tietää tubettajan elämästä todella paljon yksityiskohtia tapaamatta tätä kertaakaan, samoin kuin tubettajat yhteisönsä jäseninä saavat toisistaan tietoa ja voivat olla toisiinsa yhteydessä sisältöjensä kautta, vaikka eivät pitäisi yhteyttä arkielämässä tai olisi tavanneet toisiaan.

Joensuun (2011, 15) mukaan nuorille fyysinen tila ja kasvokkaisuus eivät ole tärkeimpiä ominaisuuksia, vaan merkityksellisempää on koettu yhteisyys. Ihmiset haluavat verkossakin olla yhteydessä samanhenkisten vertaistensa kanssa. (Huttunen & Merikivi 2011, 43). Sosiaalisen median vaikuttajien, YouTubeista ja esimerkiksi Instagramista tunnettujen henkilöiden toimintaan liittyy niin sanottu henkilöbrändi. Autio esittelee artikkelissaan käsitteen brändiyhteisö, jolle on ominaista yhteisöllisyyden muodostuminen tuotemerkin tai brändin ympärille. Brändiyhteisöissä kerrotaan ja jaetaan kokemuksia, muistellaan yhteistä historiaa ja tunnistetaan muiden kanssa jaettu yhteisyys. Fanikulttuuri ja brändiyhteisö ovatkin ominaisuuksistaan lähellä toisiaan. (Autio 2011, 96.) Boyd (2014, 199 –201) kuvailee erityisesti nuorten haluavan olla vapaasti paikoissa, joissa he tapaavat ystäviä ja tutustuvat uusiin. Sosiaalisen median vuorovaikutukselliset tilat ovat osin syrjäyttäneet ostoskeskukset ja torit. Internetin tilat ovat paikkoja, joissa katsella, tulla nähdyksi, olla yhteydessä muihin ja nauttia näennäisestä vapaudesta huoltajien ja instituutioiden ulottumattomissa.

Olen kiinnostunut nuoruuden näkemisestä eri vapaa-ajan tiloissa, kuten olen tulkinut tehneen esimerkiksi populaarimusiikin ihailijakulttuuria 1950-70-luvuilla tutkineen Janne Poikolaisen (2015), kasvatusta teknologisoituvassa maailmassa tarkastelleen Tomi Kiilakosken (2012) sekä nuorten toimijuutta etsivän nuorisotyön kontekstissa lähestyneen Arja Juvosen (2015).

Sosiaalityön alalta julkaistut vuonna 2016 ilmestyneet Camilla Granholmin väitöstutkimus sekä Katri Ylösen lisensiaatintutkimus asettavat työlleni pohjaa, perustellen osaltaan digitaalisia ympäristöjä tilana tehdä tulevaisuudessa esimerkiksi sosiaalityötä asiakkaiden osallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämisen parissa. Granholm puhuu informaatio- ja vuorovaikutusteknologian sulautumisesta sosiaalityöhön ja käsittelee laajemmin digitalisaatiota ja syrjäytymistä. Ylösen tutkimus puolestaan on kirjallisuuskatsaus nuorten vuorovaikutuksellisesta verkkoauttamisesta ja sen vaikutuksista heidän elämäänsä. (Granholm 2016; Ylönen 2016.) Vaikka oma

tutkielmani ei varsinaisesti liity verkkoauttamisen teemaan tai sinänsä digitalisoituvaan sosiaalityöhön. se pyrkii sosiaalityön kehityksessä osoittamaan millaisissa paikoissa nuorten hyvinvointia voi tarkastella.

Suomalaisessa nuorisotutkimuksessa ja nuorisoalan työssä on pidempään kehitetty digitaalista nuorisotyötä (Lauha 2015; 2014; Merikivi ym. 2011). Sosiaalityön digitalisaatiosta on alettu viime vuosina puhua enemmän. Vuonna 2017 on julkaistu ”Sosiaalityö digitalisaatiossa” teos. Sosiaalityö digitalisaatiossa on laaja, monikerroksinen keskustelunaihe ja määriteltävä ilmiö. Digitalisaatio ei ole pelkästään sosiaalisen median tai teknologian hyödyntämistä tai tietojärjestelmien käyttöä. (Kivistö ja Päykkönen 2017.) Teoksessa esimerkiksi Jonna Ritvanen kirjoittaa kokoavasti digitalisoitumisesta suhteessa sosiaalityön käytäntöihin. Lyhyesti tiivistetynä teknologinen muutos on luonut alalle tarvetta kriittiseen tarkasteluun. Käytännössä tämä tarkoittaa linjausta siihen, miten sosiaalityön tutkimuksessa, käytännöissä tai sosiaalityön yliopisto-opetuksessa ja koulutuksessa asennoidutaan digitalisaatioon. (Ritvanen 2017, 77.)

Ritvanen lisäksi tiivistää aiempien tutkimusten perusteella verkkososiaalityön määritelmän lyhyesti siten, että informaatio- ja vuorovaikutusteknologia haastavat, tukevat ja kehittävät sosiaalityön perinteisiä tehtäviä sekä alueita. Lisäksi työntekijöiltä vaaditaan verkkoympäristössä toimimiseen erityisiä valmiuksia. Nykyisten määrittelyjen mukaan pohjimmiltaan verkkososiaalityössä on kyse uusien yhteiskunnallisten ilmiöiden vastaanottamisesta ja niiden kanssa työskentelystä. (Ritvanen 2017, 88.) Taas, tutkielmani ei aivan loksahda verkkososiaalityön käsitteen lokeroon, mutta mielestäni aiheeni pyrkii tarkastelemaan nuorten visuaalisia kulttuureja, tässä tapauksessa vlogikulttuuria uutena, sosiaalityön asiakkaitakin koskettavana ilmiönä, josta saatava tieto voisi hyödyttää sitten mahdollisesti tehtävää verkkososiaalityön kehittämistä. Tärkeää mielestäni on myös havahtua tarkastelemaan sosiaalisen median roolia osana lasten ja nuorten arjen hyvinvointia ja esimerkiksi asiakkuuksia sosiaalityön palveluissa.

Käytän jatkossa yleisesti käsitettä nuori enkä tee eroa nuorempien lasten ja nuorten välillä puhuessani YouTuben yleisöstä eli videoiden katselijoista. Yleisön käsitettä en näe tarpeelliseksi avata enempää, vaikka se esimerkiksi syvällisempien mediatutkimuksen termien avulla olisi ollut perusteltavaakin.

Nuoruus on monitasoinen ilmiö- miksi ja mihin tarkoitukseen sitä määritellään, vaikuttaa olennaisesti lopputulokseen. Lapsuuden jälkeen siirrytään uuteen kehitysvaiheeseen. Mitä se missäkin ajassa kellekin yksilölle merkitsee ja milloin voidaan sanoa nuoruuden päättyneen ja aikuisuuden alkaneen, pohdintoihin ei ole yksiselitteistä vastausta. (Nurmi ym. 2014, 148; Aaltonen & Heikkinen 2013, 197.) YouTubeissa suurin osa yleisöstä ja videoiden tekijöistä on iältään nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaita henkilöitä, joista iso osa 13-25-vuotiaita. (Splay 2018; Troot.network 2018; Nuorisolaki 1285/2016; Markkinointi & Mainonta 13.8.2016). Elämänvaiheen asettaminen tiettyjen ikärajojen välille ei ole tarkastelussani relevanttia: sekä 12-vuotias että 29-vuotias voivat kuluttaa tai tuottaa aktiivisesti YouTubeen materiaaleja, vaikka se olisi lakien, asetusten, palvelujen käyttöehtojen tai muiden sääntöjen vastaistakin.

Yritän välttää ennalta määrittelyä. Aineistossani videoiden yleisö, koostuneen joukosta eri ikäisiä, erilaisissa elämänvaiheissa olevia ihmisiä. Myös sisällöntekijät edustavat moninaista ja moniäänistä joukkoa, jota on mahdotonta niputtaa minkään yhtenäisen kategorian alle. Esimerkiksi Amy Best on hahmotellut kriittisen nuorisotutkimuksen metodologisia lähestymiskulmia. Hän ehdottaa tapaa, jolla vallan ja aikuisuudesta tasoilta tutkimisen voisi ainakin pyrkiä välttämään. Käsitteellistämisen ilman ennakkokäsityksiä, asioiden katselemisen asioina tulisi olla lähtökohtana. Usein nuoria tutkitaan melkein aikuisina, tai heidän toimintaympäristöjään eksoottisina, aikuisuudesta erillisinä liian etäältä, tai päinvastoin, omasta elämänhistoriasta käsin liian läheltä. (Best 2007, 53.)

Aihettani lähestyessä pyrin tarkastelemaan sitä neutraalisti. Jälkilaadulliseksi kutsutussa nuorisotutkimuksessa keskitytään antamaan tutkittavien henkilöiden puhua itse omasta elämästään (Kiilakoski & Rautio 2015, 77.) Vaikka työni ei ole haastattelututkimus, perustuu vlogikulttuuri pohjimmiltaan omaäänisyyteen, jota koitan parhaani mukaan tulkita. Silti nuoret ja nuoruus laajemmin asettuvat sosiaalitieteissä aina osaksi erilaisia kulttuurisia ja poliittisia toimintaympäristöjä, vaikka heitä ei yksilöinä tai yhteisönä tunnettaisikaan etukäteen. Kun aihetta käsitteellistetään, tutkijan olisi kiinnitettävä aktiivisesti huomiota omaan rooliinsa ja ympäristöihin rakenteisiin. (Kiilakoski & Rautio 2015, 77; Best 2007.)

Näen nuoruudessa ja vlogikulttuurissa paljon samanlaisia piirteitä. Niitä yhdistävät asioiden ja itsen kokeileminen sekä etsiminen. Puhekielisesti some on teini-iässä, kuten useimmat sen käyttäjistäkin. Internetin historiassa sen varhaisimmista vaiheista lähtien nuoret ovat olleet

omaksumassa kehitettyjä teknologioita ensimmäisten joukossa muokaten niitä oman näköisekseen aktiivisesti toimien uusissa verkon tiloissa. (Joensuu 2011, 14.)

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016-kyselyyn vastanneista, yhteensä noin tuhannesta 10–29-vuotiaasta, viisikymmentäviisi prosenttia ”Lukee tai katselee muiden käyttäjien tuottamia materiaaleja (esim. YouTubessa, Facebookissa, Tumblrissa)” päivittäin tai melkein päivittäin ja neljäkymmentäseitsemän prosenttia ”hakee tietoa päivittäin, tai melkein päivittäin internetistä”. (Merikivi ym. 2016, 26.) SoMe ja nuoret 2016-tutkimuksen yli viidestä tuhannesta 13–29-vuotiaasta vastaajasta muodostettu mallihenkilö käyttää palveluita noin 15 tuntia viikossa. Heti toiseksi suosituin palvelu oli YouTube. Vastaajista miltei viisikymmentä prosenttia kertoi etsivänsä sosiaalisesta mediasta tietoja ja kommentoivansa julkaisuja, mutta vain noin kahdeksan prosenttia vastasi tekevänsä tai editoivansa sisältöjä. (Ebrand 2016.)

Nuorisobarometrin 2017 perusteella nuoret pitävät media- ja tietotekniikkataitoja tärkeinä. YouTube on merkittävä tila, joka tuo lapset ja nuoret näkyvämmäksi osaksi mediaa. Se on lisääntyneiden viestintätaitojen, helppokäyttöisten, helposti saatavilla olevien teknologioiden ja palvelujen sekä kulttuurin vetovoimaisuuden ansiota. Mediataidot ovat sidoksissa itseilmaisuuksiin ja keinoihin osallistua ja omaksua kulttuureja. Erityisesti oppimisen tilana YouTubessa korostuu aktiivinen toimijuus, prosessi, joka alkaa videoiden ideoinnista ja päättyy tuotetun materiaalin julkaisemiseen, jakamiseen ja arvioimiseen, unohtamattakaan tärkeintä tunnetta, onnistumisen tai epäonnistumisen kokemusta, positiivista tai negatiivista julkaisuutta tai huomiota jäämistä. (Byman ym. 2017, 153.)

Sosiaalisen median kuluttamisellakin on reunaehtonsa. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin tuloksena talouteen ja kuluttamiseen liittyvät asiat ovat merkityksellisiä nuorten arjessa, esimerkiksi harrastuksiin osallistumiseen on huomattu liittyvän perheiden sosioekonomisesta asemasta johtuvia eroja. Taloudelliset resurssit vaikuttavat nuorten vapaa-ajan mahdollisuuksiin. (Pekkarinen & Myllyniemi, 2018, 83.) Mahdollisuus internetin ja mobiiliverkkoyhteyksien käyttöön älypuhelimissa tarjoaa YouTuben videopalvelun muodossa lähes rajattoman suuren videoiden katseluoikeuden. Kuten aiemmin todettu, yhteensä noin tuhannesta 10–29-vuotiaasta, melkein kuusikymmentä prosenttia kuluttaa vapaa-aikansa lukemalla tai katselemalla

muiden käyttäjien tekemiä sisältöjä päivittäin tai lähes päivittäin. Kaikilla ei ole tietokoneita, älypuhelimia tai niihin sopivia internetyhteyksiä.

Kaikki lapset ja nuoret eivät käytä sosiaalista mediaa. Teknologia ei ole kuitenkaan oikotie kansalaisvaikuttamiseen tai syrjäytymisen ehkäisemiseen, siksi haluan korostaa, että videoiden tuottaminen on tietoista, aktiivista, pitkäjänteistä toimintaa, joka parhaimmillaan voi edistää yhteiskunnallista osallisuutta. Elina Noppari ja Niina Uusitalo (2011, 142) toteavat internetin yhteisöjen olevan ensisijaisen tärkeä yhteinen paikka, joissa toimiminen on lähes välttämätöntä. Nuoret, jotka eivät ole osallisia digitaalisista yhteisöistä, voivat joutua perustelemaan kuulumattomuuttaan. Granholmin mukaan internet ja informaatio- ja teknologian käyttömahdollisuudet ja –taidot osallistavat osaksi yhteiskuntaa, milloin koulutuksen ja kasvatuksen puute voi syrjäyttää digitaalisista taidoista (2016, 132.) Esimerkiksi perheiden sosioekonomisen asema saattaa vaikuttaa siihen, millaisia käytännön mahdollisuuksia sekä resursseja digitaalisiin tiloihin osallistumiseen on, varsinkin jos perheessä on sekä aineellista huono-osaisuutta että sosiaaliin suhteisiin liittyviä haasteita. (Karvonen & Salmi 2016, 55.)

Internetissä näennäisestä vapaudestaan huolimatta pätevät usein samanlaiset normit kuin reaali maailmankin tiloissa. (Noppari & Uusitalo 2011, 146). Heidi Hartikaisen (2017, 115) mukaan 10–12-vuotiaat lapset luottavat omiin turvallisuustaitoihinsa netissä ja pyytävät apua aikuisilta silloin kun siihen ilmenee tarvetta. Kuitenkin aikuiset lasten mediamaailmassa joutuvat tasapainoilemaan oman roolinsa kanssa mitä tulee valtaan ja internetin käytön rajoittamiseen.

Danah Boydin mukaan nuoret useimmiten suhtautuvat internetiin ennakkoluulottomasti ja esimerkiksi sosiaalisen median profiileihin oman huoneen kaltaisena, heidän hallitsemana tilana. Digitaaliset tilat voivat luoda yhteiskunnallisen osallisuuden mahdollisuuksia, mutta myös marginalisoida. Sosiaalinen media millään tavalla automaattisesti edistää tasa-arvoista ajattelua, elleivät käyttäjät itse ole kiinnostuneet sellaisista teemoista. Online-yhteisöissä, niin peleissä, Twitterissä kuin YouTubessakin niin sanottu vihapuhe ja rasismi ovat läsnä. Sitä viljelevät he, jotka haluavat kritisoida esitettyjä argumentteja ja arvoja, sekä he, jotka argumentteja puolustavat. (Boyd 2014, 47, 162.) Tämä on nähtävissä erityisesti vahvasti mielipiteitä jakavia aiheita käsittelevissä YouTube-videoissa.

Sen lisäksi, että jokin palvelu voi olla itsen ilmaisun tila, monipuolinen median kuluttaminen arjessa tutustuttaa kuin itsestään erilaisiin tekstilajeihin. Se vaatii lukutaidoilta joustavuutta ja todennäköisesti kehittää lukijaansa. Vaikka internet sovelluksineen olisi joka hetki nuorten elämässä läsnä, se ei vielä takaa taitavaa lukutaitoa. (Sirén ym. 2015.) Nykyhetki vaikuttaa lapsuuden mediamaailmaan lisääntyvänä viestintäpalveluiden käyttönä, ja medioitunut arki edellyttää uusia toimintatapoja. Puhutaan 2000-luvun taidoista, joihin lukeutuvat esimerkiksi vuorovaikutustaidot, kriittisyys, viestinnälliset ja tekniset taidot, luovuus ja elämännhallinnalliset taidot. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa niitä kuvataan laaja-alaisen osaamisen käsitteellä. Outi Kallionpää käyttää samojen taitojen kuvailemiseen monilukutaidon käsitettä. (Byman ym. 2017, 151; Kallionpää 2017.)

Yhteenvetona, kaikki nuoret eivät käytä sosiaalista mediaa, ja puhtaimmillaan someen tulisi suhtautua kahdella tavalla: Välineenä, jota voi käyttää todella erilaisin tavoin moniin eri tarkoituksiin niin hyvässä kuin pahassa, sekä toisaalta tilana, jossa voi osallistua ja olla läsnä eri tavoin, toimien ja käyttäytyen suhteessa muihin kuten tavallisessakin vuorovaikutuksessa, normien mukaisesti tai vastaisesti tai niiden rajoja hipoen.

2.2 Videoblogi eli vlogi

Videoblogi on tekijänsä tuottama, YouTubeen ladattu, suoratoistettavaksi tarkoitettu usein henkilökohtainen video, jolla tekijä itse yleensä esiintyy. Vloggaaja kuvaa elämäänsä kameralla ja kameralle, vloggaaminen on toimintaa. Tekijöiden kiinnostuksen kohteet ja taustat ovat moninaisia. Yksinkertaisesti videolla joku kuvaa itseään puhumassa kameralle jostakin aiheesta (Mäkinen 2017; Lange 2014, 36). Vloggaaminen on yhteyttä itsen, kameraan, yhteisöön sekä yhteiskuntaan. Se on moniosainen ideointi-, käsikirjoitus-, lavastus-, valaistus-, äänitys-, kuvaus-, editointi-, alustanhallintaprosessi, jossa useimmat tekijät toimivat edelleen täysin itsenäisesti ilman apukäsiä.

Mitä eroa on tubettamisella ja vloggaamisella? Olen käyttänyt molempia käsitteitä tarkoittaen tutkielmassani tubettamista minkäläisten YouTube-videoiden tekemisenä tahansa ja vlogga-

mista tubettamisen alakategoriana. Talvitie-Lambergin (2015, 32) mukaan tubettaminen näyttyy yleisesti leikkisempänä videoiden tekemisenä ja laajempaan viestimiseen videomuotoisesti, kun taas vloggaaminen voi olla henkilökohtaisella tasolla yksityiskohtaisempien asioiden avaamista yleisölle videoissa. Eli vloggaaminen on usein tubettamista– mutta tubettaminen ei aina ole vloggaamista.

Vlogi on tuotettu ja editoitu videolaji, jota yleensä ei ole kuvattu yhdellä otolla. Videoblogi ei ole kotivideo, vaikka siinä on kotivideomaisia piirteitä. Julkaisu voi olla toisinaan taideteoksen tai dokumentaarisen elokuvan kaltainen. Tekstilajina kyseessä on seremonia, rituaali, jolla on tyypillisiä järjestyksiä, normeja, käyttäytymissääntöjä (2012, 17.) Marianna Karjalainen (2017) on tarkastellut pro gradussaan ilmiötä tekstilajina. Julkaisussa on aina vähintään seuraavat rakenneosat: orientaatio, päätös, oma kokemus, havainnollistaminen. Sen lisäksi julkaisu voi koostua ongelma-, ratkaisu-, mielipide-, mainostus-, ja yhteenveto-osioista. (Karjalainen 2017.) Laeeq Khan näkee videoiden tykkäämisen, jakamisen, kommentoinnin, lataamisen, kommenttien lukemisen vuorovaikutuksellisia ominaisuuksina videopalvelussa. Yleisö pelkästään katselee julkaisuja vapaa-ajan viihteeksi, mutta jakaa ja kommentoi tietoa hakiessa. (Khan 2017.)

Suomalaista tutkimusta aiheesta on jonkin verran. Karoliina Talvitie-Lambergin väitöskirja on viestinnän alalta ja tarkalleen siinä on lähestytty englanninkielisiä vlogeja itseilmaisun keinona. Tunnustuksellisuus voi luoda yhteisöllisyyttä digitaalisessa tilassa, koska sisällöt innoittavat muut käyttäjät jakamaan vastavuoroisia kertomuksia omista kokemuksistaan. (2014, 179.) Pro gradu- tutkimuksissa sosiologisesti esimerkiksi autenttisuutta ovat käsitelleet Olka Helminen (2015) ja Elina Lähdeniemi (2016) kun taas puolestaan Paula Roiha (2017) on jäsentänyt ”My day”- eli ”Päivä kanssani”-videoiden yksityisyyden ja julkisuuden rajaa.

Kansainvälisesti vloggaamista on tutkittu muun muassa poliittisen osallistumisen alustana (Raby ym. 2017), kasvatustieteellisissä ja kulttuuritieteellisissä julkaisuissa videopalvelua opetuksellisen potentiaalin tilana (Jones & Cuthrell 2011) sekä kriittisen pedagogiikan ja poliittisen media-aktivismiin alustana (Kellner & Kim 2010). John Naslund ym. on kahdessa erillisessä artikkelissa vuosina 2014 ja 2016 paikantanut yhdessä kirjoittajakollegoiden kanssa videopalvelun vertaistuellisuutta mielenterveysvlogien kontekstissa. Margaret Gibson (2016) on

tarkastellut kuolemaa käsitteleviä, läheistensä menettäneiden ihmisten vloggaamista ja Charreen Snelson (2015) on tutkinut kouluaiheisia vloggeja.

Kun yksinkertaisimmillaan lähestyn somea välineenä ja tilana, lähestyn vloggaamista tekemisenä, joka on hauskaa. Se lievittää tylsyyttä, sen avulla voi dokumentoida elämää, jakaa tietoa ja parantaa esiintymistaitoja. (Snelson 334– 336). Sisällöntuottaminen toimintana on halua käyttää ja muovata luovasti omaa persoonaa. (Kallionpää 2017, 105).

2.3 Nuorten mielenterveys

Mielenterveys tutkielmassani on videoaiheiden ja kontekstin rajaava määritelmä. Tarkoitukseni ei ole keskittyä psyykkisten häiriöiden kuvailuun. En halua arvioida aineiston henkilöiden mahdollisia mielenterveyden häiriöitä, vaan keskittyä tarkastelemaan asiaa enemmänkin yhteiskunnallisena ilmiönä, jota YouTube-videoiden yhteydessä kommentoidaan oman kokemuksensa kautta. Mielen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät aiheet ovat YouTubessa esiintyviä toistuvia aiheita suomenkielisissä julkaisuissa sekä myös kansainvälisessä tubekulttuurissa.

Sisällytän mielenterveys käsitteeseen kuuluvaksi masennustilojen lisäksi tyypillisesti depression kanssa samanaikaisesti ilmenevät ahdistuneisuushäiriöt ja niiden oireet, eli paniikkihäiriön, sosiaalisten tilanteiden pelon, muut pelkotilat sekä yleistyneen ahdistuneisuushäiriön. (Käypä hoito 2016.) Mahdutan käsitteen alle tässä tutkielmassani itsetuhoisuuden ja erilaiset sosiaaliset ongelmat (yksinäisyys, kiusaaminen, sosiaalisten tilanteiden pelko, ongelmat perheessä, ongelmat koulussa), jolloin mielenterveys laajenee koskettamaan yleisesti koettua pahaa oloa ja sitä tuottavia sosiaalisia olosuhteita.

Mielenterveyden voi määritellä psyykkiseksi kimmoisuudeksi ja ihmisen kyvyiksi suojautua erilaisilta tekijöiltä vaihtelevissa elämäntilanteissa. Käsite on moninainen, sitä voi lähestyä muun muassa yksilöllisistä, yhteiskunnallisista, diagnostisista, kehitysbiologisista ja palvelujärjestelmällisistä näkökulmista. Hyvän mielenterveyden tunnusmerkkejä voivat esimerkiksi olla kyky ihmissuhteisiin, halukkuus vuorovaikutukseen ja tunneilmaisuun, kyky työn tekemiseen, menetysten sietäminen, valmiudet elämän muutoksiin, minän ja ulkoisen todellisuuden erottaminen. (Lönngqvist & Lehtonen 2017.)

Mielenterveyden häiriöt ovat oireyhtymiä, joiden oireet vaikuttavat henkilön elämänlaatuun ja toimintakykyyn eri asteisesti henkilöstä ja oireyhtymästä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Yleisin niistä Suomessa on masennushäiriö, ja mahdolliseksi siksi yleisin julkaisujen aihe mielenterveysteemaisten videoiden joukossa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Nuorista noin 5 –10 prosentilla on masennus (Marttunen & Karlsson 2014, 43.)

Depression lisäksi ahdistuneisuuden ja ahdistuksen kuvaukset ovat YouTubessa yleisiä. Ohimenevä ahdistus on yleistä teini-iässä, ja ahdistuneisuushäiriöstä on kyse silloin, kun tuntemuksista on suurta haittaa ihmisen toimintakykyyn. Ahdistusoireet ja ahdistuneisuushäiriöt ovat tavallisia masentuneilla nuorilla, ja yleisesti ahdistuneisuushäiriö on noin 4 –11 nuorella sadasta. (Strandholm & Ranta 2014, 17.) Itsetuhoinen käyttäytyminen on puolestaan laajasti kaikenlaista toimintaa ja ajattelua, joka uhkaa henkilön turvallisuutta tai henkeä (Pelkonen & Strandholm 2014, 125).

Nuoret ovat fysiologisesti alttiimpia haitallisille ärsykkeille, kuten stressaavalle elämäntilanteelle, päihteille ja psyykkisille traumailla. (Marttunen & Karlsson 2014, 7.) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen peruspalveluaineiston perusteella syrjäytyneiksi nuoriksi luokiteltujen nuorten luokissa on paljon psykiatrisia diagnooseja. (Ikäheimo 2015, 24). Nuorisobarometrin perusteella lastensuojelun asiakkaina olevat nuoret kokevat yleisemmin muun muassa ulkopuolisuuden tunnetta ja ulossulkemista esimerkiksi kouluyhteisössä. Vaikutusmahdollisuuksien ja myönteisen palautteen puute, turvallisten kannustavien aikuisten läsnäolon puute, kokemukset kiusatuksi tulemisesta epäoikeudenmukaisesta kohtelusta ovat yleisiä lastensuojelun asiakkailta. (Pekkarinen 2018, 185; LsL 417/2007.)

Mielenterveyttä YouTube-videoissa haluan tarkastella, koska sitä käsittelevissä tai sivuavissa videoissa kietoutuvat yhteen mielenkiintoisella tavalla vlogikulttuurin viihteellisyys ja jopa nuorisotiedotuksellinen ulottuvuus. Yleisö viihtyy, herkistyy ja inspiroituu, mutta myös ryhtyy konkreettisiin toimiin videoita katsellessaan näennäisesti helposti, mikä saattaa ihmetyttää ihmisiä, jotka eivät ole tubekulttuuriin tai esimerkiksi artistien fanikulttuuriin tutustuneet. Samaa aikaan yritykset ja instituutiot yrittävät, milloin mitenkään, aktivoita kuluttamiseen, tai

muuhun yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallisuuden perinteisinä hyveinä pidettyihin toimintoihin. YouTube-videoiden pohjalta nuoret saavat tuotesuosituksia, joiden pohjalta innostua kuluttamaan, sekä vastaanottavat elämänohjeita ja mielikuvia tietynlaisista elämänvalinnoista, mitä tulee koulutukseen, työhön, ammatteihin, perheen perustamiseen, asunnon hankintaan tai vapaa-ajan viettoon.

Koen kiinnostavaksi sen, miten rohkeasti, helponkuuloisesti ja -näköisesti videoilla olevat henkilöt käyvät läpi elämän vaikeita hetkiä menneisyydestä ja nykyhetkestä kertoen, paljastaen välillä itsestään todella yksityisiä, muutoin salassa pidettäviä tietoja, kuten potilas- ja asiakastietoja. (Asiakastietolaki 2007/159.) Antamalla itsestään kaiken, mielenterveysaiheista vloggaavat voivat parhaimmillaan kokea saavansa paljon takaisin, vaikka se kulttuurin ulkopuolisille, tai aina siihen kuuluvillekaan, ei siten näyttäydy.

Mielenterveys, paha olo ovat läsnä YouTubessa ja nuorille suunnatussa Sekasin-chatissa, jossa vuosiraportin 2017 mukaan oli käyty melkein 12 tuhatta keskustelua anonyymisti. (Suomen Mielenterveysseura 2017). Tietoa mielenterveydestä on saatavilla paljon monista eri lähteistä, mutta YouTube somepalveluna on joillekin luonnollisin ja helpoin tapa etsiä tietoa muiden ihmisten kokemuksista. Vlogien katselussa ja kommentoinnissa on siten mielestäni paljon samoja elementtejä kuin verkon kautta tapahtuvassa auttamistyössä. YouTuben synnyttämisiä kommenttikeskusteluissa nuoret puhuvat toisilleen, koska haluavat sitä.

YouTuben vertaistuellista yhteisöllisyyttä tutkineet John Naslund ja hänen kollegansa ovat paikantaneet joukon palvelunkäyttäjiä, jotka tuottavat videoita aiheista, kuten skitsofrenia tai kaksisuuntainen mielialahäiriö. Aineisto on koostettu yli kolmestatuhannesta kommentista. Vertaistuelliset keskustelut tarjoavat toivoa, kumppanuutta ja rohkaisua. Vertaistuellisuus ilmenee aineistossa neljänä eri teemana. Teemat ovat vapaasti suomennettuina: toivon tarjoaminen ja yhteisyyden tunteen lisääntyminen, vastavuoroinen tuki, päivittäisten arjen strategioiden vaihtaminen sekä kokemuksista oppiminen, tiedonsaaminen lääkehoidosta ja palveluihin ohjautumisesta. (Naslund ym. 2014.)

Mielenterveys on nuoruuden kontekstissa siis kulttuurinen ilmiö. Sussie Eshun & Regan Gurung esittelevät Castillon (1997) määritelmän kulttuurin vaikutuksista mielenterveyteen. Kulttuuri vaikuttaa yksilön käsitykseen ja omaan kokemukseen mielenterveyshäiriöiden oireista,

henkilön tapoihin ilmaista ja tuottaa oireita häiriöstä kulttuuristen normien sisällä. (2009, 4.) Internetin ilmiöissä mielenterveyteen liittyviin jaettuihin keskusteluihin liittyy piirteitä nuorten keskinäisestä kulttuurista omaksuttujen kielellisten ja kuvallisten ilmaisutapojen kautta. (Joensuu 2011, 14.) Esimerkiksi alakuloista mielialaa kuvataan Instagram-kuvissa tietyillä tavoilla. Sosiaalisen median alustoilla on matala kynnyks, helppokäyttöiset vuorovaikutukselliset toiminnot, julkisesti jaettuja kokemuksia nuorilta nuorille kaikenlaisista arkisista asioista sekä koetuista ongelmista.

Nuorten sosiaalisen median kuluttamisen ja palvelujen alustoilla toimimisen kannalta on kiinnostavaa, että joustavuus, matala kynnyks ja vapaaehtoinen ohjautuminen palveluun ovat osoittautuneet tärkeiksi asioiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa nuoria haastateltaessa. Lähisuhteidensa kautta haastatellut olivat saaneet tietoa palveluista, mutta myös byrokratiasta ja vaikeuksista palveluihin ohjautumisessa. Tutkimuksen mukaan nuoret jakavat keskenään myönteisiä ja negatiivisia palvelukokemuksia, esimerkiksi kertoen voivatko omien kokemustensa perusteella suositella palvelua. Kokemusasiantuntijoiden kautta on tilaisuus nähdä omat vastaavanlaiset kokemukset elämässä merkityksellisempinä (Aaltonen & Berg 2015, 118 –125.)

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkielmani teoreettinen tausta nojautuu ajatukseen YouTube-videoiden tekemisen ja katselamisen ympärille muodostuvasta sosiaalisesta tilasta ja osallisuuden kulttuurista. Sosiaaliset suhteet ovat sosiaalityön ja erityisesti sosiaalipsykologian tutkimuksen keskiössä. Ihmisten väliset suhteet voidaan määritellä tietoisiksi yhteydeksi suhteen osapuolten välillä, tunteisiin, ajatuksiin ja toimintaan vaikuttavaksi interaktiiviseksi toiminnaksi. (Ahokas, 2010, 141.) Erityisesti sosiaalipsykologian tutkimuksessa tarkastellun sosiaalisten representaatioiden teorian oletuksena on, että yhdessä toimivat ihmiset yhteisyyttä kokiessaan tai yhteisön muodostaessaan luovat yhdessä käsityksiä todellisuudesta aiempien tietojen pohjalta. (Pirttilä-Backman, 2010, 266).

Vlogikulttuuri on osallistujiensa yhdessä luomaa. Se on nuoruuden dokumentointia, visuaalisilla teoksilla leikkimistä, itselle ja yhteisölle luotua. (Eglinton 2013). Siinä on kyse yhteydestä. Yhteydestä muun muassa omaan itseän, yhteiskuntaan, teknologiaan, yhteydestä omaan viiteryhmään, omaksi koettuun tulkintaan tube/vlogiyhteisöstä, yhteydestä yleisöön, julkisuuteen, yhteydestä omaan menneisyyteen ja tulevaisuuteen, yhteydestä globaaliin maailmaan, ajankohtaisiin trendeihin, uutisiin ja ilmiöihin. Samanaikaisesti vlogikulttuuri on paikkaan, aikaan, kokijaan ja julkaisukontekstiin sidoksissa. Vloggaamisessa yhteisössään tekijät tuottavat, kuluttavat, jakavat sisältöjä vaihdellen erilaisten identiteettien välillä sujuvasti. Vloggajien ääni paikantuu laajempaan kontekstiin, normeihin ja nuoruutta koskettaviin diskursseihin. (Raby ym. 2017.)

Teoreettisen taustan ja oman suomalaisen vlogikulttuurin tutustumiseni pohjalta kerron seuraavaksi, miten olen päätenyt yllämainittuun määrittelyyn.

3.1 Osallisuus

Osallisuuden edistäminen on yhteiskunnallisesti jaettu kansallinen ja Euroopan unionin laajuisen tavoite, jolla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä. Yhteisöissä osallisuus on jäsenten välistä arvostusta, tasavertaista kohtaamista ja keskinäistä luottamusta. Kyseessä on tunne, joka syntyy toimiessa yhdessä muiden kanssa. Yhteiskunnallisella tasolla se on mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, toimeentuloon ja sosiaalisiin suhteisiin, sekä demokratiassa mukana olemista, kun taas syrjäytyminen nähdään näiden ulkopuolelle jäämisenä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017).

Elina Nivala ja Sanna Ryyänen määrittelevät sosiaalipedagogiikan avulla osallisuuden laajaksi ilmiöksi, jolla tieteenalalla kuvataan ihmisen suhdetta yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Osallisuus on jotain syvempää, toisaalta luonnollista inhimillistä toimintaa ja tunnetta, muihin yhteydessä olemista. Ihmiset tarvitsevat toisiaan eikä demokratia toteudu, elleivät kaikki toimi yhdessä. Käsite on juuriltaan poliittinen ja kansalaisia kasvattamaan pyrkivä, erityisesti 2000-luvun jälkeen lasten ja nuorten osallisuutta on pyritty parantamaan erilaisin keinoin. Lasten ja nuorten osallistumisen kansalaisina ajatellaan ehkäisevän samalla osattomuutta. Lisäksi oman elämän vaikutusmahdollisuuksista puhutaan lastensuojelulaissa ja lasten oikeuksien sopimuksessa osana lasten hyvinvointia (Nivala & Ryyänen 2013, 10–13.) Kritiikkiä on esitetty puheen jakautumisesta hyväksi ja pahaksi osallisuudeksi, osallistumiseksi, joka on joko yhteiskunnan valtarakenteiden näkökulmasta toivottavaa tai paheksuttavaa. Usein keskusteltaessa sen vastakohtina esitetään usein osattomuus ja syrjäytyminen, passiivisuus ja välinpitämättömyys. (mt. 2013, 16–19.)

Lainsäädännössä nuorisolain 1285/2016 pykälän kaksi tavoitteessa puhutaan nuorten osallisuuden edistämisestä kykyinä ja mahdollisuuksina vaikuttaa ja toimia yhteiskunnassa. Lain tavoitteena on muun muassa yhteisöllisyyden lisääminen, kasvuolojen ja yhdenvertaisuuden sekä tasa-arvon toteutuminen. Lastensuojelussa osallisuus on yksi tärkeimmistä eettisistä periaatteista ja lain säätelemistä velvollisuuksista. Lastensuojelulaissa painotetaan lasten etua, tur-

vaa, hellyyttä, tasapainoista hyvinvointia, kehitystä, läheisten ja jatkuvien ihmissuhteiden turvaamista lastensuojelun eri toimenpiteissä, sekä kehitystason mukaista oikeutta vaikuttaa prosesseihin (417/2007 4§). Vaikuttaminen ja mukana olo oman elämän päätöksentekoprosesseissa tukee myönteisesti lasten käsityksiä itsestä ja maailmasta ja vahvistaa lasten ihmisoi-keuksia ja asemaa kansalaisina. YK:n laatima kansainvälinen lasten oikeuksien sopimus velvoittaa muiden tärkeiden kohtien ohella valtioita takamaan kansalaisina lapsille ja nuorille vaikuttamisen mahdollisuudet ja mielipiteen ilmaisun. (Hotari ym. 2013, 149: LOS 1989.) Lastensuojelun kehityksessä osallisuus on ennen kaikkea kokemus, joka voidaan mahdollistaa aikuisten avulla, mutta jota he eivät voi sanella tai ohjata ulkopuolelta teknisesti lapsia osallistamalla. (Hotari ym. 2013, 151.)

Toimijuus on tärkeä osa osallisuutta. Sanna Aaltosen mukaan koulu ja perhe ovat instituutioina ne, jotka luovat reunaehdot nuorten omaehtoiselle toiminnalle ja osallistumiselle. Toimijuus on valintojen tekoa ja omaan elämään vaikuttamista tiettyjen puitteiden sisällä. Joissain tapauksissa erityisesti nuorten toimijuutta pyritään rajoittamaan heidän hyvinvointinsa tukemiseksi esimerkiksi lastensuojelussa. Toimijuus on vahvasti paikallista ja kontekstisidonnaista. (Aaltonen, 2012, 180.)

Osallisuutta ja toimijuutta voidaan molempia instituutioiden ja nuorten näkökulmasta aikuisten maailman tasolta pyrkiä tukemaan monenlaisin eri toimin, mutta näennäisesti kunnossa olevista rakenteista huolimatta nuori voi kokea toimijuutensa rajoitetuksi ja pyrkiä siksi vaikuttamaan omaan elämäänsä normien vastaisilla ja kapinoinnilta vaikuttavilla teoilla. Ehkä juuri siksi sosiaalisena tilana sosiaalisen median palvelut tarjoavat joillekin nuorille vapaamman ympäristön kertoa itsestään ja elämästään mahdollisesti osin vastalauseena instituutioiden rajoituksia kohtaan vanhempien ja muiden aikuisten katseiden ulottumattomissa. (Aaltonen 2012, 181.) Tomi Kiilakoski (2007, 10) on esimerkiksi muotoillut, että kuntien vaikuttamistyössä nuorten äänen kuuluville nostaminen on ylellisyyttä, jotain, mihin kaikilla ei yksinkertaisesti ole mahdollisuutta päästä mukaan.

Kristen Eglinton luo kuvaa siitä, miten erityisesti jonkin ominaisuutensa vuoksi marginaalissa olevat nuoret käyttävät visuaalisen materiaalin kulttuureja (esimerkiksi kuvien ottaminen,

jakaminen, musiikivideot, videot) muodostaessaan erilaisia identiteettejään. Eglintonin tutkimuksessa yhdistyvät nuorten arkielämä, visuaalisen materiaalin kulttuuri, ja paikallisen yhteisön fyysinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Miten nuoret hyödyntävät visuaalisia kulttuureja identiteettityössään suhteessa osallisuuteen, on prosessi, jossa lokaali–globaali, julkinen–yksityinen, yksilöllinen –yhteisöllinen ovat ulottuvuuksina läsnä myös vlogikulttuurissa. (Eglinton 2013.)

Osallisuus ja toimijuus sisältyvät vahvasti käsitykseeni vlogikulttuurista, joka mielestäni parhaimmillaan voi olla osoitusta vahvasta toimijuudesta ja osallisuudesta.

3.2 Vlogikulttuuri osallisuuden kulttuurina

Tässä aluvussa kuvaan, millaisen tulkinnan olen suomalaisesta vlogikulttuurista tehnyt teoreettisen viitekehysten pohjalta. Esittelen ensin Henry Jenkinsin osallisuuden kulttuurin käsitettä, jota peilaan Chareen Snelsonin käsitykseen vlogikulttuurista. Mietteeni ilmiöstä pohjautuvat teoreettisiin lähteisiin sekä digitaalista etnografiaa hyödyntävään havainnointiini suomalaisesta vlogimaailmasta. Näin ollen tulkintani on vain yksi monien joukossa.

Eglintonin (2013) edellä mainittuihin ulottuvuuksiin viitaten ajattelen, että vlogikulttuuri asetuu paikallisesti suomalaiseen YouTube-videoiden tekemiseen ja sen historiaan suhteessa globaaliin, ja yksityinen–julkinen akselilla yhteisön normeihin ja toisaalta sisällöntekijän omiin rajoihin.

Osallisuuden kulttuuri, englanniksi ”participatory culture”, on alun perin Henry Jenkinsin luoma teoria, jota hän kuvailee teoksessaan esimerkiksi tanssin metaforan avulla. Pohja on aktiivisessa, omannäköisessä mukana olemisessa. Tapahtumina samban tanssimisessa ja sosiaalisessa mediassa, on erilaisia osallistumisen ja toimintaan sitoutumisen tyyplejä. Jotkut seuraavat sivummalla odottaen, toiset tanssivat, jotkut taas seisovat selkeästi reunoilla jutellen aivan muista aiheista. Yleisöä innostetaan ja kutsutaan tanssiin, mutta silti he, jotka eivät halua tai pysty tanssia, voivat näyttää juhlavilta ja osallistua omilla tavoillaan. (Mäkinen 2017; Jenkins 2016, 6.)

Outi Kallionpää käyttää Jenkinsin ”participatory culture”-termistä lisäksi ilmaisua osallistumiselle avoin kulttuuri. Jenkinsin osallisuuden kulttuuri on syntynyt selittämään faniyhteisöjä, joissa keskeistä on alakulttuurin yhteisöjen muovata valtakulttuuria omanlaiseksi tulkinnaksi leikkillisessä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Nuorten alakulttuureita, kuten 1970 –80-lukujen punk-liikettä ja nyt uudempia sosiaalisen median mahdollistamia yhteisöllisiä ryhmiä kuvastaa Kallionpään mukaan ”tee se itse”-ajattelu ja profiloituminen marginaaliin valtavirran sijaan. Jenkinsin mukaan digitalisaatio on edesauttanut osallisuuden kulttuurin muotoutumista, koska faniyhteisöt ovat olleet edelläkävijöinä omaksumassa digitaalisia ympäristöjä ja teknologisia välineitä. Kuitenkaan esimerkiksi YouTube ei Jenkinsin mukaan itsessään osallista, vaan se on tehnyt mahdolliseksi juuri fanikulttuurien nopean leviämisen, minkä myötä synnyttänyt kulttuuria. Kallionpään mielestä osallisuuden kulttuuri sosiaalisessa mediassa edustaa nuorisokulttuurien jatkumoa, koska teknologiakehitys on tarjonnut välineitä ja tiloja kulttuurien toteuttamiseksi. Kallionpää ei korosta fanikulttuurien roolia yhtä paljon kuin Jenkins itse. (Kallionpää 2017, 26 –29.)

Osallisuuden kulttuuri ei ole pysyvä tai yksinkertainen ilmiö, vaan siihen vaikuttavat monet tekijät, jotka ovat keskenään ristiriidassa. Kaupallinen ja epäkaupallinen kulttuuri ovat osittain toisistaan erillisiä, mutta osittain päällekkäisiä ilmiöitä. Jako määrittyy usein sisäisen palon ja yhteisöllisen toiminnan motivoimaan, epäkaupalliseen alakulttuuriin ja taloudellisiin tarkoituksiin tehdyn menestys- ja mainehakuisemman sisällön välille. Jenkinsin luonnehtimana osallisuuden kulttuurissa on nähtävissä individualismia korostavia, niin sanottuun henkilöbrändäytymiseen liittyviä piirteitä, joita voidaan pitää yhteisölliselle toiminnalle vastakkaisina. Vlogikulttuurissa kuitenkin juuri henkilö, persoona, -brändi tai ei, on keskiössä ja kaiken toiminnan avainasemassa. Jos yleisö ei innostu sisällöntekijästä, mitään vuorovaikutusta tai yhteisöllisyyttä ei muodostu. (Kallionpää 2015, 31 –32.)

Vaikuttamisen mahdollisuudet ovat parhaimmillaan valtavan suuret, mutta varjopuolena valtaa vaikuttaa käytetään esimerkiksi vihapuheen levittämiseen. Digitaaliset osallisuuden kulttuurit ovat luoneet uudenlaisia statushierarkioita, jolloin esimerkiksi sosioekonominen asema voi vaikuttaa siihen, millaisia ovat todelliset mahdollisuudet verkostoitua ja saavuttaa kulttuurista pääomaa. Toiminta tai yhteisö ei olekaan niin helposti omaksuttavissa tai saavutettavissa. (Kallionpää 2015, 31 –32.)

Käsitettä ”vlog culture” käyttää Chareen Snelson (2015), joka on tarkastellut kouluvlogeja. Hänen mielestään aiempien tutkimusten perusteella voidaan ajatella, että videopalvelussa syntyvä yhteisöllisyys pohjautuu osallisuuden kulttuuriin, jonka perustana puolestaan ovat media-tekniikan kehittyminen ja digitaalisten yhteisöjen mahdollistuminen. Snelsonin mukaan sekä osallisuuden kulttuuri ja vlogikulttuuri ovat aktiivista, tietoista, luovan ilmaisun toimintaa digitaalisessa tilassa. (Snelson 2015, 323.)

Tarkemmin hän kuvailee vlogikulttuuria viidellä tasolla. Ensinnäkin vlogikulttuurissa osallistumisen ja ilmaisun kynnykset ovat suhteellisen matalalla, toiseksi, yhteisö tukee ja kannustaa jakamaan ja luomaan yhteydessä muihin. Kolmanneksi, toiminta voi olla tiedonjakamista kokeneemmilta tekijöiltä kokemattomille eräänlaisena mentorointina. Molemmissa kulttuureissa yhteisön jäsenillä on vahva usko siihen, että heidän teoillaan ja sisällöillään on merkitystä ja mikä tärkeintä, yhteisö on kiinnostunut toistensa mielipiteistä ja tuntee jonkinasteista sosiaalista yhteyttä toinen toisiinsa. (Snelson 2015, 323.)

Kanadalaisten tutkijoiden mukaan YouTube voi tilana mahdollistaa nuorten äänen esille tuomisen heidän itsensä tuottamana. (Raby ym. 2017, 495.) Vloggaamisen ympärille on syntynyt yhteisyyttä, jossa vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa, tekijät yrittäjämäisesti tuottavat, kuluttavat, jakavat materiaaleja, yhdessä oppien ja liikkuen erilaisten identiteettien välillä sujuvasti. Nuorten ääni paikantuu laajempaan kontekstiin, johon vaikuttavat monet tekijät, kuten palvelu kaupallisena, epäpoliittisena, kuluttajakeskeisenä alustana, yleinen diskurssi haavoittuvassa asemassa olevista nuorista sekä digitaalisten kulttuurien sisäiset normit. Poliittisesti vaikuttamaan pyrkivä materiaali on elävää eikä aina muodosta yhtenäistä tarinaa, sitä tuotetaan erilaisena eri alustoille ja materiaalia voidaan poistaa jälkikäteen. (Raby ym. 2017, 508.)

Rabyn ja kumppaneiden määritelmä tiivistää oman käsitykseni vlogikulttuurista. Miellän vlogikulttuurin, olevan vapaaehtoista, moniulotteista, avointa, toisille pidempi-, toisille lyhytaikaisempaa sitoutuneisuutta, tunnetta osallistumisen mahdollisuuksista, yhteisesti jaettua ja tuotettua historiaa ja tarinoita siitä (mm. Kallionpää 2017; Jenkins 2016; Hintikka 2011; Kangaspunta ym. 2011, 252.) Ilmiöstä tekee yhteisöllisen yleisön kommentointi- ja vaikuttamis mahdollisuus. Ajattelen, että kulttuurin on oltava henkilökeskeistä ja sen muotoutumisvaiheeseen kuuluvat sisäiset ristiriidat esimerkiksi siihen liittyen, onko aitoa tubettamista niin sanottu

rakkaudesta lajiin-tekeminen vai tavoitteellinen kanavan kasvattaminen ja kaupallinen toiminta, jotka eivät mielestäni välttämättä sulje toisiaan pois.

Riitta Hännisen lumilautailukulttuuria käsittelevässä väitöstutkimuksessa kuvaillaan ristiriitaisuuksien ja kulttuurin sisäisten konfliktien kuuluneen lumilautailun historiaan ja kehittymiseen lajina. Vastakkainasettelu on hänen mukaansa tavallista ilmiön ollessa suhteellisen uusi ja harrastajien määrän ollessa vielä alhainen. Kuten suomalaisen lumilautailukulttuurin historiassa, on vloggaamisessa nähtävissä nopea murrosvaihe kotikutoisesta tee se itse-toiminnasta ammattimaisempaan tuotantoon ja parempien teknisten välineiden käyttöön. Tubettaminen on pienen joukon ammatti, suuremman harrastus ja vielä suuremman joukon vapaa-ajan katseluharrastus. Hännisen mukaan lumilautailussa on jotain ihmisiä kiehtovaa, jostain puoleensa vetävää karismaa, joka houkuttelee ihmisiä kokeilemaan lajia harrastuksena. On tärkeää, ettei kaupallisuutta ja kulttuurista ilmiötä nähdä toisiaan poissulkevinä, eikä kaupallisuus tee lumilautailusta tai vlogikulttuurista epäaitoa tai teennäistä. (2006, 21.)

Suomalainen YouTube-kulttuuri vuonna 2018 on rikasta, nopeatempoista, moninaista. Siellä on havaittavissa ainakin kahden, ellei jopa kolmen eri sukupolven videon tekijöitä. (Eeddspeaks). Kuten Hännisen (2015) mukaan lifestyle-bloggaamisessa, kaupallisuus on läsnä tubettamisessa. Se aiheuttaa laajassa tubekulttuurissa sisäisiä ristiriitoja, jotka tiivistyvät esimerkiksi suomalaisten tubettajien suhteessa Tubecon-tapahtumaan ja sen organisointiin viime vuosien aikana. Kaupallisuus on kuitenkin tuottanut paljon myönteisiä asioita: nuorilla aikuisilla on mahdollisuus tuottaa videoita työkseen ja vieläpä ansaita hyvin. Kaupallistumisen ansioista ilmiö on saavuttanut suuremman yleisön huomion ja nostanut joukon tubettajia julkisuuden henkilöiksi musiikkiartistien rinnalle. (Aamulehti 27.1.2017; Hänninen 2006, 18; 2015.)

Omasta elämästä kameralle jutteleminen ja sen julkaiseminen, ei vielä kuitenkaan edusta kulttuuria. Sarah Pink viittaa tutkijoihin Lomaxiin ja Caseyyn (1998, 6), joiden mukaan kamera vaikuttaa läsnäolollaan vuorovaikutustilanteisiin, sen tallentaessa sosiaalisen kanssakäymisen esityksenä sekä tilanteessa olevien henkilöiden suhtautumisen siihen. Videolla esiintyvä henkilö on tietoinen yleisönsä läsnäolosta ja itsensä läsnäolosta kameran edessä. Pinkin mukaan itsetietoisuuden paikallistaminen kulttuuriseen ja medioiden läpäisemään kontekstiin on siksi olennaista. (Pink 2007b, 4.)

Mielenkiintoinen on identiteetin esittämisen ja aitouden teema, ja sille hieman vastakkaisena-kin voimana teknologisten laitteiden käyttöliittymien sulautuvuus ikään kuin osaksi ihmistä ja osaksi ajattelua. Teknologian käyttäjäkokemus syntyy yhteisöllisesti ja suhteessa sosiaalisiin rakenteisiin ja materiaalisiin prosesseihin. Silloinkin, kun käyttäjät ja vlogien kuluttajat ovat yksin yksityisissä tiloissa, heidän käyttäjäkokemuksensa ovat yhteydessä muihin. (Raita 2015.) Hyvin suunniteltu sosiaalisen median palvelu asettuu ihanteellisessa tilanteessa osaksi ihmisten arkea. Kun näin tapahtuu, onko silloin tarvetta miettiä sosiaalisten rajojen hallintaa? Entä kokevatko ihmiset silloin enää edes ylläpitävänsä jonkinlaista todellisen minän oheista digitaalista minää sosiaalisen median palveluissaan?

Tähän mennessä olen käsitellyt osallisuuden kulttuuria ja vlogikulttuuria. Seuraavaksi laajenan vielä hieman esimerkin avulla tutkimusten tukemana sitä, millaiset asiat vloggaamiseen vaikuttavat. Käytän esimerkkinä Yleisradion ohjelmistoon kuuluvaa tubekanavaa, joka on epä-kaupallisen toimijan suosituksi noussut kanava kaupallisella suoratoistoalustalla. Suomalaisen tubettajan, Mentaalisavukkeen, nykyisin luotsaamassa, Yleisradion alaisen Yle Kioskin YouTube-kanavan suosio perustuu tekijän brändiyhteisön ja ohjelmasarjaan sisäänrakennettuun vuorovaikutuksellisuuteen. Videoiden katselijat saavat kommentoimalla vaikuttaa seuraavien jaksoiden puheenaiheisiin. (Yle Kioski 2018; Khan 2017; Autio 2011.)

Havaintojeni perusteella Karjalaisen (2017) esittelemistä vlogin välttämättömistä rakennesista oman kokemuksen esitleminen innoittaa yleisön vuorovaikutukseen tekijän kanssa, mutta erityisesti kaikenlaiset mielipideosiot, ja varsinkin vahvasti argumentoidut ja näkyvin retorisin keinoin painotetut vlogit keräävät palautteita. Yle Kioskin Youtube-kanavalla esitetyn sarjan TLDRDEEP-jaksot ovat ammattimaisesti tuotettuja, mutta uskaltaisin väittää, että kanavan suosio perustuu toimittajan entisen tubekanavan, Mentaalisavukkeen, omintakeiseen esiintymistapaan ja värikkääseen kielenkäyttöön, käytännössä siis hänen brändiinsä ja brändiyhteisöönsä. (Yle Kioski 2018.)

Kommentti on vloggaajan luoman ja ylläpitämän kanava-alustan ja sen videoiden tärkein yksittäinen osoitus tavoitetusta yleisöstä ja aikaansaadusta reaktiosta. Käyttäjien tuottamat sisällöt, kuten kommentit kannustavat muita käyttäjiä osallistumaan keskusteluun. Ne luovat mieli-

kuvaa aktiivisesta alustasta. YouTuben reagointi- ja jakamistoiminnot ovat ainakin Khanin tutkimuksen perusteella tekijöitä, jotka voivat sitouttaa yleisöä ja motivoida heidät palaamaan kanavalle. (Khan 2017, 237–243.)

YouTubessa keskiössä on sisällöntuottaja, jonka persoona heijastuu kanavaan ja sen ulkopuolelle toisiin sosiaalisen median palveluihin. Eräänlaisena sääntönä ilmiön tulkitsemisessa toimii se, että mitä isompaa julkisuutta sisällöntuottaja on YouTuben ulkopuolisissa medioissa saanut, sitä kirjavampaa kommentointia yksittäinen video sisältää. Tämän vuoksi on tärkeää pyrkiä ymmärtämään laajasti kulttuuria ja erityisesti huomattavan suurien näyttökertojen syntymekanismia. Satoja tuhansia näyttökertoja ja tuhansia kommentteja lyhyessä ajassa kerryttävä julkaisu on todennäköisesti positiivisen ja neutraalin kommentoinnin ohella saanut runsasta aggressiivistakin palautetta. Oikeastaan, suosituimmat, nopeimmin katselukertoja kerryttävät videot nojaavat usein suosiossaan pieneen provosointiin.

Videot voivat laajentaa ymmärrystä eri aiheista, mutta vloggaajilla ei ole pedagogista vastuuta. Yle Kioski toimii mielenkiintoisten, yleisön toivomien aiheiden kertojajäänenä ja tarinankertojana toimittajan brändin avulla. Se on vlogikulttuurin ydintä ja taikaa: tekijän ja sisällön yleisössä herättämät reaktiot, joita lopulta on vaikeaa edes ennustaa. YouTube tarjoaa palvelun vuorovaikutuksellisten ominaisuuksien käyttäjille oppimisen tilan peilata itseään suhteessa sisältöihin. Yksilöillä on tilaisuus itseilmaisuun, voimaantumiseen ja toimijuuteen. Lisäksi pedagogisesti palvelu voi ilmentää tämän ajan itsemääräämistä, kansalaisuutta, poliittista aktiivisuutta ja tasa-arvoa opetuksellisissa tarkoituksissa- jos niin halutaan. YouTubea voidaan hyödyntää pedagogiikan välineenä, mutta se ei ole opetusvideoiden kirjasto. (Kellner & Kim 2010, 30.)

Vlogikulttuuriin osallistuvilla on mahdollisuus valita katsomansa videot, toimintaan käyttämänsä aika, valita vuorovaikutuksellisten toimintojen käytöstä ja ilmaisutavasta, siitä miten he haluavat hyödyntää YouTubea tiedonhakuun ja vertaistuellisiin keskusteluihin. Vaikka aktiivisen katselijana toimiminen YouTubessa todennäköisesti lisää vuorovaikutuksen mahdollisuuksia, ei osallisuuden kulttuuri ole itsestään selvä asia suomalaisessa vlogikulttuurissa sen satunnaisuuden vuoksi.

Tässä luvussa olen käsitellyt osallisuutta, toimijuutta ja vlogikulttuuria parhaani mukaan. En niinkään ajattele, että mielenterveysvlogikulttuuri olisi yhtenäinen, jäsentensä tunnustama ja kokema yhteisö, vaan ajattelen, että osallisuuden kulttuuri YouTubessa on aina hetkittäistä ja paikallista.

Teoreettisen viitekehyksen pohjalta tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaista puhetta tuotetaan mielenterveydestä suomalaisissa videoblogeissa?
2. Millaista osallisuuden kulttuuria on tunnistettavissa vlogikulttuurin mielenterveysaiheisissa sisällöissä?

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa esitän tutkimuseettiset perusteluni aiheeni valintaan ja kuvailen aineistoni, nimenomaan tässä järjestyksessä. Samalla käsittelen YouTuben käyttöehtoihin ja yleisemmin henkilötietoihin liittyviä teemoja. Esittelen käyttämäni digitaalisen etnografian tutkimusotteen sekä sisällönanalyysin prosessin omassa työssäni.

Kokoamani aineisto on kvalitatiivista. Aineisto on visuaalista aineistoa, joka on syntynyt reagoituna sisällöntuottajan julkaisemaan videoon ja näin ollen kommenttiosion teksti on tavaltaan kiinni vlogin luomassa kontekstissa. Oikari-Jabain (2015, 74) mukaan kuvallinen esittämisen tapa voi tuottaa yllättäviä kielioppeja ja sanastoja, jotka ovat mahdollisia ilmaista vain visuaalisin menetelmin, oman aineistoni tapauksessa vlogien avulla. Julkaisu muodostaa kokonaisuuden, joka on enemmän kuin visuaalista videota tai tekstimuotoista kommentointia, se on jotain yhteisesti jaettua ja tuotettua. Jälkilaadullinen tutkimus keskittyy esittämään tietoa enemminkin yhteisöllisistä äänistä ja niiden muotoutumisen ehdoista. (Kiilakoski & Rautio 2015, 86.) Kansainvälisissä tutkimuksissa esimerkiksi Naslund sekä kumppanit (2014) ja Gibson (2016) ovat katselleet vuorovaikutustapahtumia YouTubessa puuttumatta itse keskustelujen kulkuun. En ole osallistunut tutkijana mielenterveysvlogien keskusteluihin.

4.1 Tutkimusetiikka

Digitalisaatio tuottaa tulevaisuudessa sosiaalityön tutkimukselle uudenlaisia tutkittavia aiheita ja tiloja, joita lähestyessä joudutaan pohtimaan, onko tutkimuksellisen aukon täyttäminen yhteiskunnallisesti merkittävää, vaikka siihen liittyisi eettisiä haasteita (Pekkarinen 2015, 53). Sosiaalisen median ilmiön tarkasteleminen ilman yhteisön muodostavien henkilöiden tutkimuslupia on tutkielmani kipukohta.

Tarkoitukseni on pyrkiä ymmärtämään ja selittämään ilmiötä, koska näen sen sosiaalityön tutkimuksen ja käytännön kannalta relevanttina. Aiheeni on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä. Lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttö ja elämänjulkaiseminen eivät esimerkiksi Euroopan Union tietosuoja-asetuksesta ja vaikkapa Whatsappin 16-ikävuoden ikäraja-

tai YouTuben 13-vuoden ikäraajasta huolimatta, todellakaan vähene, päinvastoin. (HS 25.4.2018 & HS 28.4.2018.) Esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliiton julkaisun suosituksena on, että tietoisuutta sosiaalisesta mediasta ja sen palvelujen käyttölogiikoista olisi syytä lisätä sekä huoltajien keskuudessa, että eri instituutioiden tasoilla. (Lastensuojelun Keskusliitto 2016, 91– 97.)

YouTube yksinkertaisimmillaan, on sekä väline, että tila. Se ei ole itsessään hyvä tai paha. Sosiaalisessa mediassa turvallisuus, yksityisyys ja itsemääräämisoikeus, sekä esimerkiksi lasten oikeuksien sopimuksen mukaiset oikeudet, voivat toteutua ja niiden pitäisi ehdottomasti toteutua kaikkien lasten ja nuorten kohdalla. Tarpeellista olisi nähdä digitaaliset tilat paikkoina, joissa sosiaalityön asiakkainakin olevat henkilöt toimivat tietoa hakien tai itsestään tietoa jakuen. Aiheeni sosiaalityön tutkimuksena on halua selittää, ymmärtää ja hyödyntää saatua tietoa jatkossa yleisellä, ei yksilötasolla. (Raunio 2004, 109).

Teknologian mahdollistamat yhteisöt ovat teknologian, ihmisten ja erilaisten käytäntöjen risteytämispiste. Julkiset sosiaalisen median luomat tilat sallivat ihmisten olla yhteydessä ja koontua samaan paikkaan. Digitaalisissa yhteisöissä ajallinen ulottuvuus ja esimerkiksi sisältöjen elinkaari, pysyvyys, eroavat fyysisten tilojen kohtaamisista. Näkyvyys, julkaisujen potentiaalisen yleisön laajuus eroavat julkisten fyysisten tilojen vastaavista, kuten jaettavuus sekä haettavuuskin: digitaalisista ympäristöistä on helpompaa hakea esimerkiksi aiemmin julkaistuja tietoja. (Boyd 2014, 8 –11.)

Arja Kuulan (2015, 129) mukaan kotisivujen, blogien tai verkossa sijaitsevien päiväkirjojen tutkiminen ei edellyttäisi lupaa henkilöiltä. Kuitenkin tieteen yleisiin arvoihin kuuluvat tieteellisten tulosten julkisuus, avoimuus, pyyteettömyys, oman edun tavoittelemattomuus, jatkuva epäily ja tarkka arviointi ennen tulosten julkaisua. Tutkimusetiikka on lopulta joukko tutkijan tekemiä valintoja. Yksityisyyden turvaaminen tutkimusetiikassa tarkoittaa ihmisten oikeutta vaikuttaa siihen mitä tietoja heistä tutkimukseen käytetään. (Kuula 2015.) Ajattelen, että vlogikulttuuriin osallistujat ovat itsenäisenä, joskin usein todennäköisemmin alaikäisinä toimijoina ja digitaaliseen yhteiskuntaan osallisina ihmisinä tehneet valintoja ja päätöksiä oman elämänsä yksityisten asioiden julkaisemisen suhteen siten vaikuttaen omaan elämäänsä samalla luovuttaen palvelulle varsin laajat käyttöoikeudet sisältöihinsä. (Talvitie-Lamberg 2014.)

Yksilöiden tietosuoja on turvattava, tutkijan on oltava luottamuksen arvoinen koko prosessin aikana, raporttia kirjoittaessa tutkittavien tunnistamattomuudesta on huolehdittava. Internetin aineistojen etiikkaa käsittelevässä luvussa Kuula (2015, 126) esittää esimerkin internetin keskusteluympäristöistä verraten niitä puistoon, jossa avoimessa tilassa ryhmä ihmisiä käy yksityistä keskustelua. Onko oikein havainnoida keskustelua ja hyödyntää sitä tutkimuksessa?

Videot ja kuvat, ne tuottaneet henkilöt ovat suhteessa tutkijaan alisteisessa asemassa. Nuorten tarkasteleminen heidän omissa tiloissaan asettuu herkälle alueelle, erityisesti julkisen aineiston suhteen. Julkisiin, näennäisesti helppoihin aineistoihin ei voi suhtautua ylimielisesti, eikä niiden perusteella ikinä voi olettaa todella pääsevänsä aiheiden tai niitä tuottavien henkilöiden sisäiseen kokemusmaailmaan osaksi. (Mustola ym. 2015, 19–21.)

Petri Cederlöfin (2017, 52) mukaan nuorisotyössä tärkeänä pidetty yhteisöllisyys ei aina ole eettistä, vaan toiminta vaatii ohjausta ja pedagogiikkaa. Ihmiskuva ja ymmärrys hyvinvointiin vaikuttavista asioista on olennainen nuorisotyön eettisyyden kannalta. YouTubessa Mia Lövheimin eettisen tilan käsitteen läpi katsottuna neuvotellaan jatkuvasti uudelleen yhteisistä säännöistä ja normeista. Mikä on hyväksyttävää ja mikä ei, sisällöissä tai kommenttilaatikon keskustelukäyttäytymisessä, määrittyy kanavasta ja videosta riippuen uudelleen jatkuvasti. Yksi perustelu tutkimukseni tekemiseen onkin pedagoginen tarkastelu, mutta varovainen sellainen. Kasvatuksellinen havainnointi auki kirjoitettuna muuttaa heti asemaani, tehden minusta videoita katselevan ulkopuolisen, joka kuvittelee tietävänsä mistä puhuu ja miten asioiden tulisi olla toisin, jotta ne omasta mielestään olisivat paremmin. Todettakoon kuitenkin, että varsinaisesta nuorisotyöhenkisestä arenasta YouTube ympäristönä on kaukana, eikä se mielestäni voi ikinä ollakaan nuorisotyöllisesti asennoitunut yhteisö kuin yksittäisten kanaviensa osalta, jos silloinkaan. (Cederlöf 2017, 53.)

YouTuben materiaaleja ei saisi tallentaa tai ladata, mutta kaikilla on mahdollisuudet katsella ja tulkita niitä. Materiaalit, videot ja tekstit, kuuluvat tekijöilleen, eli käyttäjätilien omistajille. Käyttöehtojen mukaan kaikkien rekisteröityneiden on hyväksyttävä ja tietysti luettava ne. Kuitenkin jo palvelun käyttäminen on osoitus käyttöehtojen automaattisesta hyväksymisestä. Kommentit ovat rekisteröityneiden nimimerkkien omaisuutta samoin reunaehdoin, kuten ovat

sisällöntuottajien julkaisemat videotkin. Palautteen julkaistessaan yksityiset henkilöt YouTubeen käyttäjinä sallivat palvelulle ja sen käyttäjille luvan katsella ja hyödyntää materiaaleja tietyissä rajoissa. (YouTube, Terms of Service 2018; Ohjeet 2018a; 2018b.)

Suomen henkilötietolaissa pykälässä 3 määrittellään henkilötiedoksi ominaisuuksia tai elinolosuhteita kuvailevat merkinnät, joista voidaan tunnistaa henkilö, hänen perheensä tai muut yhteisessä taloudessa elävät henkilöt. Henkilötietojen käsittelyä on lain mukaan laajasti muun muassa kerääminen, tallettaminen, käyttö, siirtäminen, luovuttaminen, muuttaminen, poistaminen, tuhoaminen ja säilyttäminen. (Henkilötietolaki 1999/523.) YouTubeen käyttäjät voivat olla alle 13-vuotiaita käyttäjiä Googlen sääntöjen vastaisesti. En ole voinut selvittää enkä voi arvailla, ovatko havainnoimieni sisältöjen sisällöntuottajat tai kommentoineet henkilöt yli 13-vuotiaita tai lukeneet käyttöehdot. Voin kuvailla mahdollisimman tarkasti oman tutkimusprosessini ja pyrkiä tarkasti suojelemaan yksittäisten henkilöiden tietoja.

Lakia laajasti tulkiten, käsittelen yksityishenkilöiden kirjoittamia kommentteja, jotka ovat arkaluontoisia ja sitä kautta henkilökohtaisen alueelle kuuluvaa tietoa, joka sijaitsee julkisella alustalla potentiaalisesti maailmanlaajuisesti palvelun käyttäjien nähtävillä. Euroopan Unionin toukokuussa 2018 voimaan tulleen tietosuojasetuksen mukaan henkilötiedon määritelmä on todella laaja. Suorien tunnistetietojen lisäksi henkilö on mahdollista yksilöidä monenlaisten ominaisuuksien ja asioiden perusteella (Tietoarkisto 2018).

”Ladatessasi tai toimittaessasi sisältöä YouTubeen, myönnät: Jokaiselle palvelun käyttäjälle maailmanlaajuisen, ei-yksinomaisen, maksuttoman oikeuden käyttää sisältöäsi palvelun kautta ja käyttää, jäljentää, jakaa, valmistaa johdannaisia teoksia, näyttää ja esittää tätä sisältöä siinä määrin kuin palvelun toiminnallisuus ja nämä ehdot sallivat.” (YouTube Ohjeet (2018b).)

Lainaus on suomenkielisistä käyttöehdoista. Se on tulkittavissa monella tavalla ja se on omiaan herättämään huoleen ja suojeluun liittyviä tunteita. Lainaus toimii muistutuksena itselleni reflektoida omaa toimintaani. Olenko nostanut käyttöehdoista juuri tuon kyseisen kohdan esille voidakseni oikeuttaa aineistoni olemassaolon? Vai haluanko lainauksella korostaa palvelunkäyttäjien turvattomuutta suhteessa oman materiaalinsa julkaisualustaan? Samoissa käyttöehdoissa todetaan materiaaleihin liittyvissä oikeuksissa, että käyttäjä sitoutuu myöntämään YouTubeelle: ”Maksuttoman, siirrettävän oikeuden (sisältäen oikeuden alilisensointiin) käyttää,

jäljentää, jakaa, valmistaa johdannaisia teoksia, näyttää ja esittää tätä sisältöä palvelun tarjoamisen yhteydessä ja muuten palvelun tarjoamisen ja YouTuben liiketoiminnan yhteydessä.” (YouTube Terms of Service; YouTube Ohjeet 2018a;2018b.)

Uusi GDPR-asetus on vaikuttanut muiden painavien tutkimuseettisten seikkojen rinnalla siihen, että olen päättänyt hävittämään keräämäni kommenttiaineiston omalta tietokoneeltani ja pilvipalvelustani. GDPR-asetus vaikuttaa yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen henkilötietoja sisältävien aineistojen osalta niin, että tietojen käsittelyn ja keräämisen ehdot tiukentuvat. Käytännössä henkilöiltä tulisi aina pyytää lupa tutkimuksen tekemiseen henkilötietoja, jotka määritellään tulkittavaksi todella laajasti, käsiteltäessä sekä sen lisäksi tietojen käsittelyn tulee olla vahvasti perusteltavissa tutkimustarkoituksiin. Erityisesti arkaluontoisten tietojen käsittelemisen tulisi olla perusteltua. (Tietoarkisto 2018.) Kuitenkin sosiaalisen median tutkimuksessa on jo ennen asetuksen voimaantuloa ollut jakaantuneisuutta aineiston yksityisyyden ja julkisuuden ulottuvuuksissa (esim. Talvitie-Lamberg 2014; Thelwall 2014). Hallituksen esityksessä Suomen tietosuojaa-asetusta täydentävää lainsäädäntöä varten on erillinen pykälä 2.1.8 tieteellisen ja historiallisen tutkimuksen takaamiseksi arkojen henkilökohtaisen tietojen käytön osalta (HE 9/2018).

Talvitie-Lamberg on määritellyt tutkimiansa videoiden ympäristön julkiseksi tilaksi ja sisällön muuksi kuin yksityiseksi tai henkilökohtaiseksi avautumiseksi, jolloin aineiston käsittelemisessä ei ole ollut tarvetta kiinnittää erityisesti enempää huomiota tutkimusetiikkaan. Hän ymmärtää sisällöt vahvan online-toimijuuden osoituksena, oman profiilinsa hallitsevien ja materiaalinsa tietoisesti tuottavien henkilöiden esityksinä. Toimintaan sisäänrakennetusti kuuluu avoimuus, itsensä esittäminen ja yleisön kehottaminen vuorovaikutuksellisten toimintojen käyttöön. Palvelu on julkinen videoarkisto, jonka käyttö on vapaata kaikille, joten anonymisointi tutkimuksessa ei ole ollut tarpeen. (Talvitie-Lamberg 2014, 33.) Roiha (2017, 27) on puolestaan tehnyt ratkaisun tulkita vlogit vahvasti julkisena aineistona, jonka suhteen sisältötuottajat ovat jo tehneet tietoisia valintoja. Hän ei ole informoinut tekijöitä tai anonymisoinut heidän henkilötietojaan, sillä se ei olisi palvelut hänen tutkielmaansa.

Klikkaamalla käyttöehdot hyväksytyiksi ja viimeistään julkaistessaan omaa materiaalia julkisena videopalvelussa, henkilöt tekevät aktiivisesti päätöksiä oman elämänsä julkisuuden tasosta. He eivät kuitenkaan ole tuottaneet sisältöään tutkittavaksi. Siksi en sisällytä työhöni aineisto-otteita, vaikka näenkin sisällöt julkisena toimijuuden osoituksena kuten Talvitie-Lamberg (2014). Lähdeniemi (2016, 32) perustelee aineiston henkilötietojen häivyttämistä siten, etteivät vloggaajat ole voineet videoita tehdessään arvata niiden mahdollista tutkimuskäyttöä. Itse ajattelen, että aineistooni valikoitujen kanavien tekijät ovat tehneet editointi- ja julkaisuuhetkellä haluamansa näkökulma- ja yksityisyysrajaukset sisältöjensä suhteen, mutta samaa ei välttämättä voi sanoa yleisön kirjoittamista kommentteista.

Aineistostani tai pro gradustani kokonaisuutena ei pitäisi koitua haittaa tai vahinkoa kenellekään. Aineisto-otteiden kautta ei saa olla mahdollisuutta potentiaalisesti hyödyntää tietoa yksityisten henkilöiden arkaluonteisista asioista. (Reilly 2014, 6). Erityisesti yhteisön pienuuden ja henkilöitymisen vuoksi suorien aineistolainausten kautta olisi liian helppoa löytää kokoamani aineiston videot. Tämän suhteen saatan toimia hieman ylivarovaisestikin. Kuitenkin Reilly painottaa, kuten Kuulakin (2015), ettei perusteellisesti anonymisoidusta verkossa sijaitsevasta materiaalista saa koitua minkäänlaista potentiaalista harmia kenellekään. Reilly (2014) käyttää esimerkkinä omaa tutkimustaan, poliittisesti epävakaaassa tilanteessa videojulkaisuista kerättyjä kommentteja, jotka olisivat voineet henkilöityessään altistaa videoita kommentoivat henkilöt jopa hengenvaaraan.

4.2 Aineiston kuvaus

Kuten jo luvussa 2 totesin, määritelmä mielenterveysvlogi on yksinkertaistava ja hankala käsite. Siksi hakusanalla ei ole mahdollista löytää juuri mitään, koska varsinaisesti mitään yhteinäistä ilmiöitä ei ole olemassa.

Aineistoni koostuu siis suomalaista yksittäisten YouTube-kanavien julkaisemista videoista, jotka laajasti katsoen käsittelevät mielenterveyttä. Luvussa 2 olen kuvaillut, miten tutkielmasani käsitän mielenterveyden. Haluan painottaa, että aineistoni on enemmänkin tuotettu, kuin

kerätty. Olen havainnoinut YouTube-videoita jo kandidaatin tutkielmaa tehdessäni ja varmasti muodostanut tiedostamattomiakin käsityksiä siitä, millaisia vlogit ovat ja eivät ole. Toisin sanoen, mikäli olisin jättänyt tekstilajiin liittyvät rajaukset tekemättä tai käyttänyt aineiston hankkimiseen toisenlaista logiikkaa, joka olisi tehnyt aineistoon valikoituvien videoiden hankkimisesta sattumanvaraisempaa- voisivat tutkimustulokseni olla aivan erilaiset.

Tekijöiden tarkkaa ikää, sukupuolta tai esimerkiksi kanavan tilaajien tai videoiden katselukertojen määrää en näe tarpeelliseksi kertoa varsinaisen tutkimuskysymyksieni kannalta relevantina tietona. Gibson on käyttänyt tutkimuksessaan aineiston keruuseen verkkoetnografista menetelmää sekä sisällönanalyysia, kuten Snelson (2015) kouluvlogeja tutkiessaan on tehnyt. Noudatin samantapaista logiikkaa aineistoani etsiessä ja rajauksia tehdessäni.

Tekemäni ehdottomat rajaukset siis olivat: Kanavan tekijän 18-noin 30-vuoden ikä, tekijä ei ole julkisuuden henkilö tai ylläpidä organisaation tai muun vastaavan kanavaa, aktiivinen, useita julkaisuja sisältävä kanava, jolla on yli 1000 tilaajaa ja videoilla suurin piirtein yli 1000 näyttökertaa, kanava, jossa kommenttien ja alustakokonaisuuden perusteella vuorovaikutusta yleisön kanssa on. Käytännössä aineiston ulkopuolelle jäi runsaasti mielenterveyttä käsitteleviä vähemmän tilaajia keränneitä lyhyemmän aikaa toimineita vloggaajia, minkä toisaalta koen tutkimuseettisesti hyväksi asiaksi. Kuitenkin rajaus aiheuttaa sen, että aineisto ei muodostunut kuvastamaan YouTuben todellisuutta monimuotoisena ja moniäänisenä, isojen ja pienten, kaupallisten ja epäkaupallisten videoiden rinnakkaiselona.

Tieteenfilosofinen ongelma on, ettei työtäni kovinkaan helposti tällaisenaan pystytä toistamaan, ainakaan täsmälleen samalla aineistolla. Havainnointiprosessini on ollut ainutkertainen, mutta niin kauan kuin käyttäjät säilyttävät materiaalinsa julkisina aineistooni kuuluvilla kanavilla, niin kauan tutkimus olisi milloin tahansa uudelleen todennettavissa. Avoimuuden nimissä avaan videoiden valintaan liittyviä asioita. Lyhyesti, videoiden etsiminen tietystä aiheesta tarkalla hakusanalla ei noudata täysin samanlaista tapaa kuin Googlen hakukone. Siksi esimerkiksi hakusanalla ”nuorten mielenterveys” on löydettävissä vain tiettyntyyppisiä videoita, jolloin mielenterveysteemaisista aihevideoista saattaa saada kapeamman kokonaiskuvan. YouTube nostaa algoritminsä perusteella hakusanalla hakiessa videoita katseltavaksi käyt-

täjistäan saaman tiedon perusteella. Yleisölle on tarkoitus tarjoilla materiaalia, jota he pysähtyvät katselemaan videon loppuun asti, ja jollaista he todennäköisesti palaavat katselemaan uudestaan. Algoritmi seuraa yleisöä ja voi perustua muun muassa ainakin seuraavanlaisiin kriteereihin: mitä katsotaan, mitä ei katsota, katsomiseen kuluva aika, tykkäykset ja negatiivinen palaute. (YouTube Creators 2018.)

Käytännössä aineisto kertyi kasaan videoita selaamalla ja katselemalla useampaan kertaan pidemmällä aikavälillä erilaisia hakutapoja kokeillen. Algoritmin vaikutuksen ohella aineiston hankkimisessa täytyi ottaa huomioon videoiden kohdeyleisön tapa toimia. Se mikä kuulostaa minusta iskevältä ja tarkalta hakusanalta, voi kuulostaa 15-vuotiaan mielestä täysin epäolennaiselta tavalta etsiä kiinnostavan vapaa-ajan sisällön pariin. Saman huomion on tehnyt myös Sanna Aaltonen (2016, 4) australialaisen tutkimuksen pohjalta. Kun nuoret etsivät internetistä tietoa pahaan oloonsa, he eivät välttämättä käytä niitä hakusanoja, joita aikuiset käyttäisivät.

Yksittäisiä katselemiani vlogoja keskusteluineen, on arvioni mukaan noin 45–50. Materiaali on koostunut syyskuusta 2017 huhtikuun 2018 loppuun asti ulottuvana ajanjaksona katselemieni julkaisujen muistiinpanoista sekä syksyllä 2017 keräämistäni 10–20 erillisen kanavan kommentteista. Nuo kommentit koostin 67 liuskaiseksi, jo hävitetyksi, Word-dokumentiksi, jonka säilytin salasanoin suojatussa pilvipalvelussa. Tuon materiaalin suorat tunnisteet, kuten nimet ja nimimerkit poistin. Word-dokumentti on sisältänyt nimimerkittömiä kommenttikeskusteluja. Se on muodostanut pohjan niille lopuille julkaisuille, jotka olen analysoinut videot pelkästään katselemalla ja vuorovaikutukselliset osiot lukemalla. En ole erotellut analyysiosiossa näiden kahden eri aineiston tuottamistavan välillä.

Tietoarkiston aineistohallinnan käsikirjassa todetaan, että tieteellisessä tutkimuksessa tunnistettavia aineistoja on eettistä käyttää vain perustellusti silloin, kun se on suunniteltua, laillisesti oikein ja tarkoituksenmukaista. Tunnisteellisia tietoja sisältävä aineisto ja sen analyysi sekä suorat aineisto-otteet voivat aina potentiaalisesti olla riski tutkittaville. (Tietoarkisto 2018.) Niin sanottuja vahvoja epäsuoria tunnisteita, kuten opiskelijanumeroita, IP-osoitteita tai tilinumeroita keräämäni, tallentamani mutta sitten poistamani Word-tiedosto ei ole sisältänyt. Se ei ole sisältänyt enää suoria tunnisteita kuten nimimerkkejä tai aikaleimoja siitä, milloin

kommentti on vlogiin jätetty. (Tietoarkisto 2018.) Tallennettu tiedosto sisälsi kommentteja allekkain sekä videon otsikon sekä kuvauksen. Saman tapaisesti on tehnyt Harju (2017, 141.)

Tämän pro gradun tarkoituksena ole arvostella tai arvioida kenenkään yksittäisen ihmisen kokemusta omasta mielenterveydestään. Tarkoitukseni ei ole nostaa ketään yksittäistä vloggaajaa tai mitään yksittäistä videota alttiiksi negatiiviselle ja mahdollisesti haitalliselle julkisuudelle. Tekijät ovat asettaneet luomansa materiaalit nähtäville avoimeen videoarkistoon. Olennaista on sisällöntuottajien identiteettien suojaaminen ja turvaaminen tutkimuksesta kirjoittaessa ja aineistoa analysoidessa. (Thelwall 2014, 76). Soveliasta YouTubeen tutkimuskäyttö on silloin, kun tutkimuskohteena on videopalvelu alustana, tai esimerkiksi, ettei aiheita ei ole aineistona olemassa missään muualla. (mt. 2014.) Omassa työssäni keskityn tarkastelemaan YouTubea mielenterveyskeskustelujen alustana, jolloin sisältöä ei olisi saatavilla missään muualla juuri tämän kaltaisena.

Lähdeluetteloni ei sisällä aineistooni kuuluvien yksittäisten kanavien lähde- tai viitetietoja. Lähdeluettelossa mainitsemani YouTube-kanavat ja yksittäisistä tubettajista tehdyt uutisartikkelit ovat toimineet lähteinä tutustuessani tubettamiseen ja sen ilmiöihin osana digitaalista etnografiaa.

4.3 Digitaalinen etnografia

Digitaalinen etnografia työssäni tarkoittaa havainnointia ja etnografista kirjoittamistyyliä. Varsinainen analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Ymmärrykseni ilmiöstä on muodostunut digietnografisen otteen avulla ja olen kuvannut sen luvussa 3.

Yleisesti etnografiassa olennaista on määrätyn kulttuurin tarkka kuvailu kirjoittamisen avulla ja näkyvien sekä piilotettujen merkitysten analysointi. Tutkimuksessa sitä voidaan hyödyntää menetelmänä, lähestymistapana, tutkimustyylinä tai –otteena. Ominaisia peruspiirteitä ovat yleensä aineiston kerääminen kentältä, vuorovaikutuksellisuus, kokonaisvaltainen asettaminen aikaan ja paikkaan, todellisuuden luominen ja tilaan vaikuttaminen. Tutki-

jan rooli on usein osallistuva. Omassa tutkimuksessani näistä täyttyvät aineiston kokoamisen kenttää havainnoiden, vähemmän tunnetun ilmiön ymmärtäminen ja selittäminen ja tämän kaiken peilaaminen omaan rooliin. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 11- 21.)

Etnografiassa pyritään muodostamaan teoriaa ikään kuin kahdesta eri suunnasta, sekä yhteisön sisältä että sen ulkopuolelta yleisemmistä teorioista käsin. Tuloksena muodostetaan eräänlainen tulkinta, kertomus, jossa kietoutuvat yhteen sekä induktiivinen ja deduktiivinen päättely. Etnografisen otteen avulla pyritään näkemään ihmiset toimijoina heille luonnollisissa ympäristöissä. Lähtökohtana on pyrkiä kuvailemaan tietty yhteisö tai kohde tarkkaan sisältäpäin, minkä jälkeen tavoitteena on selittää ilmiötä yleisemmin. (Isomäki ym. 2015, 138.)

Tutkimusotetta on internetissä tapahtuvan vuorovaikutuksen tutkimuksessa hyödynnetty Isomäen mukaan melko vähän, vaikka sosiaalisten maailmojen ja erilaisten alakulttuurin ilmiöiden tarkasteleminen kentällä voisi nimenomaan auttaa ymmärtämään teknologiavälitteisiä ilmiöitä paremmin. Siellä missä on ihmisiä ja yhteisöjä, voidaan hyödyntää etnografiaa. Yleisesti verkkoetnografiaan liittyy muutamia erityisiä haasteita. Niitä ovat ensinnäkin luotettavuus- voiko tutkija vakuuttua siitä, että tutkittavan ilmiön kohdehenkilöt esimerkiksi nimimerkein peitetyin henkilöllisyyksin ovat sitä, mitä väittävät olevansa? Tutkittavien olemus, ilmeet, ilmeet, tutkittavien kohteiden väliset suhteet ja verkostot jäävät piiloon, mikä joidenkin etnografien mukaan on juuri tutkimusotteessa olennaisinta. Siksi joidenkin tutkijoiden mukaan verkkoetnografia on aina puutteellisesti toteutettua tutkimusta, jos se ei sisällä reaali maailman kenttätöitä. (Isomäki ym. 2015, 147.)

Pink korostaa, että etnografian ikä, sukupuoli, sosioekonominen asema vaikuttavat väistämättä tutkimusentekoon. Jos suoraa kanssakäymistä informanttien kanssa kentällä ei verkkoetnografisessa tutkimuksessa hyödynnetä, tutkijan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvät tekijät on tuotava esille avoimesti. (Pink 2007a, 5.) Ulkopuolelta tarkkailevana asetun itse väistämättä arvioivaan rooliin. Asenteeni ja motiivini tämän aiheen valitsemiseen vaikuttavat väistämättä prosessiin ja tulkintoihini. (Oikarinen-Jabai 2015, 70.)

Internetvälitteisen vuorovaikutuksen tutkiminen haastaakin tarkentamaan seuraavia asioita tutkimusta tehdessä: tutkimuskenttä, kenttätö, sen aika ja luonne, aineiston kerääminen,

tutkijan suhde tutkittaviin. (Isomäki ym. 2015, 136–139.) Otteita verkossa teoksessa kuvataan eräs verkkoetnografinen tutkimusprosessi. Ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan laajasti erilaisiin yhteisöihin ja niiden osallistujiin, yhteisöjen kieliin ja tapoihin. Ihanteellinen tutkimuskenttä on aktiivinen ja osallistajat keskenään erilaisia, lisäksi kentän isommat ja pienemmät yhteisöt ja erivahvuiset sosiaaliset sidokset monipuolistavat kenttätutkimusta. Olenaista olisi pyrkiä eläytymään tutkittavaan ympäristöön, sen normeihin, ymmärtämään yhteisöön sisäänpääsyyn edellytetty prosessi osallistumalla kentän toimintaan erilaisin tavoin. (Isomäki ym. 2015, 150.)

Digitaalinen etnografia, online-etnografia, verkkoetnografia- käytän itse käsitettä digitaalinen etnografia, koska tulkitse sen olevan kattavin määritelmä. Esimerkiksi Janhonen (2017) on tutkimushankkeessa hyödyntänyt menetelmänä digitaalista etnografiaa. Hän määrittelee sen monipuoliseksi lähestymistavaksi, joka painotus eroin voidaan määrittellä verkossa tapahtuvaksi vuorovaikutukseksi tutkimukseen osallistujien kanssa tai aineiston keräämiseksi sosiaalisen median tiloissa. Omassa työssäni noudatan jälkimmäistä tapaa. Janhonen näkee perinteisen ja digitaalisen etnografian yhdistävän nimenomaan havainnointi, jossa sitoudutaan tutkittavien ymmärtämiseen. (mt. 2017, 2).

Pinkin mukaan digitaalisessa etnografiassa on erotettavissa kaksi perinnettä. Antropologisen ja sosiologisen perinteen tavoissa teoretisoida ja soveltaa käsitettä on havaittavissa lähinnä sävyeroja, mikä johtunee siitä, että etnografia on itsessään niin joustava menetelmä. Antropologian tutkijat ovat hyödyntäneet digitaalista etnografiaa muun muassa tutkittavien yhteisöjen itse tuottamien tarinoiden aineistojen keräämiseen. (Pink 2016; Underberg & Zorn 2013, 12–20.) Antropologi voisi kysyä, ovatko vloggaajat itse eräänlaisia verkkoyhteisöjen antropologeja? Sisällöntuottajat ovat luomassa ensimmäisten henkilöiden joukossa kirjoittamattomia sääntöjä, rituaaleja, normeja, he tuottavat videosta toiseen arvokasta, ajantasaista tulkintaa tästä ajasta ja tämän ajan nuoruudesta.

Pink kumppaneineen määrittelee sosiologisessa teoksessaan etnografian väljästi toistuvaksi induktiiviseksi tutkimuksen tavaksi, joka muokkautuu tutkimuksen aikana, ja jossa teorian ohella tutkijan oma positio sekä näkemys ihmisestä kohteena sekä tekijänä ovat läsnä. Digitaalisessa etnografiassa ollaan eri tavalla läsnä tutkittavassa asiassa. Digitaalisuus tuo uuden ulottuvuuden ihmisten ja ilmiön tarkastelemiseen, katsomiseen, havainnoimiseen. Etnografinen

kirjoittaminen voidaan joissakin tapauksissa korvata videoilla, blogeilla tai valokuvilla. (Pink 2016.)

Pink kuvaa etnografien ja videoinnin ja kameroiden suhteen historiaa toisessa teoksessaan. Hänen mukaansa silloin, kun sosiaalitieteissä ja antropologiassa videointia on alettu hyödyntää kenttätyössä, videoinnille ja kameran käytölle on asetettu erilaisia reunaehdotuksia. Erään linjauksen mukaan etnografisen tutkijan luoman videon tulisi olla objektiivinen, manipuloimaton, etnografisia periaatteita noudattava elokuvallisten ja draamallisten periaatteiden sijaan. (2007b, 3.)

Pinkin mukaan videointi tuo tallennettavaan tilanteeseen aina uuden ulottuvuuden. Kuvattu tilanne on kuvattu, videoitu tilanne, jossa luonnollista arkista vuorovaikutusta on jollain tavalla häiritty. Etnografi voi halutessaan nähdä etnografisen tutkimuskentän missä tahansa arkisessa tilanteessa, mutta se ei tarkoita, että tutkittavat henkilöt tai tutkimuskentän yhteisöt kokisivat tilanteen esimerkiksi vlogikulttuuria kuvaavana erityisenä ilmiönä. (Pink 2007b, 4.) Ulkopuolinen tarkkailija asettuu ilmiön ja tulkinnan pohjalta luodun tekstin eli tämän tutkielman lukijoiden väliin, jolloin visuaaliset sisällöt muuntuvat tekstiksi, joka tulkitsijaa vaihtaen, voisi olla erilainen. (Pink 2007a, 14.)

Onko tutkijalla suhdetta kenttään, jos kenttä ei tiedä olevansa tutkittavana? Humanistisessa ja yhteiskunnallisessa tutkimuksessa visuaalisen aineiston katsojalla, tutkijalla on vahva rooli suhteessa aineistoon, sillä henkilökohtainen historia vaikuttaa väistämättä tulkintaan. Konkreettisemmin, minulle on muotoutunut aineistoa tuottaessa tietynlaiset kehykset, joiden rajoissa ymmärrän aiheen. Tutkijalla ja tutkittavalla on epäsymmetrinen suhde, jossa valta tutkittavan kokemusten analysoinnissa on tutkijalla. Tutkimus ei tuota etuoikeutettua asemaa, josta käsin voisi todeta visuaalisen aineiston perusteella todella tietävänsä mitä esimerkiksi lapset ja nuoret ajattelevat ja kokevat. (Mustola ym. 2015, 11-19.) Aina on olemassa riski, että tulkintani kaikesta on tekijöiden itsensä ja vlogien yleisön mielestä täysin väärä ja he kokevat tulleensa hyväksikäytetyiksi tai loukatuiksi tai esitetyksi väärin.

Pinkin (2007a, 5) mukaan esimerkiksi sosiologiassa ja antropologiassa visuaalisten menetelmien käytön yhteydessä reflektiivisyyttä on alettu painottaa 1980–1990-lukujen aikana osana suurempaa laadullisten menetelmien muutosta. Pinkin mukaan sukupuolesta tuli 1990-luvulla

keskeinen teema tutkimusmenetelmiä tarkasteltaessa, myös etnografista otetta problematisoitaessa. Tutkijan sukupuolittunut identiteetti sekä sukupuolen ohjailema kenttätyö ja vuorovaikutustilanteet informanttien kanssa otettiin menetelmän kritiikissä tarkasteltavaksi. Pinkin mukaan metodologisen kritiikin seurauksena on alettu kiinnittää huomiota sukupuolen ja seksuaalisuuden identiteettien monimuotoisuuteen ja maskuliineiksi ja feminiineiksi ominaisuuksiksi tulkittujen piirteiden joustavuuteen ja kontekstisidonnaisuuteen niitä tarkasteltaessa muuttuvina ja paikallaan pysymättöminä representaatioina sukupuolesta riippumatta. Kenttätyössä sukupuoleen liittyvät representaatiot ovat aina väistämättä läsnä tutkijan ja informatin välisessä kohtaamisessa ja heidän käymissään neuvotteluissa ja tiloissa. Visuaaliset kuvat ja teknologiat vaikuttavat identiteetteihin ja niistä muotoutuviin tulkintoihin. (Pink 2007a.)

YouTuben sisältöjä voi Thelwallin (2017, 2) mukaan tarkastella esimerkiksi muun muassa toimintana, ilmiöinä ja käyttäjien mieltymyksinä. Palvelualusta asettaa monenlaisia metodologisia haasteita. Videopalvelun toimintalogiikka vaikeuttavaa menetelmän valintaa ja melkein pakottaa monimenetelmällisyyteen. Valittu aihe ja sitä rajaava tutkimuskysymys tekevät mahdolliseksi sen, että olisi muodostettavissa yleistettävää metodologiaa, joka toimisi kaikkien aiheiden tutkimiseen. Konteksti määrää analyysitavan, mikä taas edellyttää tarkasti eritellyn metodiluvun kirjoittamista, pohjustamista, selittämistä ja perustelua enemmän kuin esimerkiksi tavanomaisemman mielipidekirjoitusaineiston sisällönanalyysi vaatisi. (Thelwall 2017, 3–4.)

Digitaalisen etnografian käyttö menetelmänä vlogikulttuuria tarkasteltaessa on perusteltua, sillä se on nähtävissä omanlaisenaan sosiaalisena tilana osana arjen rituaaleja. (Pink 2016, 101–103.) Eglinton (2013) kuvaa tutkimuksensa aikajännettä ja ajattelunsa kehittymistä pitkän prosessin aikana. Oma aikatauluni ja muut puitteet ovat vaatimattomat. Pysin listaamaan asioita ja ominaisuuksia ja reunaehtoja, joiden tunnistan vaikuttavan minussa etnografisen otteen käyttöön ja sisällönanalyysin tulkintaan.

Ensinnäkin, oma suhteeni kirjoittamiseen, teksteihin ja tarinoihin on ohjannut minua tarkastelemaan vloggaamista. Ikäni ja oma yhtäaikainen kasvuni teini-ikäisestä samaa matkaa sosiaalisen median nopean kehittymisen kanssa on vaikuttanut siihen, millaisia näkemyksiä minulle on muodostunut uusista ilmiöistä, kuten Facebookista, YouTubesta, Instagramista ja niihin liittyvistä kulttuureista, joihin olen itse omilla tavoillani osallistunut. Lisäksi omat, neutraalit tai positiiviset kokemukseni sosiaalisesta mediasta ovat ohjanneet katsettani pois sosiaalisen

median haitoista ja negatiivisista, vahingoittavista ilmiöistä, joiden toki tiedän olevan olemassa.

Työhistoriani lasten ja nuorten parissa on vaikuttanut kiinnostukseeni ylläpitää ymmärrystäni uudenlaisista heidän arkeensa liittyvistä mediailmiöistä. Erityisesti kokemukseni nuorisotilavalvojana ja keskustelut nuorten kanssa suosituista pelitubettajista tai toisen sukupolven suosituista vloggaajista (esim. Mentaalisavuke) ovat vaikuttaneet käsitykseeni nuorten käsityksistä. Sosiaalityön opinnoissani olen sijoittunut paikkoihin, jossa sosiaalisesta mediasta sosiaalityön paikkana on keskusteltu. Kirjoitin kandidaatin tutkielmani lastensuojelun aiheista vloggaavista nuorista. Pro graduni viimeistelyn aikaan työskentelin nuorten verkkotoiminnan ja verkkotoiminnan vapaaehtoistyön parissa. Näiden ohella sukupuoli, länsimaalaisuuteni ja valkoihoisuuteni, nuorisotutkimuksen ja sosiaalipedagogiikan opintoni, omat ja lähipiirin mielenterveyden kokemukset ovat vaikuttaneet minuun ja vaikuttavat tähän tekstiin.

Otteena digitaalinen etnografia ja analyysimenetelmän sisällönanalyysi on syytä arvioida kriittisesti vahvuuksien ja heikkouksien kannalta. YouTuben ”online” luonne ohjasi minut digitaalisen etnografian hyödyntämiseen. Perusteltua olisi ollut etsiä henkilöitä haastattelututkimukseen vloggaajien ja vlogin yleisöjen joukosta tai esittää kirjoituspyyntö aiheena mielenterveysvlogit. Tutkimusluvin hankittu, ajan kanssa kerätty oma tekstimuotoinen aineisto soveltuisi ehdottomasti paremmin sisällönanalyysin pariin digitaalisen etnografiaa paremmin. Tutkimuskysymyksieni kannalta etnografinen havainnointi on ollut olennainen tausta pyrkimykseni ymmärtää ja selittää. Siihen millaista mielenterveyteen liittyvää keskustelua vlogeissa käydään, olisin voinut tutkimusmenetelmiäni muokkaamalla voinut yrittää saada vastauksen suoraan kysyen.

Digitaalisen etnografian heikkous tässä tutkimuksessa on varsinaisen tutkittavan ilmiön todellisen paikantamisen haasteellisuus. Ote pelkkänä havainnointina on ongelmallista koska tarkastellut sisällöt voivat poistua milloin tahansa, lisäksi, vlogikulttuurin videoiden tietynlainen kertakäyttöisyys ja hetkellisyys täytyy pitää mielessä analyysia tehdessä: yleistyksiä mistään on hankalaa tehdä.

4.4 Aineiston analyysiprosessi

Tutkielmani analyysiprosessi pohjautuu sisällönanalyysiin. Tällä tarkoitan, että digitaalisen etnografian avulla hankitun ja havainnoidun aineiston tulkitsemiseen olen hyödyntänyt pelkistämistä ja luokittelua. Sisällönanalyysiini on teorialähtöistä, tulkitseen aineistoani osallisuuden kulttuurin pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2009). Ulla-Maija Salon mukaan sisällönanalyysia on menetelmänä syytä kuitenkin tarkastella kriittisesti välillä kysyen, mitä on sisältö ja mitä sille onkaan tehty. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on tehdä aineistosta uusia havaintoja ja tuoreita jäsennyksiä. Salon mukaan sisällönanalyysi voi menetelmänä olla ongelmallinen teknisen ja vuorovaikutusta yksinkertaistavan luonteensa vuoksi. (Salo 2015, 171.)

Tutkimuksessa on yksinkertaisesti analyysivaiheessa kyse keksimisen logiikasta, ja tutkijan on itse hallittava prosessinsa ja luotava logiikkaan järki. Sisällönanalyysi on Tuomen ja Sarajärven (2009, 14) mukaan sopiva menetelmä etnografisissa tutkimuksissa käytettäväksi menetelmäksi. Sisällönanalyysin avulla katselen vuorovaikutuksen sisältöä, eli kieltä ja tekstiä YouTubeissa eräänlaisena todellisuuden kuvauksena. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 47.) Toisaalta, asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen. Vaikka aineistoni suurimmaksi osaksi on tekstiaineistoa, digietnografinen ote on suuressa roolissa osana ymmärrystäni, jonka olen vlogikulttuurista havainnoinnin perusteella muodostanut. Ajattelen, että voidakseni kuvata ja analysoida materiaaleja, minun on ymmärrettävä ja analysoitava kulttuuria. Olen vuorovaikutuksellisten tilanteiden sijaan siis ensisijaisesti kiinnostunut kulttuurista tietopainotteisesti. (mt. 47.)

Yksinkertaisesti, sisällönanalyysin avulla olen pelkistänyt aineistoa ja nostanut sieltä mielestäni keskeisimpänä, käytännössä siis yleisimpinä nousevat aiheet esille. Niistä olen muodostanut neljä kategoriaa. Esimerkiksi Naslundin (2016; 2014) Talvitie- Lambergin (2014) ja Raby'n (2017) tutkimustulosten pohjalta olen tulkinut ne keskeisinä vertaistuellisuuden, tunnuskuksellisuuden ja omaäänisyyden vuoksi. Olen ollut melko tarkka siitä, etten ole analyysiluvussa käsitellyt yksittäisiä, joskin mielenkiintoisia teemoja, joiden perusteella kanavien tai kommenttien kirjoittajien tunnistaminen olisi potentiaalisesti voinut mahdollistua. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi yksityiskohtaiset ja syvälliset kahden henkilön välillä käydyt keskustelut.

lut, tai tarkasti rajatut yksilökohtaiset elämätarinat tai persoonallisia piirteitä ilmentävät verbaaliset tai nonverbaaliset ilmaisutavat tai todella tarkkaan kuvatut elämäkertamaiset puheenvuorot.

Laadulliselle tutkimukselle ominaiset vaiheet havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen ovat omassa tutkimuksessani läsnä. Olen pelkistänyt aineistoni pohjalta havaintoni analyysiluvussa ja peilannut koko digietnografista vlogikulttuurin tarkastelemista aineistoon ja sieltä pelkistämiini havaintoihin. (Alasuutari 1999, 39, 44). Alasuutarin mukaan tutkimuksessa kerättyjä havaintoja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tulee pitää ikään kuin johtolankoina, joiden tulkitseminen voi mahdollistaa pääsemisen havaittujen asioiden taakse, niiden äärelle. Havaintojeni perusteella pystyn jäljittämään johtolankoja, joiden perusteella teen tulkintoja, mutta lopulliset tulokset eivät väitä esittävänsä absoluuttisia totuuksia henkilöistä tai YouTubesta. Laadullinen aineistoni on näyte, esimerkki, ei kokonaisvaltainen kuvaus. Sen vuoksi on korostettava, että oma tutkimukseni on pieni pinta raapaisu jatkuvasti ajassa ja paikassa muuttuvasta ilmiöstä, josta muodostettavissa oleva kokonaiskäsitys voi olla hyvin erilainen vaikkapa vuoden päästä. Tutkimukseni on pieni osa isompaa sosiaalisen median ja YouTube-yhteisön keskustelua ja todennäköisesti myös vain alkusysäys omalle ajattelulleni tutkijana ja sosiaalityöntekijänä. (Alasuutari 1999, 78, 81–88, 278.)

Olen tietoisesti pyrkinyt keskittymään laajempaan kuvailuun ja tarkasteluun yksilöiden tarinoiden tutkimisen sijaan. Tekstimuotoisesta kokoamastani aineistosta olen pyrkinyt löytämään yhteneväisyyksiä ja toistuvia, isoja teemoja yksittäisten, yksityiskohtaisten aiheiden sijaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Sisällönanalyysini on teoriaohjautunutta analyysia. Aiempi kirjallisuus ohjaa ajatteluni, lisäksi kandidaatin tutkielmani ja sen teorialuku sekä aineisto ohjaavat ajatteluni väistämättä, vaikka monessa asiassa olenkin toiminut toisin tällä kertaa.

Digitaalisen etnografian prosessissani ja sisällönanalyysissani ovat Tuomea ja Sarajärveä mukaillen yhdistyneet aikaisemmat teoriat ja käsitteet sekä aineistoni. (2009, 96–97.) Hieman kuten tapaustutkimuksessa, olen yrittänyt etäännyä mahdollisimman kauas yksittäisestä kanavasta ja yksittäisestä käyttäjästä voidakseni ymmärtää mielenterveysaiheen vlogikulttuurissa mahdollisimman laajasti ja yleisellä tasolla. Kuten tapaustutkimuksessa, olen digietnografisen

matkani edetessä tunnistanut tarpeen etsiä lisää lähteitä ymmärrykseni tueksi esimerkiksi internetin keskustelufoorumeilta. (Pekkarinen 2015, 46–47.)

Analysoin aineistoni aloittamalla prosessin Word-aineiston kokoamisella 2017 loppusyksynä. Poistin tekstidokumentin kokoamisvaiheessa tunnisteelliset tiedot, kuten aikaleimat ja nimi-merkit tekstistä ja jättänyt jäljelle varsinaiset tekstisisällöt ilman nimiä tai paikkakuntia tai vastaavia tietoja. Olen lukenut Word-tiedoston muutamaan kertaan läpi, pitänyt taukoa ja havainnoinut lisää vlogeja ja lukenut lisää kommentteja noin parin kuukauden mittaisen ajanjakson aikana. Sen jälkeen olen tarkastellut tekstitiedoston kommentteja uudelleen ja käyttänyt apuna yksinkertaisesti Microsoft Wordin omaa hakutoimintoa etsiäkseni ja paikantaakseni kommentteista samankaltaisuuksia ja yhtenäisiä teemoja eri tavoilla muotoiluilla hakusanoilla ja laajemmilla teemoilla, joiden olin huomannut esiintyvän melko usein mielenterveysvlogeissa. Näitä ja teemoja olivat muun muassa masennus, ahdistus, koulu, kaverisuhteet, oma kokemus ja oma mielipide, videon tai kommenttikeskustelun herättämä tunne. (Tuomi & Hirsijärvi 2009, 157.)

Sisällön analyysin edetessä olen tehnyt tietoisia ja tiedostamattomia valintoja sen suhteen, millaisia asioita erityisesti tekstiaineistosta nostan esiin ja millaiset jätän huomioissani sivuun. Mielenkiintoisia reittejä ja yksityiskohtia aineistostani oli löydettävissä paljonkin, esimerkiksi tarkempi keskittyminen kieleen ja siinä käytettäviin ilmaisuihin olisi vienyt analyysiani diskurssianalyysin suuntaan. Toisaalta, kieleen keskittyminen olisi vaatinut aineisto-otteiden mukaan tuomisen analyysin raportointiin ja se taas olisi tuonut henkilökohtaisen ja arkaluontoisen kokemuksen näkyvämmäksi. Salon mukaan sisällönanalyysissä menetelmänä suhde kieleen ei eroa esimerkiksi diskurssianalyysistä, koska aina on muistettava kielen kontekstisidonnaisuus ja vältettävä ottamasta sitä totena, todellisuuden täydellisenä kuvauksena. Salo muistuttaa, että tutkija välittää kielellään aineiston lukijoille ja vaarana voi olla, että aineistolla perustellaan hätiköidysti tehtyjä tulkintoja teorialähtöisessä sisällönanalyysissä. (2015, 184.)

Digitaalinen etnografia on aineiston hankintamenetelmänä ja sisällönanalyysille rinnakkaisena menetelmänä mahdollistanut syvällisenkin uppoutumisen kulttuuriin, mutta väärintulkittamisen riski on aina laadullisessa tutkimuksessa läsnä. Erityisen haastava tutkielmani on lukijan kannalta, koska aineisto-otteita ei eettisistä syistä ole analyysiluvussa nähtävillä. Salo kannus-

taa sisällönanalyysin käyttäjiä refleksiivisyyteen ja tietynasteiseen täydellisyydestä luopumiseen. Tutkittavien äänen hajanaisuudet ja ristiriitaisuudet saavat näkyä tutkimuksen raportoinnissa, sillä sitä on laadullisen tutkimuksen todellisuus. (Salo 2015, 186.)

5 ANALYYSI

Tässä luvussa esittelen sisällönanalyysin tulokset. Ensin käsittelen yleisesti mielenterveysvlogeja, minkä jälkeen käyn läpi neljä aineiston pohjalta muodostamaani kategoriaa. Tarvemmin mielenterveysvlogin määritelmää olen käsitellyt aiemmin luvussa 4.2. Kategoriat ovat mielenterveyden määrittelypuhe, psykiatrisen osastohoidonpuhe, kontekstisidonnainen viiltely- ja osastopuhe sekä viimeisenä instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhe.

5.1 Yleistä mielenterveysvlogeista

Suomalaisissa mielenterveyttä käsittelevissä vlogeissa tunnustuksellisuus näkyy yksityisen, yleensä salatun ja jopa tabuna pidetyn elämän osa-alueen, mielenterveyden ja psyykeen henkilökohtaisen kokemuksen kertomisena kameralle ja yleisölle julkisella alustalla. Tunnustuksellisuus ilmenee myös vlogien kommenteissa. (Talvitie-Lamberg 2014.) Ehdottomasti suurin osa kommenttikenttien palautteesta on kuitenkin luonnollisesti videota ja niiden tekijää kommentoivaa reagointia. Henkilökohtaiset, ihailevat, innostavat ja kannustavat palautteet toistuvat lähes jokaisen videon yhteydessä. (Mäkinen 2017.) Tyypillistä palautetta ovat lisäksi valitettavasti suorasanaiset vihaviestit, tai aiheeseen mitenkään liittymättömät kommentit. Oman joukkonsa muodostavat ”olin ensimmäinen, joka näki tämän videon” –kommentit tai ”tykkää jos olit 10 ensimmäisen joukossa”-kommentit, joilla koen YouTubessa olevan myös oma paikkansa ja tarkoituksensa osoittamassa sitoutuneisuutta ja faniuden vahvuutta.

Muita tavanomaisia ja yleisiä kommentteja aineistoni perusteella ovat sosiaalisiin suhteisiin ja koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvät kommentit. Nämä kommentit voisivat myös muodostaa oman puhekategoriansa, mutta koska ne nivoutuvat päällekkäin myöhemmin esiteltävien luokkien kanssa, olen päättänyt, etten käsittele niitä erikseen.

Peruskoulua ja korkeakouluopiskelua kommentoidaan runsaasti. Ulkopuolisuuden kokemukset, yksinäisyys, sosiaalisten tilanteiden pelot ja muut kokemukset tulevat esille. Sisällöistä ilmenevät muun muassa koulukiusaamiseen liittyvät tunteet ja kokemukset, alhaiseen mielialaan liittyvät tunteet, koulunkäyntiin liittyvät pelot, suorittamisaineet, motivaation puute, koulusta myöhästyminen, kokeet, tulevat opiskelupaikat. Sosiaaliin suhteisiin liittyvät pulmat, kuten koulukavereiden ongelmien sivustaseuraaminen, kaverisuhteiden poikki meneminen, kaverisuhteiden puute, huonot opettajat.

Koulunkäynnistä teemana vlogataan ja niitä katsellaan, koska se yhdistää jollain tavalla lähes kaikki nuoret. Snelsonin mukaan kouluvlogit tekevät helposti lähestyttäväksi, helposti samaisuttaviksi tavallisilla, tutulta tuntuvilla kokemuksillaan koulusta ja kaikesta siihen liittyvästä. Lisäksi peruskoulusta ja opiskelusta kertominen oman kokemuksen, tiedon jakamisena ja vaihtamisena samasta alasta kiinnostuneiden tai jo valmistuneiden tuntemattomien henkilöiden kanssa koettiin Snelsonin tutkimuksessa antoisana, ikään kuin mentoroinnin kaltaisena jakamisena. (Snelson 2015, 15.)

Tekijät sivuavat itsekin joissain videoissa peruskouluun, toisen asteen opintoihin tai korkeakouluopiskeluun liittyviä aiheita, mutta kouluaiheisia kommentteja esiintyy myös videoissa, joissa tekijä ei puhu aiheesta. Siten koulu näyttäytyy mielenterveysvlogien kommentteissa paikkana, joka vaikuttaa mielenterveyteen sitä tukevana tai sitä horjuttavana, sekä toisaalta paikkana, jossa mielenterveydestä toisaalta on, toisaalta ei ole tilaa tai mahdollisuuksia puhua. Koulu aiheena liittyy myös toiseen muodostamaani kategoriaan, instituutio- ja palvelujärjestelmäpuheeseen.

5.2 Mielenterveyden määrittelypuhe

Teema käy ilmi videoissa, niiden otsikoissa, kuvauksissa ja puheisällöissä sekä kommentteissa monin eri tavoin. Esimerkiksi sitä on kuvailtu alhaisena mielialana, puheena itsetuhoisuudesta, ahdistuksesta, paniikki-, ahdistus-, syömishäiriöistä, masennuksena, pelkoina. Keskustelemalla ja reagoimalla vlogien aiheisiin, tekijän mielenterveyskertomuksiin ja yleisön käsityksiin muodostetaan omanlaistaan määrittelyä nuorten mielenterveydestä.

Varsinaisesti vlogeissa teema vaikuttaa yleensä harvoin olevan juuri akuutisti läsnä sisällöntekijöiden elämässä. Sisällöntuottajien kokemukset mielenterveyden häiriöistä ovat yleensä menneessä tai lähimenneisyydessä tapahtuneita asioita ja koettuja tunteita, kun kommentoijat voivat kokea kertomansa asiat juuri nyt. Tätä hetkeä käsittelevät vloggaajien kokemukset herättävät huolta ja tukikommenteja enemmän kuin innoittavat omien kokemusten jakamiseen.

Oman yksityisyyden rajoista ei kommenteissa viestitä suoraan yleisölle. Vloggaajat saattavat toisinaan olla kokonaan vastaamatta lisäkysymyksiin, vastata vain osittain tai ohjaamalla palveluihin. Tekijöillä erityisesti on monia paikkoja tehdä valintoja ja rajauksia sen suhteen, mitä he kertovat ja mitä he jättävät kertomatta videoillaan. Tekijä tai yleisön jäsen voi halutessaan sitoutua vain yhden videon tai yhden kommentin verran ottamaan osaa johonkin tietyn teemaiseen keskusteluun. Silti, luotu vlogikulttuuri saattaa vaikuttaa yksilön käsitykseen ja omaan kokemukseen mielenterveyshäiriöiden oireista, sekä henkilön tapoihin ilmaista ja tuottaa oireita häiriöstä kulttuuristen normien sisällä. (Eshun & Gurung 2009, 4.)

Tekijöillä on valtaa, josta ei puhuta tai jota harvoin selitetään. Siten video voi olla todella yksityiskohtainen kuvaus rankasta elämänvaiheesta, mutta se ei tarkoita sitä, että vloggaaja jatkaisi yksityiskohtien avaamista vertaistukea hänen julkaisustaan voimaa saavan yleisön jäsenen kanssa. Samalla, kun vlogikulttuurissa määritellään mielenterveyttä nimeämällä tarkka diagnoosi ja esitellen siihen kuuluvia oireita, tekijä toivoo yleisiä kommentteja, mutta vertaistuellisiin kommentteihin tai palveluohjauksellisiin kysymyksiin hän saattaa jättää vastaamatta.

Mielenterveyden käsitteillä ja niiden oikealla käytöllä vaikuttaa kulttuurissa olevan merkitystä, mikäli yhteiseen keskusteluun haluaa osallistua, käsitteet tulisi osata. Esimerkiksi Naslundin kollegoidensa kanssa tekemissä tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota vertaisten yhteiseen määrittelykeskusteluun ja sen ongelmallisiinkin puoliin, oireiden vertailu voi vain lisätä ahdistusta. (Naslund ym. 2016;2014.) Huolimattomasti tai tiedostamattomasti käytetyt epätarkat käsitteet, termi ”mielisairaus” mielenterveyden häiriön sijaan, voivat innoittaa muun yleisön

hyökkäämään jotain kommenttia vastaan. Keskustelu voi toisinaan jumiutua tasolle, jossa ver-
taillaan käsityksiä pahasta olost ja käytettävästä termistä kiistellen siitä, onko toisen henkilön
yksilöllinen kokemus vakavasti otettava käytettävien termien ymmärtämättömyyden vuoksi.

Kommentoiminen voi toisaalta houkutella käyttäjät avautumaan ikään kuin liian varhaisessa
vaiheessa hyvinkin yksityisistä asioista mahdollisesti asian käsittelyyn epäsovelialla fooru-
milla. Vaikka yhteisöt tarjoavat hyvän alustan kokemusten jakamiseen ja yhteiseen ongelman-
ratkaisuun vertaistuellisesti, silti ammattilaisten ohjaamissa ryhmissä osallistujat ottavat kes-
kusteluissa harvemmin puheeksi esimerkiksi itsetuhoiset ajatuksensa. Jos digitaalinen yhteisö
on ammattilaisten moderoima tai ylläpitämä, se todennäköisesti vähentää loukkaavaa keskus-
telua. (Granholm 2016, 69.) Mielenkiintoista on pohtia, ketkä jäävät näiden keskusteluiden
pelkiksi kuuntelijoiksi ja seuraajaksi. Ovatko he samaa vai eri mieltä määrittelyistä? Onko jou-
kossa nuoria, jotka eivät uskalla tai halua jostain syystä kommentoida, vaikka heillä olisi ko-
kemuksia mielenterveyden häiriöistä?

Voisi olettaa, että moderoiduissa ja selkeästi ammatillisissa yhteisöissä puheenvuorot jakautu-
vat tasaisemmin. Toisaalta keskustelijoiden hakeutuminen omaehtoisesti julkisen, vapaan alus-
tan tarjoamien keskustelujen pariin saatetaan kokea vähemmän leimaavaksi ja helpommaksi
tavaksi osallistua yhteiseen keskusteluun. Hankala on kulttuurin perusteella arvella, kuinka de-
mokraattisesti erilaiset ihmiset ja mielipiteet todella voivat osallistua keskusteluun. Toinen
vaikea kysymys on, kuinka paljon keskustelujen kulkuun vaikuttaa esimerkiksi henkilön kyky
ilmaista itseään vlogikontekstissa tekstimuotoisesti niin, että hänen toivomaansa vertaistuel-
lista jatkokeskustelua syntyisi yleisön kesken.

Jopa puolet mielenterveyden häiriöistä jää piiloon perusterveydenhuollossa (Suvisaari ym.
2017). Masennusoireyhtymien luokittelu pohjaa oireisiin, niiden vaikeusasteeseen ja kestoon
(Isometsä 2017). Kommenttien perusteella masennuksen määritelmä on: jokseenkin pitkäkes-
toinen, pysyvä tila, johon voivat liittyä arvottomuuden tunne, itkuisuus, väsyneisyys, ilotto-
muus, kuolemaan liittyvät ajatukset, häpeä, sulkeutuneisuus. Toisaalta taas epälooginen käyt-
täytyminen, itsetuhoiset ajatukset tai itsetuhoiset teot, pahasta olost muille avoimesti kertomi-

nen tai vaihtoehtoisesti oireiden salaaminen ja eristäytyminen, sekä terveydenhuollon palveluihin hakeutuminen tai niiden asiakkaana oleminen, herättävät monenlaisia kommentteja puolesta ja vastaan.

Keskusteluissa siis palveluiden piirissä oleminen tai vaihtoehtoisesti niistä syystä tai toisesta pidättäytyminen tai kieltäytyminen nousevat melko tärkeäksi yhteisön sisäiseksi masennusoireyhtymiä luokittelevaksi tekijäksi. Korostuneen roolin saa se, miten paha olo ilmaistaan tai miten henkilö viestii sitä ulospäin. Liian innokkaasti masennuksestaan kertova voi vlogikulttuurin kommentteissa saada epäaidon masentuneen leiman.

Kansallisesti mielenterveyden häiriöön sairastuessa hoitoon hakeutumisessa on havaittavissa viivettä, usein oireita on jo ilmennyt mahdollisesti vuosia ennen hoitoon hakeutumista. Ohjautuminen palveluihin tapahtuu usein kriisitilanteen ja päivystyksellisen hoidon kautta, ja osaltaan pelko ja ennako-oletukset viivästyttävät turhaan palveluihin hakeutumista. (Lönnqvist ym. 2017.) Diagnooseihin ja terveydenhuollon palveluihin hakeutumiseen suhtaudutaan tulkintani mukaan kirjavasti.

Diagnoosin voi joitakin kommentteja tulkiten todeta itse ensin ja halutessa hakea lääkärin varmuuden asiaan. Liiallinen keskittyminen diagnoosiin voi toisten keskustelujen perusteella estää paranemisen. Diagnoosi kannattaa hakea, jos haluaa vahvistusta omaan epävarmuuteen sairauden kokemisesta, mutta avun piiriin hakeutumisesta itsessään ei välttämättä ole joidenkin keskustelijoiden mukaan hyötyä.

Käsitteitä, kuten masennusta, määrittelevissä keskusteluissa korostuvat henkilö- ja yksilökohdaisuus. Määrittelyyn liittyy vahvasti vakuuttelu. Tyypillistä näille määrittelemään pyrkiville kommentteille on, että ne ovat suhteellisen pitkiä verrattuna palautteiden tavalliseen pituuteen. Tekstien kirjoitustyyleistä on tulkittavissa, että keskustelija ei edusta yleisön nuorinta ikäjoukkoa tai pelkkää brändiyhteisön jäsentä, vaan kommentointiin on osallistuttu keskustelun, ei fannittamisen takia. Ehkäpä katselijat ovat kommentoineet keskusteluun osallistujina, koska haluavat osallistua mielenterveysongelmien tabun murtamiseen tai ehkä, jotta saavat neutraalin, ainakin näennäisesti nimettömän, hetkellisen kohtaamispaikan jakaa oman kokemuksensa.

Granholmin mukaan nuoret, jotka ovat jonkin ominaisuutensa perusteella marginaalissa suhteessa muihin, hyödyntävät sosiaalista mediaa sekä tiedon ja kokemusten etsimiseen vertaisiltaan, että aivan toisenlaisia ympäristöjä paetakseen omia ongelmiaan ja saadakseen hyväksyntää vertaisryhmissään tai niiden ulkopuolelta. (Granholm 2016, 133.) Aineiston perusteella on kuitenkin vaikeaa tehdä tulkintoja siitä, millaista elämää kommentoijat todellisuudessa elävät.

Kuten Naslund (2014) kuvailee, informaalit vertaistuelliset, luonnollisesti syntyvät kontaktit samoja asioita elämässään käsittelevien ihmisten kanssa luovat parhaimmillaan tunteen yhteydestä ja ystävydestä. Kuitenkin, vertaistuellisen keskusteluun voi liittyä turhautumista, ristiriitoja, myötätuntouppumista, henkilöiden joutuessa hallitsemaan sekä omat, että muiden henkilökohtaiset, arkaluontoiset haasteet yhtäaikaisesti. Koska kyseessä on vertaisten jakamat tiedot ja kokemukset, esimerkiksi avunhakemisen tärkeydestä on havaittavissa todella päinvastaisia mielipiteitä, joissa toisissa kannustetaan varhaiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin hakeutumiseen ja toisissa vastustetaan ja kritisoidaan järjestelmää ja nykyisellään käytettävissä olevia hoitokeinoja. (Naslund 2014, 2.)

Koska jokaisen henkilökohtainen kokemus ja elämänhistoria ovat muotoutuneet eri tavoin, on ymmärrettävästi jokaisella erilaisia omia syitäan puhua esimerkiksi avun hakemisen prosessista omasta näkökulmastaan omia valintojaan perustellen ja puolustaen. (Lövhelm 2013, 625.) Silloin avun piiriin hakeutumisesta, psykiatristen palvelujen asiakassuhteista tai lääketymyksen käytöstä osana omaa sairautta voi tekstimuotoisessa ilmaisussa kommentoijien välillä syntyä kärkkäänkuuloista keskustelua, vaikka palveluihin ohjautumisen sijaan moni pohjimiltaan todennäköisesti jakaa esimerkiksi samankaltaista ulkopuolisuuden tunnetta suhteessa heihin, jotka eivät ole masentuneita.

Juuri raja mielenterveyden häiriöitä sairastavien ja sairastamattomien henkilöiden välillä näyttyy vaikeana aiheena, josta rakentavan keskustelun sijaan neuvotellaan aggressiivissävyisestikin. Keskusteluissa osa yleisön jäsenistä yrittää kuvailla samaistuvansa vloggaajan kokemaan pahaan oloon, masentuneisuuteen, kun taas osalla on kerrottavinaan kokemuksia useamista diagnooseista, pitkistä hoito- ja palveluprosesseista sekä niistä huolimatta jatkuvasta pahasta olost.

Vlogikulttuurissa nuoruus ja mielenterveys muodostavat omanlaisensa kulttuurisen diskurssin, jonka kaikki yhteisesti tunnistavat. Ajattelen, että määrittely- ja diagnoosipuhe aineistoni kommenteissa on osittain kärkkäänkuuloista siksi, koska kyseessä on valmiiden, tarjottujen identiteettien uudelleenneuvottelu ja vastustaminen. Sen näkyväksi tekeminen, että jokainen kommentoiva ja keskusteluun osallistuva henkilö voi kokea eri tavalla saman diagnoosin alle kuuluvien oireiden kirjon. Keskusteluissa on kyse siis myös vallasta ja pyrkimyksestä oman äänen kuuluviin saamiseksi osaksi mielenterveyskeskustelua. Kommenteissa jotkut nuoret todella kovasti pyrkivät tuomaan oman näkemyksensä ja kokemuksensa esille ja nostamaan kokemiinsa epäkohtia ja väärinymmärryksiä muidenkin tietoisuuteen. Näin videoita kuluttavat henkilöt pyrkivät viestimään vloggaajalle, mutta lisäksi laajemmalle, näkymättömälle julkiselle yhteiskunnalliselle yleisölle. (Juhila 2006, 231–237.)

Määrittelypuheen yksi tavoite on mielestäni oman äänen ilmaisun ohella oman paikan ja identiteetin paikantaminen yhteisesti jaettuun kokemukseen ja kulttuuriin. On tärkeää saada kokea kuuluvansa osaksi sellaista kulttuuria, jonka sisältöjä tuottava, ihailtu vloggaaja jakaa. Visuaalisen kulttuurin välineellinen käyttö ja sen hyödyntäminen itseilmaisun toimintaympäristönä mahdollistavat Eglintonin mukaan nuorille pääsyn tavoitteellisesti lähemmäksi haaveitaan ja haaveittensa minää silloin, kun se ei ole heidän omilla paikallisissa yhteisöissään syystä tai toisesta mahdollista. (Eglinton 2013, 222.) Yleisön nuoret ehkä tavoittelevat vlogikulttuuriin osallistumisella samanlaista omana itsenään nähdyksi ja kuulluksi tulemisen tunnetta, jollaisesta vloggaajat saavat hyvässä kuin pahassakin osansa.

Määrittelypuheessa erilaiset kokemukset pyrkivät esiin ja jäävät toisinaan toistensa jalkoihin, koska vallitsee melko vahva yhtenäinen käsitys oikein kriteerein pahoinvoivista nuorista. Aineistoni perusteella eniten myötätuntoa osakseen saavat monia päällekkäisiä kasautuneita asioista elämässään kokeneet, verbaalisesti lahjakkaasti elämäänsä kuvailevat yleisön jäsenet sekä huomattavan koskettavalla tavalla elämästään videolla puhuvat sisällöntuottajat. Koskettavan tarinan ja sen laajan julkisuuden avulla on mahdollista lyhyessäkin ajassa saada yhteisön empatia puolelleen. Parhaimmillaan äänensä kuuluviin saanut henkilö saa hetkensä tulla kuulluksi ja nähdyksi paikallisen vlogikulttuurin yhteisössä ilman palveluohjausta tai ajanvarauksia.

Vertaistuellisena yhteisönä tila ei kuitenkaan näyttäyty kaikille yhteisön jäsenille, tekijöille tai yleisölle. Määrittelemättömyys ja mielenterveyspuheen läsnäolon puute näkyvät myös, jolloin esimerkiksi puheen puuttuessa määrittelyn vallan voivat ottaa kanavan ulkopuoliset henkilöt ja pahimmillaan pitää henkilöitä pilkkanaan. Jossain tapauksissa henkilöt, joiden julkiset elämän kuvaukset vaikuttavat sosiaalityön näkökulmasta edustavan jollain tavalla palvelujärjestelmän ulkopuolelle pudonneita, syrjäytettyjä tai syrjäytyneitä henkilöitä, saavat eniten vihakommentteja tai pilkallista naureskelua tuottamilleen julkaisuille. Silloin visuaalisesta kulttuurista tulee epäeettinen tila, joka ei ole rakentava yhteisölle eikä hyödyksi tekijän identiteetin myönteiselle kasvulle (Lövheim 2011).

Kuka tahansa ei voi olla osallinen vlogikulttuurissa. Sisältöjen ympärille on yksittäisten kanalien ja laajemman ilmiön takia muodostunut valtavirtakulttuurille rinnakkaista ja osittain vastakkaista osallisuuden kulttuuria, jossa erilaisuutta rakennetaan. Näin määrittelypuhe toimii todennäköisesti sisään- tai ulossulkevana kriteerinä osalle vlogikulttuurin tekijöistä ja yleisöistä. Todennäköisemmin aiheet innoittavat käyttämään vuorovaikutuksellisia YouTuben ominaisuuksia heidät, jotka kokevat samaistuvansa aiheisiin, kuin heidät, jotka satunnaisesti klikkaavat videoon viihtymistarkoituksissa. (Khan 2017; Jenkins 2016; Eglinton 2013.)

Määrittelypuhe toimii ikään kuin porttina ja ensimmäisenä askeleena lähemmäs kohti osallisuuden kokemusta. Jos tarkastellaan määrittelypuhetta yhteiskunnallisen osallisuuden ja osallisuuden kulttuurin käsitteisiin peilaten, määrittelypuhe näyttää osittain pyrkimyksenä osoittaa kuuluvansa vloggaajan yhteisön jäseneksi peilaamalla henkilökohtaisia ominaisuuksia ja kokemuksia tämän kertomiin, mutta myös asettumisena osaksi sellaista nuoruutta, joka sivuaa syrjäytyneen nuoruuden diskurssia, koska osallisen ja osattoman nuoruuden kategorioiden väliin jää vain vähän variaatioita. (Juhila 2006.)

5.3 Psykiatrisen osastohoidon puhe

Lähtökohtaisesti mielenterveysvlogien kontekstissa yleisö on kiinnostunut kaikesta pieniä yksityiskohtia myöten, mutta lopullinen valta on aina sisällöntuottajalla. Erityiset, marginaalisemmat diagnoosit tai elämänkriisiin liittyvät olosuhteet, hoitotahot, herättävät vertaistuellisia kommentteja ja vuorovaikutusta yleisön jäsenten ja tekijän välillä. Lisäksi, kerrontatapa ja hoitopolun tarkka kuvaaminen innoittavat kommentoimaan omia kokemuksia, kyselemään tarkentavia lisäkysymyksiä, joihin sisällöntuottaja valitsee vastaamistarkkuuden yksityinen –julkisen ulottuvuudella.

Mielenkiintoisesti erityisesti psykiatrisen osastohoidon kokemukset näyttävät yhdistävän ihmisiä. Kokemuksen marginaalisuus ja jonkinlainen erityisyys verrattuna heihin, joilla on diagnoosi mielenterveyden häiriö, mutta eivät ole olleet sairaalahoidossa akuutisti tai pidempiaikaisella jaksolla, näyttäytyy aineistossa. Puhe psykiatrisesta hoidosta on varsin neutraalia sekä videosisällöissä että kommenttikeskusteluissa. Hoitokerroista, hoitoon johtaneista tilanteista ja henkilöiden tarkoista palvelupoluista, myös tarkoista paikoista keskustellaan.

Sanana ”osasto” vaikuttaa herättävän keskustelijoissa hetkellistä yhteisyyden tunnetta, kuin osasto olisi kokemuksena sama paikkakunnasta ja hoitojakson ajasta riippumatta. Vaikka kommenttikeskustelujen sisällöt eivät osastohoidon puheessa aina olisikaan kovin yksityiskohtaisen tarkkoja tunnekuvauksia, ovat ne mielestäni osoitus vlogikulttuurista ajasta ja paikasta riippumattomana kohtaamispaikkana, jossa omaehtoisesti melko anonyymina on mahdollisuus peilata omaa kokemusta toisen julkisesti esitettyyn, useimmiten selviytymiskertomustyypiseen tarinaan.

Psykiatrisen osastohoidon puhe on esimerkki siitä, kuinka arkaluontoisista asioista keskustellaan. YouTube, kansainvälisenä suuryrityksenä varsin löyhine palvelunkäyttäjän oikeuksineen, on tila, jossa nuorten toimijuuden puitteet tuntuvat nuorten itsensä mielestä tarjoavan enemmän mahdollisuuksia kuin perinteiset instituutiot tai auttamaan luodut palvelujärjestelmät. (Boyd 2014; Aaltonen 2012.) Psykiatrisen osastohoidon puheeseen sisältyy toki kritiikkiä ja huonojen kokemusten jakamista. Tulkitsen, että kommentoineet henkilöt ovat halunneet osal-

listua keskusteluun enemmän vertaistukea tarjotakseen kuin esimerkiksi hoitoa kritisoidakseen. Esimerkiksi kriittiset vihaiset kommentit saavat melko harvoin niiden kanssa samaa mieltä olevia vastauskommentteja, mikäli niihin vastataan, huonon hoitokokemuksen saanutta lohdutetaan ja muistutetaan, että kaikki hoitokokemukset ja osastoyksiköt eivät ole samanlaisia.

Vaikka osastohoitojaksot edustavat mielenterveyspalvelujen vahvinta tukimuotoa ja usein ihmisen toimijuutta enemmän rajoittavia palveluja, näyttäytyy vlogikulttuuri vapaana areenana käydä läpi omaa kokemusta muiden kanssa joutumatta etukäteen alustamaan tai selittämään mikä on osasto ja miten sinne päätyy. Samanlainen yhteisyys tuntemattomien kanssa muodostuu hetkellisesti ja melko anonyymisti mahdollisesti käytännössä psykiatrisella osastollakin potilaiden keskuudessa kuin yksittäisessä keskustelussakin. Mielenkiintoista olisi tietää, miten yleisö on ohjautunut juuri psykiatrista osastohoitoa käsittelevien videoiden pariin ja seuraavatko henkilöt sisällöntekijää myös esimerkiksi Instagramissa tai muissa palveluissa. Entäpä miten seuratun henkilön elämäntapahtumat ja reaaliaikainen seuraaminen vaikuttaa yleisöön?

Psykiatrisen osastohoidon puhe tiedonjakamisena sekä tiedonhakuna kertonee tämän ajan nuorista, heidän tavoistaan oppia sekä etsiä tietoa. Se perustelee pedagogista tarvetta 2000-luvun taitojen vahvistamiseen ja palvelujärjestelmän nuorille annettujen suorien vaikuttamis- ja palautteenantotoimintojen lisäämistä osana sosiaali- ja terveyspalveluja ja vapaiden, turvallisten vertaisuutta edistävien tilojen luomista. (Byman 2018; Aaltonen 2015; 2012.)

Toisaalta on pidettävä mielessä, että mielenterveyden häiriöiden määrittelyistä ja diagnooseista keskusteleminen voi aiheuttaa lisää ahdistusta tai keskustelijat voivat ottaa virheellisen tiedon vastaan faktana. Saman diagnoosin saaneet henkilöt tulevat vertailleeksi toistensa toimintakykyä ja voivat asettaa epärealistisia odotuksia tai käsityksiä itselleen suhteessa muihin. (Naslund 2014.)

5.4 Viiltely- ja itsetuhoisuuspuhe

Viiltelystä, itsetuhoisista ajatuksista ja käyttäytymisestä keskustellaan avoimesti ja kriittisesti sekä videoissa että keskusteluissa sellaistenkin videoiden alla, jotka eivät sivuaisikaan teemoja. Itsetuhoisuutta tai viiltelyä ei varsinaisesti vastusteta hanakasti tai varauksettomasti ihannoidakaan. Toisaalta jossain kommentteissa itsetuhoisuutta arvotetaan huomionhakuiseksi käyttäytymiseksi, jolla ei välttämättä ole mitään tekemistä oikean tai aidon mielenterveysongelman kanssa, jolloin se palaa taas mielenterveyden määrittelypuheeseen.

Viiltelyn ja itsetuhoisuuden kuvaillaan koukuttavan huumeiden lailla, tuottavan mielihyvää, lisäävän hallinnan tunnetta, sattuvan vähemmän kuin henkisen kivun, olevan epäloogista sairaa ihmisen toimintaa. ”Positiivisiin” puoliin, esimerkiksi mielihyvään liittyvissä kuvauksissa on kommentteissa ja videoissa neutraali, toteava sävy ja videoissa erityisesti sisältö on lähes aina sidoksissa kehotuksiin hakeutua turvallisen aikuisen ja lääkärin puheille.

Kommenttikeskusteluissa saatetaan puhua viiltelystä ja itsetuhoisuudesta, vaikka videossa niitä ei mainittaisi lainkaan. Tulkitsen niiden teemoina linkittyvän nuorten mielenterveyskeskusteluun siihen ikään kuin oletettuna asiana tai toisaalta kommenttien yleisyyden kertovan joissain tapauksissa siitä, että niillä on tarkoitus herättää kommenttilaatikon ja vloggaajan huomiota. Lönnqvistin ym. (2017) mukaan itsetuhoikäyttäytyminen voi olla joko pyrkimystä itsemurhaan tai osa käyttäytymistä, jonka tavoitteena on saada elämään lisää merkitystä. Itsetuhoisuus liittyy usein muihin mielenterveyden häiriöihin, joita hoidetaan joko ennen, samanaikaisesti tai jälkeen itsetuhoisen teon, mikäli se johtaa esimerkiksi akuuttiin päivystyshoitoon. Itsemurhaan liittyvät ajatukset tulee aina ottaa vakavasti ja ne voivat viestiä toivottomuutta, huonovointisuutta, mutta toisaalta sisältää toiveen avun saamisesta. Nuorten aikuisten keskuudessa itsemurha-ajatukset ovat melko yleisiä. (Lönnqvist 2017.)

Mielenterveysvlogit eivät näytä olevan paikka keskusteluille, joissa viiltelyyn tai itsetuhoisuuteen kannustamisesta olisi muodostunut yhteisyyttä muodostava julkisesti keskusteltu asia. Viiltelystä ja itsetuhoisuudesta keskustellaan avoimesti ja oikeilla termeillä, mutta ei aineistoni vlogeissa ihannoiden tai vähätellen. Kynnys näistäkin aiheista puhumiseen vaikuttaa olevan

melko alhainen, ja toisin kuin esimerkiksi määrittelypuhe, arkaluontoisempi aihe ei herätä kiihkeitä kommentteja vaan enemmänkin toteavia henkilökohtaisia kokemukseksia ja tiedonjakamista itsetuhoisuuden ja viiltelyn luonteesta.

YouTube-videoiden tekemiseen arkaluontoisista, potentiaalisesti järkyttävistä aiheista liittyy tiettyjä sääntöjä, jotka vaikuttavat sisältöihin. YouTube-videoissa, erityisesti ammattimaisemmin tuotetuissa, pienikin, hieman vakavampaan mielenterveydelliseen teemaan liittyvä yksityiskohtainen viittaus pehmennetään. Se tehdään yleensä sekä puhesisällössä että videon tekstikuvauksessa. Tämän tunnistaminen vaatii mielestäni tubekulttuuriin ja YouTuben sääntöihin perehtyneisyyttä sekä vahvoja monilukutaitoja, sillä pitkään ajattelin itsekin YouTubeen videoita tekevien henkilöiden olevan vain hankalista elämäntilanteistaan huolimatta aina äärimmäisen optimistisia ja taitavia käsittelemään vaikeita tunteita ja tilanteita.

Mielenterveysvlogiin olennaisesti kuuluu, toivon ylläpitäminen, jos ei välttämättä aina tekijän oman henkilökohtaisen toiveikkouden, niin yleisön. Julkaisussa, ja nyt tässä tarkasteltaessa itsetuhoisuutta ja viiltelyä käsittelevissä videoissa, raskaiden aiheiden pehmentäminen on hienovaraisista, todennäköisesti ennalta tarkemmin käsikirjoitettua ja taitavaa ilmapiirin luomista. Pidempään ja enemmän videoita tehneet kanavat voivat sisältää mielenterveyttä ja itsetuhoisuuttakin käsitteleviä videoita ja mahdollisesti jopa kerryttää aihevalinnoilla lisää katselukertoja tavallisiin videoihin verrattuna, sillä aiheet koskettavat ja herkistävät päätyen silti useimmiten onnellisesti.

Itsetuhoisuus on YouTuben yhteisön käyttöehtosääntöjen kannalta ristiriitainen ja mielenkiintoinen aihe. Miksi palvelu sallii osittain käyttöehtojensa vastaisesti videot, jotka voivat herkistää aiheellaan yleisön jopa toimimaan itse ahdistuksensa lievittämiseksi itsetuhoisesti?

YouTubeen säännöissä todetaan:

”Suhtaudumme erittäin vakavasti haitalliseen tai vaaralliseen sisältöön, johon liittyy alaikäisiä. Jos videollasi alaikäinen henkilö osallistuu haitalliseen tai vaaralliseen toimintaan, älä julkaise sitä. Alaikäisten suojelemiseksi saatamme asettaa ikärajan videoille, joilla aikuiset osallistuvat toimintaan, jossa on suuri kuoleman tai vammautumisen vaara. --

Harkitsemme seuraavia asioita päättäessämme, asetammeko videolle ikärajan vai annammeko varoituksen:

Voiko kyseinen toiminta johtaa vakavaan vammaan tai kuolemaan?

Ovatko toimintaan osallistuvat koulutettuja ammattilaisia, jotka ovat ottaneet huomioon kaikki riskit?

Onko toiminta helposti alaikäisten jäljiteltävissä?

Voiko sisältöä käyttää vakavien väkivaltaisten tekojen toteuttamiseen?

Onko ladattu video luonteeltaan koulutuksellinen, dokumentaarinen, tieteellinen tai taiteellinen?”

YouTube Ohjeet 2018a.

Vlogikulttuuri kontekstina ohjailee sisältöjä ja vuorovaikutusta. Viiltely- ja itsetuhoisuuspuhetta, kuten myös muuta haitalliseksi tulkittavaa sisältöä ohjailevat YouTuben algoritmi ja säännöt. Karkeasti kaikesta on mahdollista kertoa vlogeissa, mutta tekoihin epäsuorasti yllättäminen tai vahingoittavan toiminnan esiin tuominen lapsille suunnatuissa videoissa on sääntöjen vastaista. Silti säännöissä painotetaan kontekstia ja sen auki kirjoittamista, mikäli haluaa pyrkiä takaamaan, että sisällöistä huolimatta video täyttää käyttöehdot eikä sitä julkaisun jälkeen tulla poistamaan.

Vaikeista teemoista rehellisesti ja avoimesti puhuminen siis saattaa ikään kuin alustan algoritmin logiikan ja sen vaatimusten vuoksi muuttua matkalla vloggaajan alkuperäisestä ajatuksesta valmiiksi tuotettuun vlogiin. Alusta asettaa erityisesti kaupallisille kanaville tietynlaisia sisältövaatimuksia, jotka vaikuttavat videoiden sävyihin. Vaatimuksia voivat ymmärrykseni mukaan esittää vloggaajien tuotantoyhtiöt tai suuret yhteistyökumppanit. Kuitenkin esimerkiksi nuorten syrjäytymisen ollessa aina ajankohtainen teema, voi tabunakin pidetystä aiheesta vloggaava henkilö saada yhteistyökumppaneilta tarjouksia maksetuista mainoskampanjoista nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Silloin raskas, henkilökohtainen aihe saa uusia yhteiskunnallisempia merkityksiä ja herättää eettisiä pohdintoja vallasta ja vastuusta. Esimerkiksi, entä jos mielenterveyden häiriötä sairastava sisällöntuottaja kokee joutuvansa kaupallisen yhteistyön takia piilottamaan vointinsa äkillisen muutoksen? Entä jos oireileva nuorten yksityisten avunpyyntöjen määrä tekijän kanavan kommentteissa ja muissa somepalveluissa kasvaa hallitsemattoman suureksi?

Vlogien elämäkertamaisuus korostuu tässä puhekategoriassa. Viiltelyyn ja itsetuhoisuuteen liittyvä puhe keskittyy ajallisesti menneisyyteen ja sitä myöten usein omanlaistensa selviyty-

miskertomusten esittämiseen ja läpikäymiseen sekä videoissa että yleisön kommentteissa. Tekijöiden kohdalla osallisuus aihetta käsittelevistä vertaistuellisista palautteista ja keskusteluista ei havaintojeni mukaan jakaudu tasaisesti. Kaikilla aktiivisemmiksi vloggaajiksi pyrkivillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia käydä vuorovaikutuksellisia keskusteluja esimerkiksi itsetuhoisuudesta yleisön kanssa, vaikka heillä sellaisia toivomuksia ja henkilökohtaisia tarpeita olisi.

Aineistoni ei anna kokonaisuutena kuvaa suomalaisen YouTuben viiltely- ja itsetuhoisuuspuheesta tietoisien rajaukseni vuoksi, eikä se luonnollisestikaan voi kertoa kommentoijien elämästä kontekstin ulkopuolella. Osasta aineistoni materiaalista voisi todeta, että eniten läheisten ja vertaisten tukea tarvitsevalta vaikuttavat henkilöt, jotka pyrkivät osallisiksi suurten yleisöjen suosioista, jäävät vaille kulttuurin yhteisyyttä ja kannustavia kommentteja ja näyttäytyvät minulle YouTuben haavoittuvaisimpina. Henkilöt luovuttavat avoimesti itsestään yksityisiä tietoja julkisiksi toivoen saavansa vertaistukea ja huomiota yhteisöltä, joka kuitenkin on tarkka siinä, millaisia videoita viitsivät katsoa ja ketä vaivautuvat seuraamaan.

Gibsonin (2016, 637) tutkimustuloksista käy ilmi, että läheisensä menettäneet ja menetyksen aiheuttamista tunteista vloggaavat henkilöt ovat yleensä julkaisseet videon jo melko pian tapahtuneen jälkeen. Gibsonin mukaan se on tärkeä ja mielenkiintoinen tieto, sillä se saattaa osaltaan kertoa siitä, kuinka suuri tarve henkilöillä on saada puhua asiasta nopeasti, vaikkakin tuntemattomalle yleisölle ja he ovat tehneet valinnan purkaa tuntojaan juuri tuolla tavoin. Siksi Gibson korostaa, että YouTube on ensisijainen sosiaalinen tila, josta erityisen tekee sen kokoaikainen ja jatkuva avoinna ja heräillä olo. Suomalaistenkin suosituimpien tekijöiden videoiden yleisön ensimmäisen alle 50 näyttökerran joukossa oleminen voi varsinkin nuoremmille katsojille olla iso asia. Toisin sanoen, suosituimmillaan jo ilmoitus vloggaajan videosta herättää yleisön kiinnostuksen ja mahdollisesti välittömän vuorovaikutuksen yhteisössä. Itsetuhoisuus ja viiltelypuhe on otsikkotasolla yleisössä tunteita herättävää, minkä voi päätellä näyttökertojen ja kommenttien määrästä.

Osallisuus kulttuurista voi olla vloggaajan henkilöön ja kanavaan sitoutumista tai laajempaan mielenterveysteemaan itsensä asettamista. Viiltely- ja itsetuhoisuuspuheessa samankaltaisuuksia Gibsonin tutkimuksen kanssa löytyy lisäksi nimittäin kommentteista, joiden perusteella

voisi tulkita kommentoijien hakeutuneen aihetta käsittelevää videota katselemaan nimenomaan otsikko, ei niinkään ilmoitus jo valmiiksi seuratun henkilön videosta. Silloin videota katselemaan ja kommentoimaan etsiytyneelle henkilölle kokemuksena osan ottaminen esimerkiksi itsetuhoisuutta käsittelevään keskusteluun on tärkeämpää kuin se, että hän välttämättä tuntisi minkäänlaista yhteisyyttä juuri tietyn henkilön muiden ihailijoiden tai seuraajien kanssa. (Gibson 2016, 639.)

5.5 Instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhe

Instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhe visuaaliselle kulttuurille ominaisten sanastojen ja kielipiirien perusteella on toisaalta hyvinkin tarkkaa, käsitteitä sisältävää puhetta yhteiskunnasta ja sen päättäjistä sekä toiminnoista. Esimerkiksi mielenterveyden häiriöiden avopalvelut ja masennuslääkkeiden yleisyys toistuvat kommentoijien muutamissa kertoissa, perustellen henkilöiden turhautumista avunhakemista ja palveluita kohtaan. (Oikari-Jabai (2015, 74.)

Suurin osa instituutio- ja palvelujärjestelmäpuheesta kuvastaa kuitenkin vlogikulttuuria, puheen ollessa suurimmaksi osaksi omakohtaisten kokemusten jakamista ja esimerkiksi omista hoito- ja palvelupoluista kertomista. Esimerkiksi kommentoija kertoo kuin hengästyneenä sanat putkeen ilman välimerkkejä tai isoja alkukirjaimia kirjoittaen, omasta päihteidenkäytöstään, yksinäisyydestään ja ristiriitaisista tunteistaan elämäntilanteeseensa liittyen. Toisella kommentissa puolestaan noudatetaan ikään kuin vlogijulkaisun kaavaa kiittäen tekijää videosta ja kertoen seikkaperäisesti opiskeluun liittyvästä uupumuksesta lohduttaen tekijää ja peilaten mielenterveyden oireiluja kiivastahtiseen paineita lisäävään yhteiskuntaan.

Instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhe kuvastaa yhteisöllistä ääntä sekä toisaalta, niitä ehtoja, joiden pohjalta ne toteutuvat tai eivät toteudu. (Kiilakoski & Rautio 2015, 86). Kuten sanottu, osallistumisen ja ilmaisen kynnykset ovat suhteellisen matalalla, toiseksi, yhteisö tukee ja kannustaa, kolmanneksi, toiminta on mentoroinnin kaltaista sekä neljänneksi yhteisön jäsenillä on usko siihen, että heidän teoillaan on merkitystä. (Snelson 2015, 323.) Osallisuuden kulttuuria on helppoa tarkastella instituutio- ja palvelujärjestelmäpuheen avulla, koska se tavallaan sisältää aiemmin esiteltyt kategoriat.

Instituutio- ja palvelujärjestelmäpuhetta aineistoni vlogit kommentoivat suoraan ja epäsuoraan. Vaikka näen kulttuurin näennäisesti nuorten omana tilana ja aikuisten ulottumattomana olevana, yhteiskunnasta, koulusta, opettajista, koulun muusta henkilökunnasta, lääkäreistä, koulukuraattoreista, terapeuteista, aikuisista ja vanhemmista, puhutaan kyllä.

Jossain tilanteissa apua ei ole saatu, auttava henkilö, esimerkiksi koulukuraattori, ei ole ymmärtänyt asiakkaan tarpeita, joskus apua on tarjottu, vaikka henkilö sitä ei ole kokenut tarvitsevänsä, viranomainen on kuvitellut ymmärtävänsä, mutta ei kommentoijan kokemana ole lainkaan ymmärtänyt. Varsin usein keskusteluissa yhteiskunnasta puhutaan suoritus- ja ulkonäkökeskeisenä, mielenterveysongelmia aiheuttavana, nopeatahtisena järjestelmänä, joka antaa vain vähän mahdollisuuksia olla todella oma itsensä ja tehdä asiat omaan tahtiin. Myös neutraaleja ja positiivisia kuvauksia aineistoni vlogeista löytyy. Esimerkiksi henkilöt ovat rohkaisseet itsensä ja hakeutuneet avun piiriin, toiset ovat kokeneet saaneensa tarvitsemansa avun palvelujärjestelmästä melko helposti ja olleet tyytyväisiä työntekijöihin.

Vlogikulttuurissa vanhemmat, aikuiset ja viranomaiset näkyvät tulkitsemani harmaana massana, joka kollektiivisesti ei yksinkertaisesti kykene ymmärtämään nuorten pahaa oloa syystä tai toisesta. Vanhemmat eivät myöskään aina ole läsnä, toisinaan kommenttien perusteella joutuessaan siitä, että heillä itsellään on mielenterveyteen tai päihdeidenkäyttöön liittyviä asioita kannettavanaan. Muutamista kommentteista käy ilmi, että henkilö on kokenut, ettei hänellä ole mitään muuta paikkaa tai keitään muita keskustelukumppaneita kuin yhteisön vertaiset, muut katselijat. Vlogikulttuurista voi muodostua joillekin lähiyhteisön korvaava tila.

Koskettavia ovat yksittäiset kommentit, joissa aikuisten tarve ja läsnäolo ovat vlogin kommentoijan suuri toive, mutta nuori esimerkiksi pelkää puhua vanhemmilleen. Niiden perusteella on liian helppoa silti tehdä tulkinta siitä, että nuoret ovat vailla luotettavia aikuisia ja kohtaamisia heidän kanssaan. Näin toki varmasti joissain tapauksissa on, mutta sitä kuinka paljon videoiden aihe vaikuttaa kommenttien sisältöön ja miten ne todella heijastelevat todellisuutta, on mahdotonta aineistoni perusteella sanoa muiden kuin konkreettisten syiden (aikuisen kuolema, sairaalajakso, vakava päihdeongelma) perusteella.

Sosiaalisen median ja YouTuben toimintaympäristön näkökulmasta osallisuuden ulottuvuuksien suhde aikuisiin ja valtaan, sekä sen vastakohtina pidettyihin käsitteisiin, on mielenkiintoinen tarkastelunkohde. Aikuisten osallistuminen ja vallankäyttö eivät juurikaan vaikuta olevan läsnä siinä, miten nuoret toimivat itsestään kertoen ja toisia välillä aggressiivisestikin kommentoiden. Vaikka aikuiset eivät vaikuta olevan läsnä, yhteisö pyrkii ohjeistamaan ja oikaisemaan itse itseään vertaisten kommentoijien käydessä välillä kiivaitakin keskusteluja siitä, mikä on soveliasta. Ikävä kyllä, välinpitämättömyys tai aggressiivinen tai pilaileva asenne joltain osin kuuluvat tietyn tyyppisiä kategorioita edustavien videoiden tekijöiden videosisältöihin ja kommenttikeskusteluihin ikään kuin hyväksytyinä asioina ja sisällöiltään enemmänkin tavanomaisina.

Mielenterveydestä keskustellaan suhteessa instituutioihin ja palvelujärjestelmään joko niiden ulkopuolelta tai sellaiselta häilyvältä rajalta käsin, jossa palveluihin hakeutumista vasta harkitaan tai palveluiden piirissä ollaan, mutta siitä huolimatta osallisuuden kokemusta ei ole syntynyt. Ominaista korkeakouluopiskelua ja mielenterveyttä sivuaville keskusteluille on puolestaan ikään kuin näennäinen osallisuus koulutuksesta, työstä ja yhteisöihin osallistumisesta, jota kuitenkin henkilökohtaisena kokemuksena vaikuttaa varjostavan ahdistus, yksinäisyys ja kuumattomuuden tunne. Toisin sanoen normien mukainen elämässä eteneminen ei automaattisesti tuo onnea ja se voi lisätä ahdistusta.

Eniten yhteiskunnallinen kommentointi keskittyy ajatukseen, että mielenterveyden häiriö on yhä tabu, josta puhuminen on hankalaa, vaikka niin ei pitäisi olla. Mielenterveysvlogien paikka on ikään kuin muihin sosiaalisen median palvelujen ympäristöihin ja joihinkin perinteisen median lehtiin uudelleen jaettuina sekä sosiaali- ja terveysalan toimijoiden huomiomana viestiä, että on aivan hyväksyttävää ja tavallista, että mielikin voi sairastua.

Kulttuurin keskustelut ovat osa laajempaa yhteiskunnallista keskustelua, jollaiseen osaltaan on ottanut kantaa Ylen Sekasin-sarja ja sen ympärille luotu markkinointikampanja ja Sekasin-chat. (Sekasin247.fi.) Hännisen mukaan lifestyle-blogien kaupallistuminen on osaltaan seurausta blogiyhteisön osoittamasta luottamuksesta seuraamansa bloggaajan elämänvalintoja ja niiden perusteella tekemiä tuote- ja palvelusuosituksia kohtaan. Blogien lukijat muodostavat tarkan kohderyhmän kaupallisten yritysten markkinoinnin ja viestinnän hyödynnettäväksi,

mutta mielestäni julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden palvelujen ja ajamien asioiden yleisöksi. (Hänninen 2015, 66.) Markkinointikampanjassa olleiden somevaikuttajien sisällöissä fraasina käytettiin ”jokainen meistä on joskus vähän sekaisin” lausetta. (Sekasin247.fi.)

Väitän, että juuri nuorten mielenterveysongelmista on tullut tai tulossa teema, jonka liittämisen viestintään, markkinointiin ja mainontaan, on yhä käytetympi vaikuttamisen keino. Esimerkiksi juuri tätä tekstiä kirjoittaessa maaliskuun lopussa 2018, Suomen mielenterveysseura on esitellyt tiedotteessaan kampanjan, jonka keulakuvana toimii suomalainen kansainvälisesti menestynyt artisti. Nettisivuilla kuvataan Mielinauha-kampanjan alkuvaiheita juuri Alman henkilökohtaisena toiveena ottaa osaa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, ja sivuilla viitataan Helsingin Sanomien artikkeliin, jossa hän on sanonut: ”Jengi ei uskalla puhua mielenterveysongelmista ääneen. Pitäisi olla vloggareita, bloggareita, laulajia ja näyttelijöitä, jotka kertoisivat sellaisista asioista.” (HS 3.12.2017; Mielenterveysseura.fi 2018.)

Julkisuuden henkilöt ja sisällöntekijät asettuvat tietoisesti tai tiedostamatta usein edustamaan sosiaalisessa mediassa ja perinteisessä mediassa laajemmin tämänhetkistä nuoruutta, jolloin mielenterveydestä osana niitä piiryy julkisten ulostulojen kautta aina tietynlainen mallitarina. Kirsi Juhilan (2006, 50) mukaan nuorten syrjäytyminen on suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa ollut läsnä 1980-luvulta lähtien ja erilaiset toimenpideohjelmat ja hankkeet ovat nostaneet sitä eri tavoin eri aikoina esille.

Sosiaalityön käytäntöjen kontekstissa asiakkaan ja instituutioiden identiteeteistä ja keskinäisistä suhteista neuvotellaan jatkuvasti institutionaalisissa ympäristöissä. Lainsäädännöllä ja instituutioilla on omat määrittävät tekijänsä ja norminsa sille, millainen identiteetti ja mallitarina asiakkaalle, tässä tapauksessa masennusta tai ahdistusta kokevalle nuorelle on saatavilla. Samoin kuin sosiaalialan ja sosiaalityön palvelujen asiakkuudet ovat olemassa ennen asiakkaan palveluihin kirjautumista, ovat olemassa vlogikulttuurin ja laajemmin sosiaalisen median tarinat ”sekaisin olemisesta”, masennuksesta, itsetuhoisuudesta, ahdistuksesta ja vaikkapa yksinäisyydestä tai ulkopuolisuuden tunteesta. (Juhila 2006, 50, 217, 223.)

Yhteiskunnalliset rakenteet ja esimerkiksi hyvinvointivaltiodiskurssi ovat havaittavissa mielenterveysvlogien toimintaan vaikuttavana vallan elementtinä esimerkiksi silloin, kun koettua

pahaa oloa peilataan erilaisten palvelujärjestelmien asiakkuuksien kautta perustellen niiden todenmukaisuutta tai esitettäessä vaihtoehtoisia kulkuja perinteisen koulutuspolun tai työelämään siirtymisen rinnalle. Kaiken kaikkiaan tubettaminen harrastuksena ja ammattimaisena toimintana asettuu lähtökohtaisesti marginaaliin suhteessa perinteiseen työhön ja opiskeluun, mutta myös perinteisiin taide- ja taitopainotteisiin vapaa-ajan harrastuksiin kuten urheiluun tai musiikkiharrastuksiin. (Juhila 2006, 232.)

Nuorilla, joilla on mahdollisuus valita käyttävänsä internetiä tietokoneella tai omalla älypuhelimella suhteellisen vapaasti kaikkialla, on käytännössä lähes rajattomasti mahdollisuuksia kulluttaa erilaisia sisältöjä viihtymis- ja tiedonhakatarkoituksiin, kuten myös itsensä ilmaisuun ja oman elämänsä valintojen tekemiseen. Nuoret voivat tehdä itsenäisiä päätöksiä yksin tai oman yhteisönsä viitoittamina. He lataavat sovelluksia, avaavat nettisivuja, kuuntelevat, katselevat, lukevat sisältöjä ja kommunikoivat vuorovaikutuksellisissa palveluissa. (Juhila 2006, 124.)

Tube- ja vlogikulttuureissa nuoret vaikuttavat olevan osallisia löyhistä verkostomaisista yhteisöistä, mutta kuten sosiaalityön käytännöissäkään, eivät samanlaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten muodostavat vapaat vertaistuellisia piirteitä sisältävät yhteisöt väistämättä tuota jäsenilleen pelkästään myönteisiä tai yleisten normien, yleisen osallisuusdiskurssin mukaisia kokemuksia (Juhila 2006, 124.) Vlogikulttuurissa osallinen nuori voi olla jonkin ominaisuutensa suhteen marginaalissa YouTuben ulkopuolella ja päinvastoin. Osallisuus ei välttämättä ole aikuisten toivomaa, positiivisesti kasvattavaa, sillä osallinen voi olla toisten kiusaamiseen ja häirintään liittyvissä ilmiöissä. (Kiilakoski & Gretchel 2007.)

Kuntien, koulujen, nuorisotilojen, sosiaalityön palvelujen piirissä olevien nuorten toimijuuden tilojen rinnalle on nousemassa visuaalisia sosiaalisen median kulttuureja, jotka toki peilaavat instituutioiden luomia lasten ja nuorten osallistumisen paikkoja. Osallistuminen niihin on aina jollain tasolla julkista, mutta oman video tai kommentti somessa ei vielä tarkoita osallisuuden tai toimijuuden toteutumista. (Kiilakoski 2007, 10.)

Osallisuuden vastakohtana ei niin yksiselitteisesti näyttäyty osattomuus, syrjäytyminen tai välinpitämättömyys, sillä erityisesti mielenterveysvlogien kontekstissa monien vlogien kommenttien perusteella YouTube sosiaalisena mediana voi tarjota runsaasti vertaistukea ja koke-

muksia ymmärretyksi tulemisesta, vaikka henkilö olisi jollain tavalla osaton muutoin perinteisinä pidetyistä asioista kuten työstä tai koulutuksesta. Juhilan (2006, 54) mukaan syrjäytymisen prosessin vastakohtana pidetään yleisesti tavanomaisia osallisuuden ulottuvuuksia kuten perhettä ja verkostoja, työtä ja yhteiskunnan palvelu- ja tukirakenteita – syrjäytynyt on ajautunut osan tai kaikkien mainituista ulkopuolelle. Joltain osin kulttuuri näyttäytyykin tilana, jossa esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelosta kärsivä henkilö on videoiden teon avulla alkanut päästä peloistaan eroon ja löytänyt yhteisöstä oman paikkansa ja oman äänensä. Osattomuus ja ulkopuolisuus sen sijaan voivat pahimmillaan yltyä nettikiusaamiseksi tilanteissa, jossa itseltään avoimesti kertova henkilö ajautuu tahtomattaan erilaisten muiden sivustojen kautta joidenkin yhteisöjen pilkattavaksi.

Vlogikulttuurissa muodostetaan kuvaa yksilöiden mielenterveydestä ja laajemmin luodaan samalla yhteisönä yleisempää tulkintaa mielenterveydellisistä haasteista osana nuoruutta ja sellaisen nuoruuden tulkintaa yhteiskunnasta. Aineistoni kontekstissa tullaan muodostaneeksi julkisesti kuvaa identiteetistä, joka kulttuurin paikallisessa kontekstissa asettuu vahvasti marginaaliin ja omanlaiseensa yhteisöön. Sen tulkinta aidosta ja oikeanlaisesta pahasta olosta ja mielenterveysongelmasta on varsin kapea tulkinta, ainakin ulkopuolisen silmin.

Ehkä monipuolisempi median uutisointi kulttuurista, tilasta ja identiteeteistä auttaisi muodostamaan diskurssina nuorten mielenterveydestä suhteellisemman, dynaamisemman ja liikkuvamman kuvan, sillä visuaaliselle kulttuurille pysyvyys ja jäykkyys eivät ole ominaisia piirteitä, mutta esimerkiksi hyvinvointivaltion palvelujärjestelmille ovat. (Eglinton 2013, 218 – 220.) Toisaalta, entä jos vlogikulttuuri nimenomaan hitaasti tekee jo tuota muutosta näkyväksi? Erilaiset, monipuoliset versiot mielenterveyteen liittyvistä kokemuksista ovat löydettävissä vlogikulttuurista, jos kanavia tarkastelee esimerkiksi ilman minkäänlaisia rajoituksia.

Eglintonin mielestä visuaalisen kulttuurin välineellinen käyttö ja sen hyödyntäminen itseilmainsun toimintaympäristönä mahdollistaa nuorten pääsemisen tavoitteellisesti lähemmäksi haaveittensa minää silloin, kun se ei ole heidän omissa paikallisissa yhteisöissään syystä tai toisesta mahdollista. (2013, 222.) Osaltaan vlogikulttuurikin voi olla tulkittavissa ihanneminän ja -elämän tavoittelemiseksi oman arjen fyysisten ympäristöjen sijaan sosiaalisessa mediassa.

5.6 Analyysin yhteenveto

Analyysini tarkoituksena on ollut pyrkiä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Millaista puhetta tuotetaan mielenterveydestä suomalaisissa videoblogeissa, sekä millaista osallisuuden kulttuuria on tunnistettavissa vlogikulttuurin mielenterveysaiheisissa sisällöissä?

Ensin käsittelin mielenterveyden määrittelypuhetta, joka näyttyy mielenterveyden oireita ja häiriöitä, hoitoprosesseja, diagnooseja kommentoivana, osin kyseenalaistavana, oikeanlaista käsitteidenkäyttöä vaativana, yksilön kokemusta korostavana, tietoisuutta lisäävänä, tabuja rikkovana, haluna olla osa yhteistä keskustelua ja kokemusta. Yhteisöllä on joissain tapauksissa valtaa osallistua yksittäisen ihmisen kokemuksen tulkintaan ja määrittellä oireet hänen puolestaan epäaidoiksi. Määrittelypuhe näyttyy vertaistuellisena, mutta joissain tapauksessa osallisuuden kulttuurin sijaan ulos rajaavana ja poissulkevana.

Psykiatrisen osastohoidon puhe yhdistää henkilöt, jotka ovat olleet psykiatrisessa osastohoidossa. Sen perusteella voisi tehdä tulkintoja, että hoitokokemuksista on tarve puhua ja anonyymi, julkinen tila, jonne on itse mahdollisesti tiedonhaku- ja vertaistukiajatuksin hakeuduttu, soveltuu kokemuksista puhumiseen melko hyvin. Toki vastapainona aiheesta keskustelijat tulevat kertoneeksi itsestään hyvin yksityisiä asioita. Psykiatrisen osastohoidon puhe YouTubessa vaatii videoiden katselijoilta ja toisaalta nuoremmalta yleisöltä kykyä etsiä ja pyytää tarvitsemaansa tietoa YouTuben ulkopuolilta esimerkiksi väärinymmärrysten välttämiseksi. Osallisuuden kulttuuriin peilaten psykiatrisen osastohoidon puhe näyttyy mielestäni tilana, johon mukaan keskustelija voi hypätä oman kertomuksensa kanssa mukaan vapaaehtoisesti ja omia rajojaan säädellen, osoittaen toimijuutta ja tehden valintoja, joita esimerkiksi ei ole välttämättä psykiatrisen hoidon aikana tehdä.

Viiltely- ja itsetuhoisuuspuhe on YouTuben alustan kanssa ristiriitainen videoaihe, jonka sisältöön ja siitä käytyihin keskusteluihin liittyy usein aihetta pehmentäviä ja ehkä jopa rajoittavia seikkoja. Aiheesta puhutaan koskettavasti, mutta neutraalisti, yleisöä eteenpäin ohjaten ja toiveikkuutta luoden. Puheessa sisällöntekijöiden ammattimaisuus, itsen, kanavan ja ympäristön hallinta korostuu, kun YouTuben käyttöehdot ja säännöt osaltaan vaikuttavat videon lopputulokseen ja aiheen käsittelyyn. Kontekstoiminen on tärkeä osa videontekoa, jos aihe on arkaluontoinen.

Instituutio- ja järjestelmäpuheen voi tulkita heijastelevan tämän hetkistä koettua yhteiskunnallista aikaa, jossa nuorten syrjäytymisestä puhutaan paljon. Vlogikulttuuri edustaa pohjimmiltaan marginaalia suhteessa valtavirtaan ja esimerkiksi nuorten yleisinä pidettyihin vapaa-ajan harrastuksiin. Yksinäisyys ja ulkopuolelle jääminen, kohdatuksi tulemattomuus käyvät puheessa ilmi, vaikka myönteisiäkin kokemuksia on. Yksittäisten puheenvuorojen perusteella ei voi tehdä minkäänlaisia yleistyksiä nuorten käsityksistä instituutioista tai palvelujärjestelmästä eikä se ole tarkoituksenakaan.

Analyysini perusteella ei voi tehdä yleistyksiä vloggaajista, tai vlogikulttuurin yleisöistä. Kaiken kaikkiaan ajattelen, että osallisuus vlogikulttuurissa on usein tunnetta mahdollisuudesta osallistua, osallistumiselle avointa kulttuuria. Osallistua vloggaajan elämään kommentoimalla, osallistua yhteiseen keskusteluun, osallistua vloggaajan tekemiin, itsekin ihailemiin tai tavoiteltaviin asioihin, oli kyse sitten siitä, että pitkän pahan olon kauden jälkeen alkaa voida paremmin tai siitä, että pystyy hakemaan apua tai puhumaan pahasta olostajollekin toiselle ihmisille avoimesti.

Digitaalinen tila voi parhaimmillaan tarjota marginaalissa olevalle nuorelle tilan jakaa yksityisiä ajatuksia, tai esimerkiksi paikan harjoitella tunteiden käsittelyä. (Ylönen 2016, 67.) mielen-terveysaiheiset vlogit voivat tarjota nuorille tilan, jossa on mahdollista viihtyä ja saada tukea omien tunteiden peilaamiseen. Varsinainen yhteisöllisyyden tunne ja osallisuuden kulttuuri on vaikeasti ulkopuolisen havaittavissa tai määriteltävissä, ja osallisuus näyttäytyy rajoittuneena siksikin, kun aineiston avulla ei ole ollut pääsyä tarkastelemaan henkilöiden muita elämänalueita.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani keskiössä ovat olleet suomalaisten nuorten tekemät ja katselemat mielenterveysaiheiset videoblogit. Olen tutkielmaproessin aikana sekä samanaikaisesti yrittänyt uppoutua vlogikulttuuriin sitä havainnoiden sekä löytää kulttuuria kuvailevia yksityiskohtia, tapoja ja käsitteitä. Olen muodostanut tutkimusaineiston ja tarkastellut sitä digitaalisen etnografian ja sisällönanalyysin avulla. Tutkimuskysymykseni olivat: Millaista puhetta tuotetaan mielenterveydestä suomalaisissa videoblogeissa? Millaista osallisuuden kulttuuria on tunnistettavissa vlogikulttuurin mielenterveysaiheisissa sisällöissä?

Johtopäätökseni ovat seuraavat. YouTube on joskus vain todella yksinkertainen alusta. Joissain tapauksissa videot ovat vain videoita ja kommentit ovat vain kommentteja, joihin ei ikinä palata, joita ei ikinä lueta. Vlogikulttuurin perustuu omaan ääneen ja tarinan tuottamiseen yleisön nähtäville. Se on yhteiskuntatieteellisesti kiinnostavaa. Löyhä yhteisö ei rakenteena kuitenkaan pysty turvaamaan, tukemaan tai suojelemaan yksittäistä sisällöntuottajaa. Sisällöntuottaja ei ole velvoitettu turvaamaan, tukemaan tai suojelemaan yksittäistä katselijaa – joka voi kovasti toivoa ja hakea ihailemansa tekijän huomiota tai tulla kertoneeksi ja myöhemmin ehkä katuneeksi joitain kommenteissa itsestään kertomiaan asioita. YouTube vaatii osallistujiltaan monilukutaitojen ja muidenkin taitojen hallintaa.

Vlogit ovat keskustelualustoina arvaamattomia. Mielenterveys on vaarallinen aihe vlogikulttuurissa keskusteltavaksi sellaisten hyvin nuorten katsojien kannalta, jotka ihailevat vloggaajia ja janoavat juuri heidän mielipiteitään heidän vaikeaksi kokemiinsa elämäntilanteisiin. Nuorelle tykkäys tai kommentti voi olla suuri palkinto. Kommenttien vuorovaikutukselliset ominaisuudet vievät YouTubea tilana yhteisyyttä ja kahdenvälistä viestintää muistuttavaksi, olematta kuitenkaan nopea pikaviestintäpalvelu. Se voi olla hämmentävää.

Vlogikulttuuri ei aseta yleisön jäseniä keskenään tasa-arvoiseen asemaan. Tekijällä on aina valtaa nostaa haluamansa kommentit ja käyttäjät esiin, valtaa valita keskustelut, jotka hän ohittaa. Valta näkyy siinä, mihin keskusteluihin osallistutaan ja mikä keskustelu kommenteissa koetaan esimerkiksi niin tärkeäksi, että se innoittaa pitkien lisäkommenttien kirjoittamiseen.

Vlogit ovat keskustelualustoina asenteellisia, harvoin neutraaleja. Kommenttiosiot ovat paikkoja, joissa tietynlaiset kokemukset ja näkemykset asiassa kuin asiassa tietysti korostuvat, ellei kommenteissa niitä kyseenalaisteta. Vaikka kyseenalaistettaisiin, totuuden kertojan rooli asettuu yleensä aina vloggaajan harteille. Yleisön keskenään käymissä keskusteluissa taas kaikkien mielipiteitä pidetään vain harvoin yhtä arvokkaina.

Vlogikulttuuri ei tarjoa nuorisotiedotusmateriaalia. Se ei ole keskustelualusta, jonka julkaisujen faktapohjaisuuteen voisi luottaa. Julkaisut eivät tarjoa hoitosuosituksia tai laatusuosituksia, eikä niin pidäkään olla. Ne tarjoavat kokemusasiantuntijoiden selviytymistarinoita, joiden kohderyhmänä useimmiten ovat laajat massat. On kuitenkin merkityksellistä vlogikulttuurien tulevaisuuden ja monipuolisen sisällön tarjoamisen kannalta, millaista materiaalia katselijalla on tapana YouTubesta katsella.

Mitä useampia kanavia Suomessa on, mitä tärkeämpänä yleisö pitää sisällöntuottajien osallistumista isoihin aiheisiin, kuten esimerkiksi mielenterveyteen omilla videoillaan, sitä moninai-sempana kulttuuri säilyy ja sitä erilaisempia tulkintoja mielenterveydestä mahdollisesti tuotetaan ja saadaan katsella. Mielenterveyden tabujen murtaminen vlogikulttuureissa on lähes aina Suomessa kasautunut suosituimpien, jo täysipäiväisesti tai lähes täysipäiväisesti ammatikseen tubettavien henkilöiden tuottamaksi sisällöksi.

Monilta elämän osa-alueiltaan marginaaliin asettuvat, monia erilaisia terveyden- ja sosiaali-huollon palveluita käyttävät, mahdollisesti päihteitä runsaasti käyttävät henkilöt eivät profiloitu tube- ja vlogikulttuurin mielenterveyden tabuja rikkoviksi sankareiksi. Heidän tarinansa ovat silti katseltavissa ja kommentoitavissa, mutta usein osallisuuden kulttuurin ulottumattomissa. Ainakin siltä se ulkopuolisen silmin näyttää.

Vertaistuellisuuden yksi haaste on siinä, että videot saattavat vastoin tarkoitustaan kapeuttaa kuvaa mielenterveysongelmien oireista. Mielenterveydestä pitäisi puhua jatkuvasti, reaaliaikaisesti ja todenmukaisesti, jotta kertaluontoisten selviytymistarinoiden sijaan jokapäiväiset tuntemukset välittyisivät yleisölle. (Naslund ym. 2016; 2014). Vlogit voivat näyttäytyä ver-

taistuellisena tilana mielenterveysongelmista keskustelemiselle. Kuitenkaan ei ole selvää näyttöä siitä, millaista apua yksilöille YouTube tilana verraten esimerkiksi ammatillisten vertais-tuellisten ryhmien hyötyyn tarjoaa (Naslund, 2014,1.)

Otsikossa esittämäni kysymykseen, saako mielenterveysvlogeja edes katsoa, vastaan: Saa, pitää, täytyy katsoa. Vastaukseni on toki monilta osin puolueellinen. Kipuilluni vlogien luvattomalta tai vääärältä tuntuvan katsomisen kanssa on näin jälkikäteen ajateltuna valitsemani aineistonkeruumenetelmän ja aineiston arkaluontoisten sisältöjen lukemisen seurausta. Edelleen ajattelen, että tekemäni valinnat eivät aiheuta haittaa mielenterveysaihetta käsitteleville vloggaajille tai aihetta kommentoineille, mutta tutkielmani todennettavuuteen ja tieteellisyyteen ne ovat vaikuttaneet.

Mielestäni digitalisoituvassa yhteiskunnassa, jossa palveluista ja palvelukokemuksista etsitään tietoa internetistä ja jossa palveluita pyritään kehittämään teknologian avulla, ei tulisi unohtaa tai väheksyä lapsia ja nuoria. Osalle heistä tube- ja vlogikulttuurit ovat itsestään selviä viihtymiseen ja tiedonhakuun soveltuvia tiloja sekä tubettaminen tulevaisuuden haaveammatti.

Samanaikaisesti olisi mielestäni paikallaan erityisesti sosiaalityössä edelleen pyrkiä löytämään keinoja, joiden avulla nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäiseminen ja kokonaisvaltainen, oikea-aikainen, faktoihin perustuva, inhimillinen tuki sekä apu olisi helposti saatavilla ja mahdollisimman matalakynnyksistä.

Mielestäni nuorten tarve kertoa asioistaan hyväksi tyypiksi kokemalleen sisällöntuottajalle voisi ainakin joidenkin kommentoijien kohdalla viestiä siitä, että pahasta olostsa kertominen on hankalaa ja sopivia luotettavia aikuisia ei välttämättä ole. Osaltaan se voi viestiä siitä, että mielenterveydestä ei edelleenkään, vuonna 2018, juuri voida keskustella avoimesti ilman leimautumisen pelkoa.

Mielenterveysvlogeista voi sosiaalityöhön peilaten pohtia nuorten osallisuutta kulttuurissa sekä yksityinen–julkisen ulottuvuutta esimerkiksi nuorten turvallisuutta ja oikeutta salata olevansa psykiatristen palvelujen tai lastensuojelun palvelujen asiakas. Yksityisten tietojen jakaminen julkisessa kansainvälisen yrityksen omistamassa palvelussa ja käyttöehtoihin sitoutuminen käytännössä yhdellä klikkauksella, saa pohtimaan arkaluontoisten tietojen elinkaarta, ylei-

sön laajuutta, tietojen uudelleenversiointia osana uusia julkaisuja tai käyttöä muissa sosiaalisen median palveluissa, niiden pohjalta saatujen muiden tietojen etsimistä ja hyödyntämistä. (Boyd 2014, 8 –11.)

Toisaalta sosiaaliseen mediaan ja nuorten medioituneeseen arkeen sosiaalisen median ominaisuudet kuuluvat olennaisesti ja esimerkiksi suomalaisetkin ammatikseen tubettavat henkilöt ovat tietoisesti tehneet ratkaisuja pyrkiä suojelemaan tubekulttuurin ulkopuolista, yksityistä henkilöön ja perheeseen. Kuitenkin on selvää, että kaikki eivät välttämättä, palvelun helppokäyttöisyyden takia, pysty hahmottamaan asioiden yksityiskohtia ja tekojen mahdollisia seurauksia.

Puhuttiin sitten medialukutaidoista tai monilukutaidoista, lukutaidosta puhumattakaan- sosiaalinen media ja YouTube ovat välineinä ja tiloina laajoja ja vapaita paikkoja, joissa toimimista ja joiden tulkitsemista tulisi voida turvallisesti opetella ja myöhemmin tarkastella kriittisesti.

Sosiaalityön näkökulmasta kyseessä on kuitenkin mielestäni ainutlaatuinen, yhteisöllinen ja vapaaehtoisuuteen perustuva tila, johon tutustumalla voi seurata nuorten keskenään käymiä melko anonyymeja mielipiteenvaihtoja. Siksi ei mielestäni ole mikään ihme, että sosiaalialalla esimerkiksi kansalaisjärjestöt ja muutamat kunnat ovat perustaneet Instagram-tilejä ja YouTube-kanavia mennäkseen sinne missä nuoret ovat. Se on mielestäni vain positiivinen asia.

Miten olen ollut osallinen tubekulttuuriin syyskuusta 2017- elokuuhun 2018 ulottuvana ajanjaksona? Jenkinsin osallisuuden kulttuurin käsitteeseen nojaten olen suhteessa tutkimuskenttääni pysytellyt tanssilattialla sivummalla kommentoiden toisinaan esiin nousseita ajankohtaisia teemoja Twitterissä omana itsenäni, osittain myös osana sosiaalityön kolmatta käytännön harjoittelujaksoani. Se on ollut osallistumista, joka on tuntunut innostavalta ja vahvistavalta huomattessani pystyväni ottavani osaa kesken olleen pro gradun pohjalta esiin nousseisiin keskustelunaiheisiin, kuten nuorten sosiaalisen median käyttöön. (Jenkins 2016.)

Jenkinsiin (2016) viitaten, kokeneemman tanssijan kanssa keskusteluja olen saanut kunnian käydä omassa työpaikassani henkilön kanssa, joka on vahvasti mukana suomalaisessa tubekulttuurissa. Keskustelut ovat liittyneet yhteisiin kiinnostuksenkohteisiin ja osittain nuorten

sosiaalisen median käyttöä sivuaviin työtehtäviimme. Käyty keskustelut eivät ole olleet lähteenä eikä keskustelukumppani ole toiminut tämän tutkimuksen informanttina, vaan työtoverina, joka on toki vaikuttanut omilla näkökulmillaan ajatteluuni.

Oman osallistumiseni kulttuurissa peilaan mieluiten juuri Kallionpään esiin nostaman osallisuuden kulttuurin tulkinnan kautta. Minulla on ollut pitkään tunne jatkuvasti avoinna olevasta tilaisuudesta ottaa milloin tahansa itsekkin konkreettisesti osaa kulttuurin tekemiseen. Se on motivoinut minua kirjoittamaan, mutta todennäköisesti myös joltain osin sokaissut ja ohjannut tekemään enemmän kulttuuria puoltavia kuin sitä kritisoivia johtopäätöksiä.

Yhteiskuntatieteellisessä laadullisessa tutkimuksessa yllättävät, marginaaliset tai tylsistyttävän arkipäiväiset asiat voivat saada uusia merkityksiä. Etnografinen tutkimusote opinnäytetasoisena tutkimusharjoituksena voi parhaimmillaan tuottaa kirjoittajalle elämyksiä. Näin olen itse kokenut tapahtuneen. Tutkimusote haastaa loputtomaan ymmärtämiseen ja lisätasojen etsimiseen, mihin taas pro gradu ei muodoltaan ajankäytöllisesti järkevästi taivu.

Videon lataaminen YouTubeen ei tee kenestäkään tubettajaa tai kulttuurista osallista. Videoiden katseleminen on useissa tilanteissa vain videoiden katselemista, hetkellistä, kertakäyttöistä. Samoilla argumenteilla tubettamista tai vloggaamista ja varmasti erityisesti niiden tieteellistä lähestymistä voitaisiin perustella merkityksettömäksi. Koen tutkielmani onnistuneen tarjoamaan mahdollisesti joitain vastauksia siihen, mitä on vlogikulttuuri ja millaista mielen-terveyspuhetta ja osallisuuden kulttuuria siellä voi ilmetä, mutta tieteellisissä menetelmissä ja niiden avoimuudessa olisi parantamisen varaa.

Ajoittain intohimoinen suhtautuminen tutkimusaiheeseen on varmasti vaikuttanut tulkintaani ja tutkimustuloksiin. Esimerkiksi termin mielen-terveysvlogi tilalla olisi voinut perustellusti varmasti olla jokin muukin määrittely, entäpä jos olisin tarkastellut saman aineiston läpi nuoruusvlogeina tai yksinäisyysvlogeina? Olen yrittänyt muistaa, ettei aineiston perusteella ikinä voida olettaa todella pääsevänsä aiheiden tai niitä tuottavien henkilöiden sisäiseen kokemuksemaailmaan osaksi.

Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi monimenetelmällinen tutkimus YouTubeesta, joka sisältäisi lasten ja nuorten, vlogien yleisöjen ryhmähaastatteluja ja ryhmien havainnointia etnografisesti. Myös laajemmin olisi mielestäni tärkeää GDPR-asetuksenkin myötä tarkemmin

miettiä yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja sosiaalisen median sisältöjen tutkimusetiikkaa. Kiinnostavaa olisi myös rakentaa kokoava historiakatsaus suomalaisesta vloggaamisesta tähän päivään asti.

7 LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Alpo Heikkinen: Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa: Bardy, Marjatta ja Tarja Heino (toim.) Lastensuojelun ytimissä. (2013,197- 208.) Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Aaltonen, Sanna & Päivi Berg: Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa Aaltonen, Sanna (toim.) Nuoret luukulla: Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. (2015, 41-125.) Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Aaltonen, Sanna (2016): Nuorten hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan monta kanavaa. Näkökulma 26. Saatavilla: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma26>. Luettu 30.4.2018.
- Aaltonen, Sanna: Elämän umpisolmuja avaamassa. Toimijuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymissä. Teoksessa Pekkarinen, Elina, Kaisa Vehkalahti, Sami Myllyniemi & Anna Siipainen. Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. (2012, 180-191.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Aamulehti (27.1.2017): Miisa, 21, on somessa suositumpi kuin Cheek: Ikkunoita hakataan, vihakommentteja tulee päivittäin. Kirjoittaja Jussi Saarinen. Saatavilla: <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/miisa-21-on-somessa-suositumpi-kuin-cheek-ikkunoita-hakataan-vihakommentteja-tulee-paivittain-24223774/>. Luettu 30.5.2018.
- Ahokas, Marja: Ihmisten väliset suhteet. Teoksessa: Suoninen, Eero, Anna-Maija Pirttilä-Backman, Anja Riitta Lahikainen, Marja Ahokas. Arjen sosiaalipsykologia. (2010, 185-242.) Helsinki: WSOYpro.
- Alasuutari, Pertti (1999): Laadullinen tutkimus. 3 Uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Anu, Harju (2017): On being online. Insights on contemporary articulations of the relational self. Aalto University.
- Asiakastietolaki 2007/159. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070159>. Luettu 1.7.2018.
- Autio, Minna: Kuluttaja- ja brändiheimot yhteisöllisyytenä nykykulttuurissa. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. (2011, 92-113.) Tampere: University Press.
- Back, Roni & Ville Kormilainen (2017): Tubettajan [käsikirja]. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Best, Amy (2007): Representing Youth: Methodological Issues in Critical Youth Studies. New York: New York University Press.
- Boyd, Danah (2014): It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. New Haven, Conn: Yale University Press.
- Byman, Reijo, Tiina Korhonen, Sara Sintonen, Olli Vesterinen & Heikki Kynäslahti: Nuorten käsitykset digitalisaation tärkeydestä. Teoksessa Pekkarinen, Elina & Sami Myllyniemi (toim.) Opin polut ja pientareet: Nuorisobarometri 2017 (2018,149- 161.) Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Cederlöf, Petri: Eetos, ihminen ja etiikka- näkökulmia nuorisotyöstä ja nuorisotyölle. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Johanna Kuivakangas (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. (2011, 52-73.) Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Depressio. Käypä hoito -suositus (2016): Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Suomen Psykiatriyhdistys ry:n asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Saatavilla: www.kaypahoito.fi. Luettu 26.4.2018.

Ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut (2016): Suomessa asuvien 13-29 -vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo. Saatavilla: <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2016>. Luettu 30.4.2018

Eeddspeaks (2018): YouTube-kanava. Luotu 29.1.2012. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/eeddspeaks>

Eglinton, Kristen (2013): Youth Identities, Localities, and Visual Material Culture: Making Selves, Making Worlds. Dordrecht: Springer Netherlands.

Eshun, Sussie & Regan A. R. Gurung (2009): Culture and Mental Health: Sociocultural Influences, Theory, and Practice. Chichester, U.K.; Malden, MA: Wiley-Blackwell.

Gibson, Margaret (2016): YouTube and bereavement vlogging: Emotional exchange between strangers Journal of Sociology. Vol. 52(4) 631 –645.

Granhölm, Camilla (2016): Social Work in Digital Transfer: Blending Services for the Next Generation. Helsinki: University of Helsinki.

Gretschel, Anu & Tomi Kiilakoski (toim.) (2007): Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto 2007.

Hartikainen, Heidi (2017): Uhkia Ihmemaassa: Lapset, nettiturvallisuus ja vuorovaikutteisen webin ihmeellinen maailma. Oulun yliopiston tutkijakoulu.

HE 9/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180009#idp446451312>. Luettu 1.8.2018.

Helminen, Olka (2015): Autenttisuuden vaikutelmaa rakentavat ominaisuudet suosituissa suomenkielisissä vlogeissa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos.

Helsingin Sanomat (25.4.2018): Whatsapp kieltää käytön alle 16-vuotiailta EU:n alueella. Kirjoittaja Jose Riikonen. Saatavilla: <https://www.hs.fi/teknologia/art-2000005655204.html>. Luettu 30.5.2018.

Helsingin Sanomat (28.4.2018): Tietosuojaa-asetus velvoittaa jopa palkan-maksajan kertomaan työn-tekijälle, mitä tietoja hänestä on kerätty – sakan uhalla. Kirjoittaja Laura Halminen. Saatavilla: <https://www.hs.fi/talous/art-2000005660555.html>. Luettu 30.5.2018.

Helsingin Sanomat (3.12.2017): Popsensaatio Alma aikoo tanssia Linnan juhlissa, mutta ei taatusti mekossa – toiveiden tanssipari on yllätysnimi. Kirjoittaja: Hanna Syrjälä. Saatavilla: <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005470633.html>. Luettu 7.7.2018.

- Henkilötietolaki 1999/523. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>. Luettu 1.7.2018.
- Hintikka, Kari: Sosiaalinen media- yhteisö vai verkosto? Teoksessa: Kangaspunta, Seppo (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. (2011, 114-139.) Tampere: Tampere University Press.
- Hinton, Sam & Larissa Hjorth (2017): *Understanding Social Media*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Ltd.
- Hotari, Kaisa-Elina, Mikko Oranen ja Tarja Pösö: Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa: Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä (2013, 149-164.) Tampere: Juvenes Print-Suomen yliopistopaino Oy.
- Huttunen, Tero & Jani Merikivi: Nuorten kohtaaminen verkossa. Teoksessa: Merikivi, Jani, Päivi Timonen ja Leena Tuuttila (toim.) Sähköä ilmassa: Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. (2011, 42-54.) Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Hämeenaho, Pilvi & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) (2014): *Moniulotteinen Etnografia*. Helsinki: Ethnos.
- Hänninen, Riitta (2006): Puuterilumen lumo. Tutkimus lumilautailukulttuurista. Jyväskylän yliopisto.
- Hänninen, Riitta (2015): "Is this an advertisement or a personal account?" – Commercialisation of lifestyle blogs in Finland. *Ethnologia Fennica*, 42, 54-69. Saatavilla: <https://journal.fi/ethnolfenn/article/view/59288>. Luettu 30.5.2018.
- Ikäheimo, Salla: Syrjäytyneiksi luokiteltujen nuorten terveystalvelujen käyttö ja kustannukset. Teoksessa Aaltonen, Sanna (toim.) Nuoret luukulla: Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. (2015, 12-40.) Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Isometsä, Erkki: Depressiiviset häiriöt. Teoksessa: Lönnqvist, Jouko, Mauri Marttunen, Markus Henriksson, Timo Partonen ja Olli Seppälä (toim.) (2017): *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Isomäki, Hannakaisa, Tiina-Riitta Lappi & Johanna Silvennoinen: Verkon etnografinen tutkimus. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria, Janne Matikainen ja Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino.
- Janhonen, Kristiina (2017): YouTube nuorten toimijuuden ja vertaisoppimisen areenana – verkkoetnografian näkökulma. Nuorisotutkimusseura. Näkökulma 2017, nro 46. Saatavilla: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma46>. Luettu 1.7.2018.
- Jenkins, Henry (toim.) (2016): *Participatory Culture in a Networked Era: A Conversation On Youth, Learning, Commerce, and Politics*. Cambridge, UK ; Malden, MA: Polity Press.
- Joensuu Mika: Nuoret verkossa toimijoina. Teoksessa: Merikivi, Jani, Päivi Timonen ja Leena Tuuttila (toim.) Sähköä ilmassa: Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. (2011, 14-22.) Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Jones Troy, & Kristen Cuthrell (2011): YouTube: Educational Potentials and Pitfalls, *Computers in the Schools*, 28:1, 75-85.

Juvonen, Tarja (2015): Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen: Nuorten toimijuuden rakentuminen etsivässä työssä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Kangaspunta, Seppo, Jari Aro & Mikko Saastamoinen: Yhteisyyden jatkumo. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. (2011, 245-264.) Tampere: Tampere University Press.

Kangaspunta, Seppo: Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Teoksessa: Kangaspunta, Seppo (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. (2011, 92-113.) Tampere: Tampere University Press.

Karjalainen, Marianna (2017): Videoblogi tekstilajina. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kieli- ja viestintätieteiden laitos.

Karvonen, Sakari & Minna Salmi (toim.) (2016): Lapsikäyhyys Suomessa 2010-luvulla. TYÖPAPERI 30. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Kellner, Douglas & Gooyong Kim (2010): YouTube, Critical Pedagogy, and Media Activism, *The Review of Education, Pedagogy, and Cultural Studies*, 32:1, 3-36.

Khan, Laeeq (2017:) Social media engagement: What motivates user participation and consumption on YouTube? *Computers in Human Behaviour* 66. 236-247.

Kiilakoski, Tomi & Pauliina Rautio: Viivojen jäljet. Piirtäminen aineiston tuottamisen menetelmänä. Teoksessa: Mustola, Marleena, Johanna Mykkänen, Marja Leena Böök, Antti-Ville Kärjä (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. (2017, 77-90.) Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Kiilakoski, Tomi (2012): Kasvatus teknologisessa maailmassa: Tutkimus teknologisoituvasta kasvatuksesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Koiranen, Ilkka, Pekka Räsänen, Caj Södergård (2016): Mitä digitalisaatio on tarkoittanut kansalaisen näkökulmasta? *T&Y. Talous ja yhteiskunta*.

Kuula, Arja. (2015): Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lastensuojelulaki 2007/417. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 1.7.2018.

Lastensuojelun Keskusliitto (2016): Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa. Digitaalinen julkaisu. Saatavilla: <https://indd.adobe.com/view/b831295d-ee19-4e67-a9fb-6581e1c227a4>. Luettu 30.5.2018.

Lauha, Heikki (2015): Verkko nuorten kokemana ja kertomana. Helsinki: Verke - Verkko- nuorisotyön valtakunnallinen kehittämisskeskus.

Lauha, Heikki ja Leena Tuuttila (2014): Verkko nuorisotyössä: Nuorisotyö verkossa. Helsinki: Verke.

Lähdeniemi, Elina (2016): Ihannekuvia ja autenttisuutta - vertaileva tutkimus itsen esityksistä tekstiblogeissa ja videoblogeissa. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos.

Lönnqvist, Jouko, Mauri Marttunen, Markus Henriksson, Timo Partonen ja Olli Sepälä. (2017): *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Lövheim Mia (2013): *Negotiating Empathic Communication*. *Feminist Media Studies*, 13:4, 613-628.

Lövheim, Mia (2011): *Young Womens Blogs As Ethical Spaces*. *Information, Communication And Society* 14, no. 3 (2011): 338-354.

Markkinointi & Mainonta (13.8.2016): 22-vuotias tubettaja saa jo tarjouksia "aikuisemmista" yhteistöistä. Kirjoittanut Aino Tunkelo. Saatavilla: <https://www.marmai.fi/uutiset/22-vuotias-tubettaja-saa-jo-tarjouksia-aikuisemmista-yhteistoista-6573180>. Luettu 7.7.2018.

Marttunen & Karlsson: *Nuoruus ja mielenterveys*. Teoksessa: Marttunen, Mauri, Taina Huurre, Thea Strandholm ja Riitta Viialainen (toim.) *Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille*. (2013, 7-16.) Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Marttunen & Karlsson: *Nuoruus ja mielenterveys*. Teoksessa: Marttunen, Mauri, Taina Huurre, Thea Strandholm ja Riitta Viialainen (toim.) *Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille*. (2013, 41-60.) Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Mentaalisavuke (2018): YouTube-kanava. Luotu 25.3. 2010. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/mentalisavuke>

Merikivi, Jani, Sami Myllyniemi & Mikko Salasuo (toim.) (2016): *Media hanskassa: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Mäkinen, Ronja (2017): *Silmiä avaavat tarinat. Sijoituksen kokoneiden nuorten videoblogit*. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Kandidaatin tutkielma.

Naslund John, S Grande, K Aschbrenner, G Elwyn (2014): *Naturally Occurring Peer Support through Social Media: The Experiences of Individuals with Severe Mental Illness Using YouTube*.

Naslund, John, K Aschbrenner, L Marsch & S Bartels (2016): *The future of mental health care: peer-to-peer support and social media*. *Epidemiology and Psychiatric Sciences* (2016), 25, 113–122. Cambridge University Press. 2016.

Nivala, Elina ja Sanna Rynänen (2013): *Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja vuosikirja 2013*, vol. 14.

Nivala, Elina ja Sanna Rynänen: *Sosiaalipedagoginen viitekehys nuorisoalan työssä*. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Johanna Kuivakangas (toim.) *Kenen Nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet* (2017, 74-92.) Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Noppari Elina & Niina Uusitalo: *Kavereita verkossa ja sen ulkopuolella. Näkökulmia nuorten verkkoyhteisöllisyyteen*. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.) *Yksilöllinen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. (2011, 140-166.) Tampere: Tampere University Press.

Nuorisolaki 1285/2016. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Luettu 1.6.2018.

Nurmi, Jari-Erik, Timo Ahonen, Heikki Lyytinen, Paula Lyytinen, Lea Pulkkinen, Isto Ruopila (toim.) (2014): Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Oikarinen-Jabai, Helena: (Audio)visuaaliset menetelmät nuorten näkökulmia avaamassa. Teoksessa: Mustola, Marleena, Johanna Mykkänen, Marja Leena Böök, Antti-Ville Kärjä (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. (2015, 66.) Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Pekkarinen, Elina (2015): Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu: Viisi tapaustutkimusta kuu- delta vuosikymmeneltä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Pekkarinen, Elina: Lastensuojelun tarve kytkeytyy kielteisiin oppimiskokemuksiin. Teoksessa: Pekkarinen, Elina & Sami Myllyniemi (toim.) Opin polut ja pientareet: Nuorisobarometri 2017 (2018, 179-188.). Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Pelkonen, Mirjami & Thea Strandholm: Itsetuhoisuus. Teoksessa: Marttunen, Mauri, Taina Huurre, Thea Strandholm & Riitta Viialainen (toim.) Nuorten mielenterveyshäiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. (2013, 125-135.) Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Pink, Sarah. (2016): Digital Ethnography: Principles and Practice. Los Angeles: SAGE.

Pink, Sarah: (2007a): The Visual in Ethnography: Photography, Video, Cultures and Individuals. Teoksessa: Doing Visual Ethnography Pink Sarah. (2007, 96-116.) SAGE Publications.

Pink, Sarah: (2007b): Video in Ethnographic Research. Teoksessa: Doing Visual Ethnography Pink Sarah. (2007, 96-116) Saatavilla: DOI: <http://dx.doi.org/10.4135/9780857025029>. SAGE Publications.

Pirttilä-Backman Anna-Maija: Arkiajattelu. Teoksessa: Suoninen, Eero, Anna-Maija Pirttilä-Backman, Anja Riitta Lahikainen, Marja Ahokas (toim.) Arjen sosiaalipsykologia. (2010, 243-290.) Helsinki: WSOYpro.

Poikolainen, Janne (2015): Musiikkifanius ja modernisoituva nuoruus: Populaarimusiikin ihailijakulttuurin rakentuminen Suomessa 1950-luvulta 1970-luvun alkuun. Helsingin yliopisto.

Raita, Eeva (2015): The Social Mediation of Everyday User Experiences. Helsinki: University of Helsinki.

Rebecca Raby, Caroline Caron, Sophie Théwissen-LeBlanc, Jessica Prioletta & Claudia Mitchell (2018): Vlogging on YouTube: the online, political engagement of young Canadians advocating for social change. *Journal of Youth Studies*, 21:4, 495-512.

Reilly, Paul (2014): The 'battle of Stokes Croft' On YouTube: The Development of an Ethical Stance for the Study of Online Comments. Lontoo: SAGE.

Ritvanen, Jonna: Voiko sosiaalityötä tehdä verkossa? – Verkkososiaalityön käsitteen määrittelyä. Teoksessa: Kivistö, Mari & Kirsi Päykkönen (toim.) Sosiaalityö digitalisaatiossa. (2017, 21-42.) Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 58. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Roiha, Paula (2017): Tervetuloa mun päivään - ja elämään!: Yksityisen ja julkisen rajanteko suomalaisten nais- ja miestubettajien my day -videoilla. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Sosiologia. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Roni Back (2018): Youtube-kanava. Luotu 21.7.2012. Saatavilla: <https://www.youtube.com/user/RoniTheGamer>

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006): KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html. Luettu 1.5.2018

Salo, Ulla-Maija: Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa: Aaltonen, Sanna & Riitta Höbbacka (toim.) Umpikujasta oivallukseen (2015, 166- 190). Tampere: University Press.

Sekasin-chat vuosiraportti (2017): Saatavilla: https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/inline/sekasin-chat_vuosiraportti_2017_final_0.pdf. Luettu 1.7.2018.

Sirén, Marjo, Kaisa Leino & Kari Nissinen (2015): Nuorten media-arki ja lukutaito Pisa 2015. Koulutuksen tutkimuslaitos ja sanomalehtien liitto.

Snelson Chareen (2015): Vlogging about school on YouTube: An exploratory study .New media & society 2015. Vol. 17(3) 321 –339.

Splay (2018): Saatavilla: <http://splay.tv/fi/>. Luettu 9.8.2018.

Strandholm, Thea & Klaus Ranta: Ahdistus ja ahdistuneisuus häiriöt. Teoksessa: Marttunen, Mauri, Taina Huurre, Thea Strandholm & Riitta Viialainen (toim.) Nuorten mielenterveys-häiriöt: Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. (2013, 17- 40.) Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Suomen Mielenterveysseura (2018): ”Mielinauha-keräys käynnistyy huhtikuussa”. Saatavilla: <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielinauha-ker%C3%A4ys-k%C3%A4ynnistyy-huhtikuussa>. Luettu 7.7.2018.

Suominen, Jaakko (2013): Sosiaalisen median lyhyt historia. Helsinki: Gaudeamus.

Suvisaari, Jaana: Mielenterveyden häiriöiden yleisyys ja hoidon tarve. Teoksessa Lönnqvist, Jouko, Mauri Marttunen, Markus Henriksson, Timo Partonen ja Olli Seppälä (toim.) (2017): Psykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Talvitie-Lamberg Karoliina: Vlogit osallistumisen ja itsensä esittämisen areenoina. Teoksessa Lauha, Heikki (toim.) Verkko nuorten Kokemana ja kertomana. (2015, 32-33.) Helsinki: Verke - Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus.

Talvitie-Lamberg, Karoliina (2014): Confessions in Social Media: Performative, Constrained, Authentic and Participatory Self-Representations in Vlogs. Helsingin yliopisto.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018): Mielenterveys. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot>. Luettu 30.4.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018): Osallisuus. Saatavilla: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>. Luettu 8.7.2018.

- Thelwall, Mike (2014): Teoksessa: Gibson, Rachel, Marta Cantijoch, and Stephen War (toim.) *Analysing Social Media Data and Web Networks*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Thelwall, Mike (2017): *Social Media Analytics for YouTube Comments: Potential and Limitations*. *International Journal of Social Research Methodology* 21, no. 3 303-316.
- Tietoarkisto (2018): Tunnisteellisuus ja anonymisointi. Saatavilla: <http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi.html>. Luettu 7.7.2018.
- Troot.network (2018): Saatavilla: https://troot.network/?gclid=EAIaIQob-ChMI29rC4rHW3AIVBqmaCh1iJwqIEAAYASAAEgJ54PD_BwE.
- Tuomi, Ilkka (2005): *Yhteisöllisyyden paluu tietoyhteiskuntaan*. Teoksessa Hautamäki, Antti & Tommi Lehtonen (toim.) *Yhteisöllisyyden paluu*. (2005, 132-162.) Helsinki: Gaudeamus.
- Underberg, Natalie M & Elayne Zorn. (2013): *Digital Ethnography: Anthropology, Narrative, and New Media*. Austin: University of Texas Press.
- Unicef (2018): *Lapsen oikeuksien sopimus 20.11.1989*. Saatavilla: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/> Luettu 1.7.2018.
- Werner, Erich (2012): *Rants, Reactions, and Other Rhetorics: Genres of the YouTube Vlog*.
- White, Andrew (2014): *Digital Media and Society: Transforming Economics, Politics and Social Practices*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Yle Kioski (2018): Yle Kioski. YouTube-kanava. Saatavilla: <https://www.youtube.com/channel/UCvbJl3i27-4h4Na6Q-vZbRA>
- Ylönen, Katri (2016): *Nuorten vuorovaikutuksellinen verkkoauttaminen: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus*. Lapin yliopisto. Lisensiaatin tutkimus.
- YouTube (2018a): Ohjeet. Haitallista tai vaarallista sisältöä koskevat käytännöt. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/2801964?hl=fi&ref_topic=2803176. Luettu 30.4.2018.
- Youtube Creators (2018): Saatavilla: <https://creatoracademy.youtube.com/page/lesson/discovery?cid=getdiscovered&hl=en>. Luettu 30.4.2018.
- YouTube Terms of Service (2018): Saatavilla: <https://www.youtube.com/static?template=terms>. Luettu 1.5.2018
- YouTube (2018b): Ohjeet. Sisällöntuottajan vaikutusvalta YouTubessa. Saatavilla: https://support.google.com/youtube/answer/7650329?hl=fi&ref_topic=2803176. Luettu 30.4.2018
- Östman, Sari (2015): "Millasen päivityksen tästä sais?": *Elämäjulkaisijuuden kulttuurinen omaksuminen*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Östman, Sari: *Tietoyhteiskunnasta kansalaisjournalismiin*. Teoksessa: Suominen, Jaakko (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. (2013, 67- 87.) Helsinki: Gaudeamus.